הצופה

ב"ה, יום שישי, כ"ד סיון תשל"ד (14.6.1974)
שנה ל"ז — גליון 11700 — המחיר 120 אגורה

שופר התנועה העולמית של המזרחי-הפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

4 מחבלים מלבנון חדרו לקיבוץ שמיר ורצחו שלוש נשים

בחילופי אש חוסלו כל הארבעה לשמע היריות הוזעקו חברי המשק

בכרוזים שנמצאו בתרמיליהם התכוונה החוליה לחדור למספר ישובים, לקחת 100 בני ערובה ולדרוש תמורתם שחרורם של 100 מחבלים הכלואים בישראל

שלוש נשים נהרגו, וחבר משק נפצע בהתקפה רצחנית של חוליית מחבלים, שמנתה ארבעה אנשים, אשר חדרה אתמול בבוקר לקיבוץ שמיר בצפון-מזרח עמק החולה, למרגלות רמת הגולן.

ארבעת המחבלים נהרגו במהלך חילופי יריות עם חברי המשק, בטרם בואם של כוחות הבטחון למקום.

בהתקפה נהרגו שתי חברות הקיבוץ, שושנה גלילי, בת 60 (רעייתו של העתונאי יוסף גלילי, המשמש כתב "עתים" ו"על המשמר" בגליל העליון), חנינה מור, בת 30, ומתנדבת מניו-זילנד, ג'ודי סינגמן, בת ..., ששהתה במשק.

חבר המשק, רמי בן זאב, נפצע בצורה בינונית ואושפז בבית החולים ... בצפת.

בשעה 8.30 בבוקר בקירוב הגיעו ארבעת המחבלים לכניסה למשק. שם הם נתקלו בצעירה המתנדבת מניו-זילנד, ... אותה. ... בן זאב ... את הנשק של המשק ... ירד ... בגיל ... שלושה ... אותה.

חברי המשק הוזעקו לשמע היריות

לשמע היריות הוזעקו חברי המשק, שבאותה שעה היו בעבודות ... המשק. באותה עת יצאו מחדר האוכל ... מחסן המכונות שני חברי המשק, ... בן זאב ... המשק ... לא היו מוכרים ... המחבלים ... פתחו באש לעברם. רמי נפצע בתמונת ... ואילו השני ... הצליח להימלט.

4 מחבלים חוסלו

חברי משק חמושים הגיעו אל עבר המחבלים. התפתחו חילופי אש ... הצדדים. אחד המחבלים ... שירות ... שהיו במקום ... הרוג ... שלישי, שנפצע, ... לעבר ... מחילופי היריות ... בקבים, ... שרפה ... אירעו התפוצצויות ... המחבל ... התחבר ... ונמצא בו ... מכונות ... שפגעו ... עמם, ... שמוצאו את ...

כוחות הבטחון מגיעים

... חילופי האש הוזעקו למשק כוחות הבטחון, ואלה הגיעו כעבור ... קות אחדות, ... בחקירת ... החוליה הרצחנית.

כמו כן הגיעו למקום שר הבטחון מר שמעון פרס, הרמטכ"ל רב אלוף מרדכי גור והאלוף פיקוד הצפון רפאל איתן.

מדוע לישראל מחופשים כ"היפים"

מחקירה ראשונית נראה, כי חוליית המחבלים חדרה למשק מתחום לבנון, המרוחק כ-10 ק"מ מהקיבוץ. אנשיה דאגו להופעה חיצונית של "היפים". הם היו מגודלי שיער, כשסרטים סביב ראשם, ולבושים בבגדים מסורבלים וכבדים, שמתחתם הסתירו את נשקם. כמו כן, נשאו איתם תרמילי מטיילים. הארבעה היו מצויידים ברובי קלצ'ניקוב, אקדחים, מטעני חבלה, מזון וכרוזים בעברית. במפות המבצעיות, שנמצאו באמתחותיהם, היו מסומנים יעדים נוספים, מלבד קיבוץ שמיר, והם: קרית שמונה, להבות הבשן, תל-חצור, ליד קיבוץ איילת השחר, גשר הבניאס.

כיצד אורגנה ההסתערות על המחבלים

על חדירת החוליה לקיבוץ סיפר עודי בור, שהרג שניים מהמחבלים. אמר, כי אירגן את ההסתערות על המחבלים מיד כשנודע לו על חדירתם למשק, וניסה יחד עם חבר אחר להסתער עליהם. כשהבחינו בהם המחבלים, ניסו לברוח לכיוון מחסן המכונות, אך שם חיכו להם שני חברים ופתחו באש לעברם. "ערכנו איגוף וכך הצלחנו להרוג את אחד המחבלים ולפצוע אחר. שניים, שהיו כפי הנראה ליד הבנין או בתוכו ניהלו איתנו קרב של כמעט שעה מבאזוקות ומנשק קל. נתתי הוראה לחברים להסתער עליהם אבל ידעתי, שיש אנשים בסכנה וניסיתי לקרוא להם בעברית ולשמוע מה הן דרישותיהם. ההשתדלות שלנו לשוחח עימם נמשכה כמעט שעה, אך הם לא השיבו. פתאום נשמעו שלושה פיצוצים של רימונים והשתרר שקט. מאוחר יותר, מצאנו את הגופות של שתי חברות המשק".

הפצוע רמי בן זאב מספר:

רמי בן זאב, בן 25, שנפצע בהתקפה ובידו, סיפר בבית החולים בצפת: "כשהגעתי לעבר מחסן המכונות ראיתי קבוצה של שלושה אנשים שאינם מוכרים לי. הם לבשו מעילים מדבריים, שהיו מאוד נפוחים, ... כנראה, את נשקם וציודם האחר. ... מחסה אחרי העמוד ... לעבר. ... היריה הראשון לא פגעו בי. אבל במטח השני נפצעתי ונפלתי. בכל זאת התחלתי לזחול לעבר המקלט בקרבת מקום, ולפתע הגיעו ... ג'יפ ובו ... חברי המשק ..., שחילצו אותי והעבירו אותי ...".

מצבו של הפצוע איננו מעורר דאגה

רופאי בית החולים בצפת מסרו, כי מצבו של רמי בן זאב איננו מעורר דאגה. הוא נותח בשעות אחה"צ ואושפז.

הדיווחים ראשונים של כוחות הביטחון נמסר לכתבים כי ארבעת המרצחים ... לפני ... לבנון דרך מורדותיו המזרחיים של ...

(סוף בעמוד 2)

הסכוניות שבה התבצרו והתפוצצו המחבלים — מאחוריה המכוורת

היום אחה"צ יעזוב אחרון חיילינו את דרום המובלעת

מאת סופרנו בצפון

היום, ב-4 אחה"צ יעזוב חייל צה"ל האחרון את האזור הדרום-מזרחי של המובלעת וכוח משקיפי האו"ם יקבל את השטח ומחר ב-8 בבוקר יעביר האו"ם את השטח לידי הסורים.

ההכנות ליציאת צה"ל מהאזור הושלמו אתמול. חלק ניכר מהציוד כבר יצא מאותו קטע מהמובלעת ש... התפרסם ... תלים ... כגון: תל-שמס, תל-עטר, תל-אל על ועוד.

במקביל ביצעו שני הצדדים את דילול כוחותיהם בחלק הדרומי של רמת הגולן וסוריה וכן באיזור צומת רפיד. בשבוע יתחיל ביצוע השלב השני ויימשך 4 ימים, ביום שלישי ישלים צה"ל את פינוי החלק הצפוני של המובלעת, ובמקביל יבוצע דילול השטחים במרכז רמת הגולן.

השלב הסופי של הנסיגה יסתיים ב-26 ביוני עם מסירת קונייטרה ל... לידי הסורים.

דובר האו"ם: הסכם הפרדת הכוחות מתבצע כסדרו

לדבר חיל האו"ם רודולף סטייגר ... מסר אתמול ב... ירושלים, כי הסכם להפרדת הכוחות מתבצע כסדרו, תוך שיתוף פעולה מלא משני הצדדים ... ביצוע ... כי ביומיים האחרונים ... לשמע יריות מקרית ... מקל ... הישראלי ... הגולן ... אש. ואף אחד מן הצדדים לא הגיש תלונות.

על פי ההסכם יקיים חיל המשקיפים ביקורת על ביצוע הסכם הפרדת הכוחות והדילול ... בכל 15 יום. כמו כן ... ביקורת אם אחד הצדדים יבקש זאת.

מר סטייגהאר סיפר, כי הן הישראלים והן הסורים ... הכסה הקדמי של חיל האו"ם אשר הוקם ליד ... בדרך קונייטרה — דמשק, אולם הם אינם ... "זה לא כבר שהיה עם המצרים בקילו ה-101", ציין הדובר.

אשר לכוח משקיפי האו"ם, מסר הדובר, כי הוא מונה כיום 1217 איש, כלומר כ-30 איש פחות מהמספר הנקוב בהסכם, 1250 איש. היחידה הגדולה ביותר היא הגדוד האוסטרי, אשר 306 מחייליו כבר נמצאים באזור והיתר ואילו 182 חיילים מספים ... דרכם ... העלת סואץ.

גופתו של השריונאי רפי ... בבכירשתי ההזהרה ... גופתו של השריונאי רפי ... ניסשתי ... בין ...

ד"ר בורג: תשובתנו למחבלים — ישוב נוסף ברמת הגולן

"מעשה המחבלים בקיבוץ שמיר מכוון להפריע להסכם ההפרדה" אמר אתמול ד"ר יוסף בורג בהופיעו אמש במועצה החולה שבבקעת הירדן.

אולם, הוסיף ד"ר בורג הנשיא ר... יוכלו להיווכח מה גדול רצון עם ישראל בשלום ומיהם המחבלים האמיתיים. במציאות הפוליטית באיזור נדרשת ממשלת ישראל ליצים קץ לפעולות הכפולה של מדינת ... בידיה ודמשק אשר נותנות סיוע ותמיכה לארגוני הרוצחים.

ברמזו על תכניות שאושרו עוד בתקופת כהונתו אמר ד"ר בורג כי תשובתנו למחבלים היא ישוב נוסף ברחבי ארץ ישראל כולל רמת-הגולן בה יקום המושב "תל זוהר" בשבר שבת הקרובים.

הפיכה צבאית בצפון תימן

ביירות, 13 (ע"ץ-ע"ר ויו-פי"ץ) חברי מועצת המכשלה בצפון תימן ויו"ר המועצה הי-מייעצת, היא הפרלמנט, התפטרו היום — הודיע הערב רדיו צנעא, ששידוריו נקלטו בביירות.

תחנת השידור הצפון-תימנית הודיעה, כי המפקדות המזויינים וכוחות הבטחון החליטו להקים מועצת פיקוד מורכבת מ-7 חברים שבראשה הקולונל איברהים מחמד אל האמידי.

מועצת הפיקוד מטעם הכוחות המזויינים וכוחות של צפון תימן שנטלה לידיה את השלטון — הכריזה על עוצר לילה החל מ-9 בערב ועד 6 בבוקר בערים הראשיות של המדינה — הודיע רדיו צנעא.

תחנת השידור קראה לכל התושבים לשמור על השקט ולשתף פעולה עם השלטונות החדשים. ההודעה שהודיעה ... באמר, כי במוסדות הממשלה נתגלו שחיתות וגם עקבות הגילוי הגישו חברי מועצת הנשיאות את התפטרותם. מקורות דיפלומטיים אמרו, כי ב-חודשים האחרונים הורגשה תסיסה בתימן וההפיכה הצבאית אינה באה בהפתעה.

מאז 1967 משלה בצפון תימן ממשלה אזרחית בראשות עבדול רחמאן איריאני. סוכנות הידיעות המזרח התיכון שמסרה על ההפיכה לא הודיעה על גורלו של הנשיא ד"ר איריאני.

הקולונל האמידי, שעל פי הידיעות נתמנה לראש מועצת הפיקוד החדשה — היה סגן המפקד העליון של הצבא התימני. בדצמבר אקתקד ציפו, שידע עליו להרכיב ממשלה חדשה. כאשר פשטו שמועות, שראש הממשלה עבדולה אל חאג'רי יתפטר מטעמי בריאות, אולם לבסוף לא התפטר.

הווע"פ הציוני יתכנס בשבוע הבא לבחירת יו"ר חדש

הוועד הפועל הציוני יתכנס בשבוע הבא למושב מיוחד, כדי לבחור ביו"ר חדש. בשבוע שלאחריו כן יתקיים המושב ה-רגיל של הוועד הפועל הציוני.

פרטים אלה מסר ראש מחלקת הארגון וההסברה בסוכנות היהודית, מר אברהם שנקר, במסיבת עתונאים שנערכה אתמול בבית סוקולוב בתל-אביב.

מר שנקר הסביר, כי במושב המיוחד ייבחר תחילה הנשיא נוסף לוועד הפועל הציוני במקום אריה פינקוס המנוח, ואחר כך ייבחר היו"ר החדש מבין חברי ההנהלה.

במושב הוועד הפועל יידונו שני נושאים בלבד, כדי לאפשר דיון מעמיק בהם. ראשי מחלקת החינוך, חיים פינקלשטיין ומשה קרונה, ידווחו על פעולות התנועה בתחום החינוך. פרופ' רענן וייץ ירצה על פעולות ההתיישבות של הסוכנות, וראש מחלקת העוזר החלוץ, מרדכי בר און, ידון על דרכי ההגשמה הציונית של הנוער והיהודי.

במסגרת המושב יהקימו ישיבה ... בחינוך, ... עליה וכן יודנו בסוברה ועניינים מדיניים.

מר שנקר, שחזר מדיונים בחו"ל, מסר כי הוחלט להחזות את כינוס הקונגרס היהודי העולמי. עד סוף השנה תתקיים מועצה מוחלטת לקונגרס, אשר הקים, בין היתר, ועדה מיוחדת שתקבע את מקום כינוסו של הקונגרס היהודי העולמי.

עם סגירת הגולן

דמשק, 13 (ע"ר) — 31 בני ערובה ישראלים נהרגו בעת המבצע בקיבוץ שמיר — מסרה "החזית העממית לשחרור פלשתין — המפקדה הכללית" בהודעה שפורסמה הלילה.

בהודעה נאמר, כי בהתנגשות נהרגו גם 15 חיילים ישראלים. לדברי ההודעה, נתנו המחבלים לישראלים 6 שעות כדי לשחרר מאה אסירים פלשתינים, לפני שיפוצצו את עצמם ואת בני הערובה שלהם. עוד אומרת ההודעה, כי לפני פיצוץ הבניין, נהרגו בקיבוץ 9 אנשים ביניהם 4 נשים.

ההודעה עוזהתה את המחבלים ההרוגים בשם סאמי אבו נאבי. אורח לבנוני שנולד בבגדד ב-1955, והיה מפקד המבצע, טאהר באקרי אל סעדי, אזרח עירקי שנולד בבגדד ב-1951, ואכרים עבדאלמה מנצאורי, פלשתינאי שנולד בעיירה שבלבנון ב-1956 וסאלה עבדל תאכיד של מחאסאר, אזרח עירקי שנולד בבצרה ב-1952. כינוייהם של הד-4 היה אבו שאמס, אבו איבקתר, אבו איברהים ואבו עידה.

מרכז אגו"י יקבע ביום א' בעניין הקמת גוש אופוזיציוני

מאת סופרנו לעניני מפלגות

הנהלה מרכז אגודת ישראל תתכנס ביום א' כדי לקבוע עמדה בשאלה הקמת גוש אופוזיציוני עם הליכוד הבקשה.

אמש נמסר, כי בתוך פאגי קיימת נטייה לפעול גגד הבכשלה ואת בעיקר בכל הנוגע למדיניות בקרב הציבור הדתי. לעומת זאת גוברים ב...ביום ב"אגודה" שיש לשקול כל הצעה לגופה וכי אין להיגרר לעבודה קיצונית.

אם תתנה מכובדת
אם אך רק עם
התזמורת המפוארת
המהוללת
בהנהלת ברוך סורין
תל-אביב, שנקין 53
טלפון 284381
— מוזיקים מהיום —

ניקסון וסאדאת סיימו סיבוב שיחות שני

מיליונים הריעו גם אתמול לנשיא ארה"ב בדרכו ברכבת מיוחדת מקאהיר לאלכסנדריה

אלכסנדריה, 13 (ע"ר ע"ד ויופי"ץ) — הסיבוב השני של השיחות בין הנשיא סאדאת והנשיא ניקסון, שהחל היום באלכסנדריה בשעה 15.30 לפי שעון ישראל, נסתיים בשעה 19.

יחד עם שני הנשיאים השתתפו בשיחות גם שרי החוץ הנרי קיסינג'ר ואיסמעיל פאהמי וכן שגריר ארה"ב בקאהיר ושגריר מצרים בוושינגטון.

הלילה ערך הנשיא ניקסון סעודת ערב לכבודו של סאדאת בארמון ראס-אל-טין שבו הוא מתאכסן.

מליונים מריעים לניקסון בדרך לאלכסנדריה

כמו אתמול בקאהיר כן גם היום הריעו מליוני מצרים לנשיא ניקסון בדרכו ברכבת מיוחדת מקאהיר לאלכסנדריה.

איכריב מצרים עמדו לאורך מסילה הברזל הרכבת המיוחדת של הנשיא האורח את מהלכה בבקעות ניקסון בדרך מקאהיר לאלכסנדריה.

שנים, כדי לאפשר להמונים להם ביטוי להתלהבותם.

דובר הבית הלבן רונלד זיגלר אמר, שמעולם לא זכור לו כדבר הזה. זיגלר ושגריר ארה"ב בקאהיר הרמן איילטס אמרו לעתונאים, כי אנשי ביטחון מצריים אומדים ב-3.5 מיליון את מספר המצריים, שקידמו את פני ניקסון בדרך מקאהיר לאלכסנדריה.

בתחנה הרכבת באלכסנדריה זכה שר החוץ האמריקני ד"ר הנרי קיסינג'ר להתפרצות מיוחדת של תשואות כשהופיע בפתח הרכבה. לאורך הדרך נבכו סיסמאות כגון: "מצרים המנצחת מברכת את ניקסון", "אנו נותנים אמון בניקסון", "זכור את הפלשתינאים" ולאורך כל הדרך נשמעו קריאות קצובות "ניקסון, ניקסון, ניקסון".

ניקסון ומלוויו הובאו לארמון

הממשלה תקיים היום ישיבה מיוחדת לדיון בפרטי השיחות שיתנהלו עם ניקסון

מאת סופרנו המדיני בירושלים

הממשלה תתכנס היום לישיבה מיוחדת, כדי לדון בפרטי השיחות שיתקיימו עם הנשיא ניקסון בבואו לביקור ביום א'.

הנושא הראשון שהממשלה תדון בו הוא הצורך להעביר את הנשיא האמריקני בפני המצב החדש שנוצר באיזור. קשרי ארה"ב עם מצרים, עלולים להפר את העמדה האמריקנית המסורתית של ידידות לישראל. לגרום קשיים להחלטות הממשל בעניין אספקת סיוע צבאי וכלכלי לישראל.

ההנחה היא, שהמדיניות האמריקנית המאוזנת בקהיה"ת השכר, אולם זה יהיה הנושא העיקרי שהממשלה תדון בו בישיבתה היום, כדי להכין את השיחות עם הנשיא ניקסון.

אמצעי בטחון לקראת ביקור ניקסון

לקראת ביקורו של ניקסון ביום א' התגבר אמצעי הבטחון בנמל התעופה בן גוריון.

סטודים הבניינים מחו"ל עוברים בדיקה מדוקדקת של אנשי בטחון המבקשים לדעת בדיוק את התהוו של כל אחד מן הנוסעים, כחשש של התגנבות אלמנטים בלתי רצויים. (ראה גם ידיעה בעמ' 2).

רומא, 13 (ע"ץ) — נשיא איטליה ג'ובני ליאונה דחה היום את ההתפטרותה של הממשלה בראשותו של מריו רומור.

סדאת יבקר בארה"ב

אלכסנדריה, 13 (ע"ר וע"ץ) — נשיא ארה"ב ריצארד ניקסון הודיע הערב, כי נשיא מצרים אנואר סאדאת ורעייתו, יבקרו בארה"ב לפני תום השנה הנוכחית.

על הענותו של סאדאת להזמנה לבקר בארה"ב מסר ניקסון בנאום שנשא בסעודת ערב שנערך לכבוד נשיא מצרים. הוא אמר, כי סאדאת ימצא בארה"ב ידידות למצרים.

קטטת דמים בפרלמנט הטורקי

אנקרה, 13 (ע"ר) — צירי הפרלמנט הטורקי זרקו היום זה על זה תיקים וחפצים אחרים במהלך של ישיבה סוערת על הצעת אראמנון בשר התיקון במטאפא אומנדראג.

7 צירים נפצעו ושר המכס לשעבר, אברהם טקין, הובל מבניין הפרלמנט כשהוא זב מפצע בראשו.

הקטטה אירעה בין ציגי המפלגה הדמוקרטית הימנית לבין צירי המפלגה הרפובליקנית העלמה, כאשר אחד מצירי האופוזיציה האשים את שר החינוך, שהוא בפסיק מורים קומוניסטים.

היריבה, שהאריה עדי כתבי העתונות כסוערת ביותר בשנים האחרונות, הופסקה למשך 30 דקות.

ראש הממשלה אמר, כי הוא רואה בהצעה אי אמון בשר החינוך כביחו למשלה כולה ויגיש את התפטרותו אם ההצעה תאושר.

כינוס הזדהות עם הורי תלמידי התיכון הדתי בצפת — חללי הטבח במעלות

הדוברים בכינוס התריעו על הקיפוח המשווע של בית-הספר ותבעו להקים מיד בניין המתאים לצרכיו ✱ 25 מהתלמידים עדיין מאושפזים בבתי-החולים, ואחרים סובלים מבחינה נפשית

מאת סופר "הצופה"

כינוס ארצי של הורי תלמידי התיכון הדתי בצפת — במבנה מצולה, נערך אתמול ביוזמת הארגון הארצי של בתי הספר הדתיים בישראל בבית "בני ברית" בת"א.

הכינוס התריע על העיוול המשווע כלפי בית הספר הדתי בצפת, שבה שנים נמצא במבנה בלתי כשיר, קרן החינוך. נתבעה לבנות לבית הספר בניין חדש שיתאים לצרכיו שלו.

התכנסות רבה עורר בכינוס מר י. בוזגיק ר"ת ראש עיריית צפת, ולשעבר מנהל בית הספר התיכון הדתי בעיר — שסיפר על בעיותיו הגבורה של התלמידים בשעת האימה בבצלות. בבין התלמידים שהשתתפו בטיול שנהרגו בטבח, ועדיין נמצאים 25 בבית החולים ועוד 3 במרכזים בסך כל התלמידים. בבין ההורים רבים הם נבים ושצועים הזקוקים לטיפול. גם תלמידים אחרים אצם נבכחים בבית הספר כי הדבר קשה עליהם מבחינה נפשית. עם זאת כל כך בית הספר לפעול וכוחו 200 התלמידים שלו בבקיים בו 130.

מר בוזגיק סיפר על אחד התלמידים שהציל נערה רבות אך את עצמו לא הציל ולא ברה לברית. סיפור והלה לעשות זאת. תלמיד אחר שהיה בטיול יחד עם אחותו אף הוא יכול היה להימלט נשאר עם אחותו. שניהם נרצחו המאוחד אם אלמנה הבריחה לקבל הביבה שבו ... ההתפרצות בכוחות עצמה. נערה אחת סיפרה על ספר התהלים שעבר מיד ליד להכותו היא הוספה את העבודה שלא נוספו יותר תלמידים.

מ"מ ראש עיריית צפת דרש לעשות כל מה שאפשר לבנין הספר בחוזה הטכנולוגיה, ... מצוות הכלכליות לאמץ במשפחות שכולות ולהכביר בוודאי בחללי צה"ל, שכן הם נפלו במסגרת טיול גדנ"ע.

אב שכול, ס. נאמן, התאונן על הממשלה שלא עשתה ... והן ... צבון בבדידות.

יו"ר ארגון ההורים, פרופ' ירנעצקי עמד בדבריו על התפקידים של ועדי ההורים וקרא לשיפור דמותו של החינוך הממ"ד עי' הקמת ... המורים צריכים להיות ... הלביבים לעשות ביתם גם בתוך לגבול עבודה — אמר.

מר י. ברנשטיין עמד על הישגיו של החינוך הדתי כלל החינוך הממלכתי הנבנצא בפסיעה רגל המחנך נוער כנותן מקריסה.

יו"ר המרכז לחינוך דתי, מר ב. הבוגצבי ציין כי החינוך הממ"ד מקיף כיום 150 אלף תלמידים. החינוך זה, הדגיש, השובה לחבה בתמחתבה הדאגה הסיודים כיום במדינה. סיפר על הברי הול המחבה שנבע מפקידים רבים בחהייל על הנביאי והחינוך הדתי שקדשו את השם בהתנהגות ודרש להכבים אבותם. הקדוה ובכוחו ברכים הקטים.

בחלקו השני של הכינוס הצלו באים ועדי ההורים בעיית ש... בית הספר התיכון הדתי הבאים על הסיום. פתח הכינוס מר א. לנדבר, מנהל המרכז לחינוך דתי.

נפתחו משחקי הגביע העולמי בכדורגל — בפראנקפורט

יוגוסלאוויה — בראזיל 0:0

פרנקפורט, 13 (עתי"ם) — בנהרת הכדורגל של יוגוסלביה היתה עריעה בפתיחת משחקי הגביע העולמי בכדורגל את ההגנבהה של אלופת העולם, נבחרת ברזיל, במשימה עבה בתיקו: 0:0 לעיני 66 אלף צופים באיצטדיון "ואלד" בפראנקפורט.

לפני המשחק נערך טקס פתיחה בהשתתפות 16 להקות ב-16 הבדינות שבבנהרותיהן המשתתפות במשחקי גמר הגביע העולמי.

בשעה הראשונה בעולמות במשחקי הגמר, נערך טקס בפיאר בעין זה. הוא לחה במתוצות כפיים בתעיות של אלפי הצופים הבוכל כשבא רי ... לכל להקה יצאה כבודר ... לכדורגל האשר הגפיע לגדרה. הלהקה הראשונה היתה פרגואית לודה, כל להקה הציגה קטעי פולקלור מארצה ... בכדורגל דרום אמריקה ובעיקר ארגנטינה.

עם תום הטקס הבריםים, עלו אלפים תלמידי בית הספר בפרנקפורט למשטח הדשא ... בבגינת מכל ... לאחר זאת, ... של המשחקים. י. ... בהתרגש ... נשיא ... הוגב ... רים. עם תום ... נשיא ... על ... המשחקים ... לעלות ...

על תום הטקס, נוגע התזנק המנ... תטרנבקייר ... ביריאנן ... ובריאנט ... עלו על משטח הדשא. בדיוק בשעה 18.00 שרק ה... שופט ... שריקת לפתיחה ה... משחק.

התקפת הראשונה היתה שייכת לאלופת העולם. במחצית זו ניתנו לברזילאים שלוש הזדמנויות להבקיע ... אולם השוער היוגוסלי ... ובגיין בבריית הצליח להדוף את הכדורים המסוכנים. ... היוגוסלבים ... יותר.

באשר ... בעל ... זה לאחר הרגיל ... של ... בדיקה ... הדגוגוסלויה ... להבלבת ... כאשר ... כדור מהירלנד ... רואויק ... מבדיך הברזילאים, אולם ... בקצב ... הקורה.

בדקות האחרונות ... שתי הנבחרות ... תיקו. לא ... הנבחרות ... כבדור ...

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים:	6.07	7.28
תל-אביב:	6.25	7.31
חיפה:	6.19	7.31
אילת:	6.18	7.24
באר-שבע:	6.23	7.21

ראס אל טין, בשם יצא המלך פארוק לגלות ב-1952. לאחר כהונה קצרה התכוננו שני הנשיאים, להתייעצות הפרטית השניה שלהם.

בשקיף אשר ליווה את נשיא ארה"ב במסעותיהם במשך שנים רבות, אמר, כי קבלת הפנים במצרים ניהגה להשוואה רק לקבלת הפנים בה זכה הנשיא ג'ון קנדי בברלין המערבית ב-1963.

ניקסון העלה על גס את סאדאת כמדינאי בעל והחכם, המבין את השיבות הדיפלומטיה השקטה העולה על זו של גאונים פומביים. ניקסון אמר, כי לדעתו יש לגשת לפתרון הבעיות צעד אחר צעד ולא בדרך מלודרמטית ורברבנית. לדבריו אין להניח, כי בעתיד הקרוב ייתכנו פתרונות מקיפים.

על השאלה, מה דעתו על קבלת הפנים לה זכה מידי ההמונים המצריים, אמר ניקסון, כי הכל עובר על השוטר, גם מספר האנשים, גם התהבותם וגם רגשי הכבוד שהם מפגינים כלפי סאדאת. "זו היא קבלת פנים נהדרת" — אמר ניקסון.

העתון "אל אהרם" כתב היום, כי ההודעה המשותפת, שתפורסם ביום ד' תכלול "הצהרה עקרונית" בה מצרים וארה"ב יבהירו את גישתן לבעיות השונות שהועלו בשיחות הא-מריקניות-מצריות. הצהרה העקרונית העוסק בעיקר בבעית השלום במזה"ת.

הגיע נשיא התנועה באנגליה

נשיא המזרחי הפוהמ"ז באנגליה מר בני קלאוזנר הגיע ארצה עם רעייתו להשתתף בישיבה נציגות הסוכנות היהודית והווע"פ הציוני.

טקס סיום המחזור הראשון ב"קרית יעקב הרצוג" בכפר-סבא

ביום רביעי כ"ט בסיון (19.6.74) בשעה 5.15 אחה"צ יערך ב"קרית יעקב הרצוג" בכפר-סבא, טקס סיום המחזור א' של הכיבה הבינים הארציה ע"ש בוגרים.

אורח הכבוד יהיה הרב ד"ר ישראל ברודי, נשיא "הוג ידיד המדרשיה" בבריטניה רבה הראשי של המבלכה המאוחדת.

הכעמד יפתח בהופעת מקהלת "קרית יעקב הרצוג" בניצוחו של מר גבה לבון ובדברי המנהל התקציבי של המוסד, הרב אהרן לפידות.

דברי ברכה יביאו ראשי "הוג ידידי המדרשיה" בישראל ובתפוצות, דבר הוג הידידים בהתפצות יביא ד"ר יעקב בירגר.

במסגרת הטקס יתקיים טלב הגמר של המבחן הפומבי במסכת. ראש חבר הבוחנים יהיה הרב יהושע יגל, ראש הישיבה והמנהל התורני של המדרשיה נעם פרדס-חנה.

תחזית מזג האוויר

במפרידיות המקסימום הצפויות: ירושלים 30, רמת הגולן 29, ת"א 28, חיפה 28, המנחבך וכפת 30, טבריה 35, עפולה 34, לוד 32, יריחו 39, עזה 29, באר שבע 35, אילת 42, מפרץ שלמה 40 בילוה. גובה הגליים ב-50 ס"מ עד 1 מטר.

ארגון יוצאי שבע קהילות בישראל

הננו להודיע לכל ידידינו כי ביום שני כ"ז סיון (17.6.74) תתקיים

הקמת מצבה

לידידנו הבנוח רב הפעלים

ר' שמעון מאיר ז"ל

יו"ר הארגון

נפגשים על יד השער בהר המנוחות בירושלים בשעה 4 אחה"צ

ההנהלה

למשפחת בר

השתתפותנו הכנה באבלה כבד

ר' משה יהודה בר ז"ל

"ציון" "יהודה"
חברות לביטוח בע"מ

למכירה
מקרר אמקור 9 (55)
במצב מצוין
✱
לפנות:
בבוקר — טל. 236782
אחה"צ — טל. 782753

ישיבה ראשונה של סיעת המזרחי והפועל המזרחי בוועד הפועל הציוני

תתקיים ביום ראשון כ"ו סיון תשל"ד (16.6.74) בשעה 3.00 אחה"צ בבית מאיר ירושלים.

●

חברינו בועד הפועל הציוני וחברי המרכז העולמי של המזרחי והפועל המזרחי — מוזמנים.

לבית הכנסת הגדול בחולון
רח' הרב קוק 5, ת. ד. 18

דרוש חזן

לימים הנוראים הבעל"ט

בעל קול ערב חזק מתבקש לפנות לכתובת הנ"ל עם המלצות, או להופיע באופן אישי בימי חמישי בין 6—7 אחה"צ במשרד בית הכנסת.

קופת חולים — הועד המפקח הארצי
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

ישיבת הועד המפקח הארצי

תתקיים ביום ראשון 16.6.74 כ"ו סיון תשל"ד בשעה 4.30 אחה"צ באולם הישיבות בבית מרכז קופת חולים.

על סדר היום:

1. תקציב קופת חולים לשנת 1974/75
2. שונות

החברים מתבקשים לדייק!

ב"ה

ברוך מתיר אסורים

לכל אלה אשר שיתפו-עצמם עמנו

בימי דאגה ובשמחתנו

נתונה תודתנו

יוסי, משפחת תור
ובית טירת צבי

למעכ"ת רבנו הגאון הנערץ

הרב ישעי' חלמיש שליט"א
ורעיתו הרבנית
ולבנו הרב הצבאי
סרן יצחק חלמיש ורעיתו
להולדת הנכדה—הבת
ברכת מזל טוב מעומק הלב

"יצהר"
תרשת ... בע"מ
נחלת יצחק

למרן הגאון

ר' ישעי' חלמיש שליט"א
ורעיתו הרבנית שתחי'
ולבנו הרב הצבאי
סרן יצחק חלמיש ורעיתו
להולדת הנכדה—הבת
מזל טוב וברכות נאמנות

האחים אפליג
מכון תשובה
נחלת יצחק — ת"א

ברכת מזל טוב
לחברנו
ישראל ליפקין
לאירוסיו

הדור הצעיר במפד"ל

פרטי ביקורו של הנשיא ניקסון בישראל יסוכמו היום סופית

[illegible]

גם ותלוית בסך 1.067 מיליארד. בהלוות הזמנם נפסקו בשנות ה־50 ועד לאחר אמצע שנות ה־60. אך בשנים האחרונות בהיות סעיף קבע בתקציב סיוע החוץ לישראל. לכך יש להוסיף מענקים לצרכים אחרים כגון: קליטת יהודי ברית־המועצות, מוסדות חינוך ועוד.

סך הכל הסיוע הצבאי האמריקני עד שנת 1972 הגיע ל־1.121 מיליארד דולר. סיוע זה אושר במענק הראשון מאז שנת 1948. מדובר על סיוע, על תכנית רב שנתית לסיוע צבאי. הבעיה היא שכל שנה צריך הקונגרס לאשר סיוע חוץ באופן נפרד.

בירושלים סבורים, שהדיונים הכלכליים יתנהלו אמנם בשיחות עם ניקסון בירושלים, אך יושלמו בביקורים שיערכו ראש הממשלה ושר החוץ בוושינגטון בלב מאוחר יותר.

הרב הראשי הגר"ע יוסף ערך מסע עידוד בישובי הצפון

מאת כתב הצופה בירושלים

הרב הראשי הראשל"צ הגר"ע יוסף ערך ביקורים האחרונים „מסע עידוד" בישובי הצפון.

[illegible]

4 מחבלים רצחו שלוש נשים בקיבוץ שמיר

(סוף מעמוד ראשון)

[illegible]

התקפה המחבלים על קיבוץ שמיר אינו בקרי באשר הם מתכוונו לעשות את המעשה סמוך לביקורו של הנשיא ניקסון. כך יריב ההוזר שאל לנו להי שנב שלא ייעשו על ידי המחבלים נסיונות פיגוע נוספים בימים הקרובים.

„עם כל הכאב והצער שלנו עם ה־מסק קנפגע, הרי פעולתם הבהירה והנחרצת של חברי שמיר, שאליהם הצטרפו אחר כך כוחות הבטחון בגעה מהמחבלים להוסיף לרצוח אנשים חפים מפשע" אמר יריב.

להיות שתי חברות הקיבוץ — הי"ד

[illegible]

התכוננו להפריע לביקור ניקסון

[illegible]

הגיע השגריר דיניץ

[illegible]

לקחי משק שמיר

ארבעה המחבלים שחדרו לקיבוץ שמיר, במורדות הגולן ובעשרה ק"מ מגבול לבנון, רצחו שלוש בנות המשק, כשכוונתם היתה כנראה לתקוף את חדר־האוכל או בית־הילדים. אנשי המשק, דרוכים לפיגוע, הרגו שניים מהם והשניים נהרגו בהתפוצצות [illegible] שעל גופיהם או פוצצו את עצמם.

[illegible]

משימותיה של אופוזיציה

[illegible]

ישיבת קריית ארבע

[illegible]

הנהלת הקונגרס העולמי קיימה דיון על מצב היהודים בעולם

צ. ברנשטיין דחה האשמת ד"ר גולדמן שממשלת ישראל אינה עושה די למען השלום

[illegible]

הודעה לציבור רוכשי מכוניות „פיאט"

ההצלחה הגדולה והביקוש הרב של דגמי „פיאט" בארץ ובעולם גרמו לאחרונה לעיכובים במועדי ההספקה.

סוכנות מכוניות לים התיכון – יבואני „פיאט" בישראל – בתיאום עם מפעלי „פיאט" באיטליה, עשתה מאמצים מירביים על־מנת לאפשר הספקה סדירה ללקוחותיה.

עתה אנו שמחים להודיע כי בתקופה הקרובה יגיעו ארצה משלוחים מוגברים של כל דגמי „פיאט" שיאפשרו לנו לספק בהדרגתיות את כל המכוניות שהוזמנו על־ידי לקוחותינו.

יתרה מכך, לכל אלה שיזמינו מכוניותיהם עכשיו, תובטח הספקה סדירה – לא יאוחר מסוף החודש הבא.

אנו מודים לציבור לקוחותינו אשר קיבל בהבנה את העיכוב במועדי ההספקה ומתנצלים בפני אלה אשר נגרמה להם אי־נעימות.

הנהלת סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ

FIAT

העובד הדתי

חטיבת החברים הדתיים בהסתדרות

הועידה הארצית הראשונה

אל יושבי ראש סניפי „העובד הדתי".

הועידה הארצית הראשונה של „העובד הדתי" תיערך אי"ה ביום שלישי י"ב תמוז תשל"ד (2.7.74) ב„היכל שלמה" בירושלים.

הנכם מתבקשים לסיים בדחיפות סדרי בחירת הצירים ולהעביר מיד שמות הצירים וכתובותיהם למרכז „העובד הדתי" ת. ד. 1328 תל־אביב, בהתאם לחוזר הועדה המכינה מיום ז' סיון תשל"ד (28.5.74).

הזמן קצר!

תהא ועידתנו מנוף לביצור כוחו של „העובד הדתי" ולהעמקת פעולתו בהסתדרות ובתנועת העבודה בישראל.

יהדות בדרכי נועם ובנתיבות שלום

משרד התחבורה

המפקח על התעבורה

מחוזות ירושלים והדרום

הודעה לציבור הנוסעים בדבר שינויים בתחבורה ציבורית לירושלים ובירושלים

בימים א' וב', כ"ו-כ"ז בסיון תשל"ד 16-17.6.74

קוים בינעירוניים: ביום 16.6.74 ו־17.6.74 בשעות הצהריים:

לירושלים יסעו דרך בית שמש, נתיב הל"ה, בר־גיורא, „הדסה".

מירושלים יסעו דרך עין־כרם — רמת־רזיאל — צומת שמשון.

לא תהיה תחבורה צבורית לישובים בין ירושלים ובית שמש, ובין רמלה ולטרון.

תחבורה ציבורית בירושלים

החל משעה 13:00 ביום ראשון כ"ו בסיון תשל"ד 16.6.74 יחולו שינויים בסדרי התחבורה הציבורית בירושלים כדלקמן:

קוים מבוטלים מיום כ"ו בסיון תשל"ד 16.6.74 משעות הצהריים עד יום שני כ"ז בסיון תשל"ד 17.6.74 בשעות אחה"צ:

קו 9, 12, 13, 16, 17, 22, 23, 24, 29, 30, 33.

קוים מבוטלים ביום ראשון כ"ו בסיון תשל"ד 16.6.74 בשעות הצהרים:

קוים 6/2, 6 (מכבר דניה הצירה, 6/1, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 33.

קוים שמסלולם ישתנה בשעות הצהריים ביום ראשון כ"ו בסיון תשל"ד 16.6.74:

10, 8, 7, 4 — במקום נסיעה בקרן היסוד יסעו דרך שער יפו — אגרון.

קו 6 — במקום נסיעה דרך דוד המלך יסעו דרך דרך חברון — שער יפו.

קו 15 — מליד תחנת אגד דרך שער יפו, דרך חברון, רח' יהודה, כובשי קטמון, רח' הל"ה, רח' מחלקי המים, רח' החי"ש וחזרה דרך עמק רפאים, דרך חברון, שער יפו, במסלול הרגיל עד אגד.

קו 18 יפוצל לשניים:

א. מגונן דרך קרית היובל דרך בית הכרם לרחוב פרנשטיין עד לשדה התעופה בגבעת שאול ובחזרה;

ב. מגונן לתחנת אגד דרך עמק רפאים, דרך חברון, שער יפו, רח' יפו, ובחזרה במסלול זה.

20 כ"ב, מקרית מנחם.

28, 25 מנוה יעקב עד תחנת אגד בלבד וחזרה.

34 — לגרש ציון דרך מאה שערים, שער יפו, דרך חברון.

בימים ראשון ושני כ"ו—כ"ז בסיון תשל"ד 16.17.6.74 משעות הצהריים ביום ראשון עד שעות אחה"צ ביום שני, יסעו קוי התחבורה העוברים ברחוב דוד המלך ורחוב קרן היסוד דרך שער יפו ודרך חברון.

יום שני כ"ז בסיון תשל"ד 17.6.74

עד לשעה 08:30 יסעו כל קוי האוטובוסים כרגיל פרט לאוטובוסים העוברים ברחוב המלך דוד שיסעו דרך שער יפו.

מהשעה 08:30 עד לשעות אחר הצהרים מסלולי קוי האוטובוסים כמסלולים המפורטים ביום ראשון כ"ו בסיון תשל"ד 16.6.74 פרט לתנועה בשד' הרצל שיסגר לתנועה עד שעות הצהרים.

תנועת האוטובוסים הקיימת במסלולי הקוים הצרותנה את ציבור הנוסעים.

מ. בצראי

המפקח על התעבורה

מחוזות ירושלים והדרום

ירושלים, כ"ב בסיון תשל"ד 12.6.74

משרד העבודה — משרד החנוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה מקצועית

המזכירות האקדמאית

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל"ה

מגמות הלימוד:

* פיזיקה ואלקטרו־אופטיקה
* מדעי המחשב
* אלקטרוניקה ומכ"ם
* ראיית חשבון

בית־הספר מיועד לתלמידים בעלי תעודות בגרות ובעלי רקע ישיבתי (לאחר שירות צבאי).

לאחר שלוש שנות לימוד יקבלו התלמידים תואר הנדסאי (להוציא הלימודים בראיית חשבון).

תלמידים שיעמדו בדרישות הלימודים של בית הספר יהיו זכאים, לאחר שנת לימודים נוספת, לקבל תואר במדעי הטבע והטכנולוגיה B. SC.

אפשרות מגורים בפנימיה לתלמידים שאינם גרים בירושלים.

בדבר פרטים והרשמה נא לפנות למזכירות האקדמאית של בית הספר, ת. ד. 16031, ירושלים, טל. 02—531181, 02—534127.

ההרשמה לחיילים: בלשכה להכוונת חיילים משוחררים, רח' אבן גבירול 10, תל־אביב.

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

מכן الأصل

קייט
ונופש
בצפון
הארץ

שווייץ בישראל לחופש ולנופש

הווי דתי, תפילות יום־יום בבית־הכנסת במקום.
מטבח בהשגחת מר י. גנץ

לבחירתכם:
* אמבטיות מינרליות • עיסוי • התעמלות • טיפולי הרפיה
* 6 ארוחות ביום וכל דיאטה מבוקשת
* תכנית בידור מגוונת בערב
* בריכת שחיה • דשאים • מגרשי ספורט

תהנו בשווייצריה הקטנה מהנוף המיוחד ומהאוויר הצח שלנו

בית הבראה
יערות הכרמל

פרטים והזמנות: בית הבראה "יערות הכרמל", חיפה, טל. 04-221131

זכרון יעקב

מזמינה אותך
לנופש ולהבראה
בוא — ותהנה

המועצה המקומית
זכרון יעקב

זכרון יעקב

מסעדת
"המפגש"
(כשר)
צפת טל. 30510
בהנהלת שלמה ראובני
* מבחר מאכלים על אש (גחלים) וגריל
* מקום מיוחד למאכלי דגים
* עופות גריל גם לבית

מלון פנסיון פרידמן

צפת טלפון: 30036
חדושים ושכלולים במלון
מטבח כשר בהשגחת הרבנות
רק ארוחות בוקר
מחירים סרום עונתיים
לכל העונה

קפה ✡ קונדיטוריה
"ישראל"
אברי מאיר
מטבח כשר למהדרין, עוגות, פירות כל יום
הזמנות לבר מצוה, חתונות ושמחות
צפת, רח' ירושלים 77, מול קולנוע "אשרי", טל. 30428

מלון ופנסיון הרצליה צפת

טלפון 067—30007
כשר בהשגחת הרבנות
לינה וארוחות לקבוצות ולבודדים
מחירים סרום־עונתיים
שרה ומשה פרל

מלון אורנים צפת

הצעה מיוחדת

מ־1.6.74 ועד ל־26.6.74
לינה, ארוחות־בוקר — 35 בתוספת — 15.
לארוחות צהריים ליחיד, כולל מיסים.

טלפונים, אמבטיות ושרותים צמודים לכל חדר
חדרי משפחה (אפרטמנט)
נוף מרהיב. עץ חורשה מצילה וראשונה

בהזמנות לפנות אל טל. 067-3046 או ת. ד. 130 צפת

בתי קייט מושב מירון

בתים להארחה (קוטג'ים) חכללים, בקומה — חדר שינה עם 4 מיטות (כולל כלי מיטה), למטה — סלון עם ספה כפולה, פינת אוכל למשפחה, פריגידר, מטבחון, 2 קערות (בלי הכלים כמובן), עם מ. וכסאות, חדר קטן להלבשה ושרותים צמודים.
בכל ביתן מיזוג אוויר מלא.

הבסיס האידיאלי לטיולים בגליל לכל המשפחה.

בהזמנות נא לפנות להנהלת בתי הארחה, או בטלפון לחבר אלי מירוני. טלפון 067-39360, או 067-39361 (מזכירות המושב).

בקרבת מקום סופרמרקט של המושב בו ניתן לרכוש את כל המצרכים.

* במושב 2 מסעדות כשרות
* לכל מעוניין ישלח עלון.
(נסיעה בתוך המושב בשבתות וחגים אסורה)

מלון ופנסיון "בית־חוה"

שכו־ציון ע"י נהריה טל. 922391

בלה חופשתכם ב"בית־חוה"
עד 1 ביולי מחירים מוזלים

בית הארחה בקבוצת "לביא"

ד. נ. גליל התחתון טל. 067—21477

מזמינכם לנופש והבראה

אצלנו — שלוה מרגיעה • רוח הרים נעימה • אויר טולים נרחב • נוף נהדר • שרותים צמודים • חדר אוכל ממוזג • בית־כנסת מפואר • הרצאות • סרטים.

כשר למהדרין

* בחודש יוני מחירים מוזלים סרום עונתיים

בית הארחה כפר בלום

מזמינכם לנופש ולהבראה בגליל העליון
בנוף מרהיב ובאויר יבש

פנסיון מלא, 4 ארוחות, בריכת שחיה אולימפית ומגרשי טניס במחיר —.80 ל"י ליחיד — —.85 ל"י ליחיד בחדר עם אמבטית. המחיר כולל את כל המיסים.

כשר בהשגחת לשכת הרבנות קרית־שמונה

בהזמנות לפנות טל. 067—40468 כל יום עד השעה 16.00

לנופש

הזמנת מקומות
לבתי מלון ומרגוע

און
ארוח ונופש בע"מ

תל אביב: אלנבי 110, 612567
כיכר דיזנגוף: ריינס 4, 248306
חיפה: רח' הרצל 22, 645404
נתניה: רח' הרצל 4, 22947
ירושלים: המלך ג'ורג' 19, 226075
רחובות: הרצל (פינת יעקב) 951155
שרותינו ניתנים ללא תשלום

בחיפה מלונך
מלון שולמית

טלפון 242811 — קרית ספר 15.

מלון ופנסיון פרנק

נהריה טל. 9—920278

פנסיון מודרני ומסעדה ממדרגה ראשונה
כשר בהשגחת הרבנות
מים חמים בכל חדר — מזוג אויר
אפשרות לארוחות בודדות

אילת השחר
בית הארחה

* 100 חדרים מודרניים (עם מיזוג אויר מלא)
* מטבח כשר בהשגחת הרבנות הצבור
* פתוח כל השנה
* גם לארוחות ולינות בודדות.

הזמנה בתקבלות באמצעות הטלפון: 067—37182, 067—37164

ב"ה
קייטנת "גן ישראל"

מודיעה כי הקייטנה לבנות תתחיל אי"ה ביום חמישי, י"ד בתמוז (4.7.74) עד כ"ז בתמוז (17.7.74).
בקייטנה:
השגחה מעולה ✱ חוגים ✱ ספורט ✱ בריכת שחיה ✱ שעורי תורה ✱ אוירה חב"דית מיוחדת.
ההרשמה:
במשרד הסמינר למורות "בית־רבקה" בכפר חב"ד טל. מס' (03)944257.
המחיר:
—.350 ל"י. דמי ההרשמה —.35 ל"י
תחבורה:
אוטובוסים מתחנה המרכזית רציף מספר 1.
רכבות ישראל בקו ירושלים ובאר־שבע.

קרין

התשובה "הטוטאלית" לקשקשים

"קריזן" השמפו החדש של "וולה" נגד קשקשים

"וולה" - מוניטין בינלאומי לקוסמטיקה השיער

קרית טבעון — חוזרת למפת הארץ

המועצה המקומית קרית טבעון
מזמינה לחופש ולנופש

לרשות המבריאים והנופשים:

בתי הארחה ✱ חניון טבעי (קמפינג) ✱ אכסניות נוער ✱ 2 בריכות שחיה ✱ מגרשי ספורט ✱ נוף מרהיב עין ✱ שלוה ונופש

ועדת הקיט ונופש
לרשותך

"עיסקת חבילה"

(סוף מעמוד 5)

פאה לא תשנה את התפתחות המחלה הכבירה בתוך המשק. ואת במיוחד מ־כיוון שהיא גם לא תהיה שלמה: ב־שכר צפויה עליה שהיא למעשה כפ־על מוסכמת. גם בבנין הבכמי השכר וגם בנין תשלום הוספה היוקר ה־אוטומטית. (כוכיל ההסתדרות מר י. משל הודיע שתשלום הוספת יוקר של 20 אחוז על שכר יסוד של 1000 ל"י לחודש פטורה מכס). אין צורך בדמיון רב כדי לתאר את ההשפעות במשק הנובעות כהוראה נוכבת ש־כזו.

✱

עיסקה חבילה היא פשרה, בדרך כלל רצויה פשרה בחיים הציבוריים וגם בחיי המשק. אך לא תמיד. פש־רה איננה באה במקום שצריך מנ־שלה והנהגה היודעים אשר לפניהם.
כדבר אחד צדק שר האוצר מר י. רבינוביץ. הוא אמר כי יש להב־היר לאזרח את המצב ללא אשליות. צריך להכיר לו את המציאות: כדי־נה הנמצאת במצור והחייבת לנהוג בריסון עצמי. גם האזרחים וגם ה־מכשלה. אם נעבור תקופה מסויימת בהתאפקות ויתורים, יש תקוה ש־לאחר מכן נצא לדרך הגלך.

✱

אכן זוהי האחירה שיש ליצור בציבור. כי היא תהא צילום המחשה של המצב הקיים. אבל אוירה שכזו מחייבת את הממשלה בשני תחומים.
קודם כל עליה להראות בעצמה דוגמה לריסון והתאפקות. רק אם היא תעשה כך, בצורה ברורה ומ־שכנעת, אזי היא תוכל לדרוש מה־ציבור ללכת אף היא בדרך של רי־סון.
נוסחאות פשרה של עיסקת חבילה ישאינן ברורות לא נראות התחלה הנכון לאלה.

אמונת צדיקים

(סוף מעי 5)

תתפו בהילולות וזה לקח להם כמה שבים עד שהתאקלמו בארץ והחלו להנהיג מחדש את החגיגות והאמו־נות שלהם."
"את ספר התורה של סיסלית כתב צדיק סיבב ערום במקוה, כדי להי־שאר בטהרה כל זמן שכתב אותו" הוא מסביר "הספר בא למרוקו בידי שליחים והביא ישועות ליהודים. פעם רצה ערבי לגנוב את כתר הזהב כשל הספר והיד שלו נשארה משותקת והוא לא זז מן המקום עד שבאו היהודים ותפסו אותו. פעם, בזמן מלחמה במרוקו, גנבו הערבים את הספר והוא נעלם. אח"כ התגלה בעיר סיסליה ושוב מכרו אותו ל־יהודים, שהביאו אותו לארץ ישראל ובנו לו בית כנסת".
לפני שאנו נפרדים מויעקבין, המס־פר על עצמו כי הוא קשור לבית־הכנסת יומם ולילה, כשם שאבותיו היו קשורים בעבר לקברו של ר' משה ודוד, הוא אומר: "צריך לס־פר לכל היהודים שיש לנו הילולא של האדמו"ר כמובה ימים אחרי סוכות. לא כולם יודעים על זה — ואני רוצה שייעשו שוב חגיגה כמו שעשינו בדרוקו עם אלפי איש. אצלי בחצר ביום ההילולא באים אנשים מבשלים ואוכלים בלב שמח לזכר עם פרות, עיזים, תרנגולים, שוחטים, ר' כשה ודוד. אם היו אוכרים ברדיו את התאריך — היו באים עוד יותר אנשים ושוב היינו עושים שמחה גדולה לישראל כמו בדורות הקודמים..."

ירושלים

הרב חיים פינקלשטיין ידרוש השבת בהיכל שלמה
השיעור ב"פרשת השבוע לאור יבינר", בטעם ארגון והיקי התגולה בירושלים, יתקיים השבת, בשעה 4 אחה"צ בהיכל שלמה. את השיעור יתן הרב חיים פינקלשטיין. מארגנת הפעולה הזאת — הה' צפורה גוזיק.

לוח הצופה

● פילים הקונה רהיטים, אנטי־קות, פריז'ידרים, ריהוט משרדי וכל הפצי בית אחרים. טלפון 864938, בערב 876852.

● להשכיר 3 חדרים שכון ו' בני־ברק 737507 בשעות 9—5.

● 2½ חדרים במצב טוב בהחדמ־נות פרידמן סבריה 15 כניסה ב' בני־ברק טלפון 789902.

● מרכז מכונות גלוח השמליזה תקון, מכירה, חלקים, צבקס, ביאליק 12, רמת־גן, 736164.

● בבני ברק למכירה דירה יפה 3½ חדרים סביבה נהדרה 787690 אחה"צ.

● יד אליהו, המשך סייעקין למ־כירה 3 חדרים + פ"א 39165—03.

● בבני ברק במשה שרת ליד רח' הכומר רבי עקיבא 3 חדרים פ"א 784628.

לוח ירושלים

● למכירה בירושלים בקרית־מכור־סדורף דירת 3½ חדרים ק"ג טלפון: 526263 21.00—19.00.

● למוסד תורני גדול בירושלים, דרוש מרכז למרכזיית טלפונים אוטומטית. להתקשר ב־8—3, 263166, 262341.

● 3 חדרים בבנין דתי חדש, דוד 27, הסקה ארון־קיר, 284817.02, כהן.

● בירושלים בבית וגן, לדתיים 2 וחצי חדרים ק"ג הסקה דירתית 170,000 ל"י 528260 בערב 8—6.

● 3 חדרים בבנין דתי חדש, דוד 27, הסקה. ארון קיר, 284817—02 כהן.

● נוד!!! בלטשים ומבריקים מרצפות ונקיון יסודי (02)223731; (02)232008.

● בעיות כספיות — נעזור לך לפתור בהלוואות אישיות ועסקיות. המרכז לכיכון העסקות. מרדכי בן הלל 20, 233914.

● להשכרה בירושלים 3½ חד־רים בשכון שער אפרים לפנות ולוסו 526697.

לוח חיפה

● למכירה בירידת חצי מגרש ה־שילנה 31 גוש 10868 חלקה 107 טל. 242594.

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה דתית לאומית
ירושלים
עונג שבת בככ"ן "הרי פרשלי" פרשה השבוע — הרב יוסף טהלידנו. ציונים בהפילה — הגב' שושנה הולצברג.
בבית הכרם בפנסיון "כרגוע" — פרקת השבוע — הרב דוד שפירא. בגבעת שפירא בבית הגב' הלפרין (בר כ.כבא 4) בשעה 4 אחה"צ "פר־קי אבות" ע"י הרבנית גרשטיין.
פרשת השבוע בת"א
קרית־שלום: בבית הה' טיברגר, מסלנט 31 בהשתתפות: גב' היה רוטלוי.
חוגים בת"א
חוג הרבנית נורן: יפגש ביום רביעי כ"ט בסיון (19.6) בשעה 8 בערב בהשתתפות הרבניה נחמה רבינוביץ. הנושא: פרקי־אבות כ־דרך חיים, מאמרי חז"ל בנהרים.
חוג בין: יפגש ביום רביעי כ"ט בסיון (19.6) בשעה 6.30 בערב ב־בית הה' שרה קסלר, רח' כאו"ה 68, ת"א.
רעננה
שבת כ"ה סיון (15.6) בסניף ה־פועל המזרחי בשעה 5 אחה"צ — פרשת השבוע. המרצה הה' אליעזר שפר.
רחובות
שוק — המכירה תתקיים בימים שני, שלישי ורביעי כ"ו—כ"ח—כ"ט בסיון (17—18—19.6). השוק יתקיים בבית שפירא (בית הפועל המזרחי) רח' הרצל 148 ויהיה פתוח לקהל ב־יום שני החל משעה 4 אחה"צ עד לבערב ובימים שלישי ורביעי משעה 7 בערב ובימים שלישי ורביעי משעה אחה"צ.
קרית אתא
ימי מכר — ימי המכר יתקיימו ב־ימים שלישי ורביעי כ"ח—כ"ט בסיון 18—19.6 . ימי המכר יתקיימו בס־ניף הפועל המזרחי רח' פבוקר 5 (ע"י קופ"ח) ויהיו פתוחים לקהל משעה 9 בבוקר עד 6 בערב.
מסיבות ראש־יהודים
ת"א: מעון קליטה "קסם" רח' בן יהודה 14 תתקיים ביום חמישי ל' סיון 20.6 בשעה 7 בערב. המסיבה ע"י שולחנות ערוכים. המרצה מר שלום זילברבר. שירה בציבור ב־ליווי אקורדיון ע"י לאה בדש.
ר"ג: מעון קליטה "עדן" רח' ז'בו־טינסקי בשעה 7.30 בערב. המרצה הרב משה אושפיזאי. שירה בציבור בליווי אקורדיון.

תורנות בתי מרקחת

בליל־שבת
ירושלים: "אשר" — מרכז מסחרי, קרית יובל, טל. 415841; "אל סנט־ראל" — רח' צאלה אדין, טל. 282196.
תל־אביב: "פרנקל" — רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721; "קסטל" — רח' אבן־גבירול 147, טל. 443716; "שלמה המלך" — רח' שלמה המלך 78, טל. 247461.
חולון: "בריאות" — רח' קראוזה 46.
בת־ים: "צורא" — רח' בלפור 135.
בני־ברק: "חן" — רח' ז'בוטינ־סקי 99 רמת־גן.
רמת־גן הסביבה: "חן" — רח' ז'בוטינסקי 99 ר"ג, טל. 794434.
נתניה: "נתניה" — רח' הרצל 11, טל. 22842.
הרצליה הסביבה: "פינקלר" — רח' אחוזה רעננה.
רמלה—לוד: "המרכז" — רח' דיבוטינסקי 13, רמלה.
באר־שבע: "אסותא" — מרכז חדש, לדך הנשיאים.

כשבת
ירושלים: "הרצל" — רח' יפו 36, טל. 225059.
תל־אביב: "מוסקוביץ" — רח' המלך ג'ורג' 25, טל. 282650; "צפון" — רח' יהודה המכבי 33, טל. 449995; "תרופה" — רח' דיזנגוף 217, טל. 223488.
חולון: "אסותא" — רח' סרוקפל־דור 4.
בת־ים: "ריכה" — שד' העצמאות פ' רוטשילד.
בני־ברק: "נחמיה" — רח' נחמיה 2, בני־ברק.
רמת־גן הסביבה: "נגה" — רח' ויצמן 17 גבעתיים, טל. 722458.
נתניה: "גבעי" — רח' שער הגיא 14, טל. 22675.
הרצליה הסביבה: "כפר שמריהו" — כפר שמריהו, מרכז מסחרי.
רמלה—לוד: "המרכז" — ז'בו־טינסקי 13, רמלה.
באר־שבע: "ירושלים" — רח' הרצל 34.

במוצאי־שבת
ירושלים: "זכרון משה" — רח' ישעיהו 10, טל. 228285.
תל־אביב: "בני" — רח' דיזנגוף 174, טל. 222386; "גרינברג" — רח' המלך ג'ורג' 46, טל. 284791; "יאני" — רח' יהודה הלוי 67, טל. 612473
הרצליה הסביבה: "כפר שמריהו" — כפר שמריהו, מרכז מסחרי.

היום

יום ששי, כ"ד סיון תשל"ד, 14.6.74

פ' שלח
הפרק: תהילים צו—צח; המשנה: תבורה ד, ג—ד; הדף חולין כט; ה־הלכה: אורח שמה—ה, א—א.

שבת
הפרק: תהלים צט—ק; המשנה: תבורה ה, א—ב; הדף חולין ל; ה־הלכה: אורח שמה, ב—ד.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, ג — כל שעה.

09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
5.55	(א) חדשות באנגלית
6.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 "בדרכים בוטיליקי" 09.05 "בהק־לכה התזמורת הסימפונית ירושלים 11.00 צבריה לעם 11.15 לשבת ההבדלה — ל־בהות הבינתיות 11.30 לקראת שבת — לכהות הגבוהות 11.50 שיר ופזמון 12.05 "הקתצבר סלר" 13.05 "קונצרט צהרים 14.10 יאב ולילד ולילדים הגדולים 15.05 "קבלה שבת" — פרשת "שלח" 16.05 רגע של עברית 16.06 הכורה ההיכון 17.05 "מוסיקה קלאסית בבקשתך".

רשת ב'

08.10 "בוקר טוב" 08.55 "בעקבות התרשות" 10.05 "כאן בבית" 11.40 לאן הערב הנד־סיקה קלה 12.05 "בעקבות יהבאי" 13.30 שירים בשלנו 14.10 "צד ארבע" 16.06 רגע של עברית 16.06 "אנשים והירות" 16.30 "ארוכה הדרך להילהי" 17.05 "במערכות יסי" — כבע בססיבה סילים.

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 06.05 צלילי בוקר 08.05 יומן הבוקר 09.05 דיש עם שיר 09.55 מינה השיאור ההסידי הקצר 10.55 שילה בשלג 11.05 תביב המסים 11.55 ה־קולות שמאחורי אביאור 12.05 יומן הצ־הריים 13.30 הקוצרה היהודיה 14.05 כעבר הפומבים העבריים 16.05 משב הבן — הוכנינו של יהודים באנך 16.55 השפרת השבת 17.05 היה אתה הגופש.

טלוויזיה כללית

תכניות ילדים: 15.00 בשפחת פרטרידג' 24, בעונה של יוסף" 15.25 "שלום לבחה השבת" — פרשת "שלח" שידים השיחות על פרשת השבוע והשבת.

טלוויזיה לימודית

10.40 בציות היגוי התחברה י—י"ב, סלבתור: עוברים עליך 12.30 בציות הה־בור התברה י—י"ב — סלבתור: עוברים עליך 16.00 בחבר הפללים — שידור חוזר 16.30 הצו ונהגו — פרק ספרות.

מוצאי שבת

רשת א'

19.50 פרקי היום בתנ"ך 20.05 "רכולי־ אל 20.40 ערב כולה שלהם (פוטוראו) 21.05 "הבבדלה בלבה" — הידוו ודל 22.05 "בלגל הבולות" 23.05 "אזנת פעמה" 00.05 רגע של עבר.

רשת ב'

21.05 לטיירי השביב 22.05 "בארבע כנ־פות תבל" 23.05 "דורי בן ואב בביתש".

גלי צה"ל

20.05 ברסינבע — מזמורים ובפרוכוזים 21.35 לפי בקשות 21.05 כשרה בשנות דבים בתוך כרסים 22.05 בא נדבר עם 22.15 "הו זו בוכגנף" 22.15 ביקבן על הקו 23.05 שובנים — סעה של שיר 23.53 סיהוה על צרופי קרצביסקין 00.05 יומן הצגות 03.05 מיפורי לילה אל תוך הסחר.

טלוויזיה כללית

20.00 המבדיל בין קודש לחול 20.30 נבט להתרצה 21.10 אירוויזיון "השומר בתה־שוכהי" 22.00 בידור הרל — "עגיבה עם בבה דרשכל" 22.50 כבה כפורים והתנדב כהחקר הבבגת הבולגי בכדורגל 00.20 סוכה של יום (כדברי הכבים בספכת אבות) — הדיוה.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד "יבנה—נצח ישראל"
התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30 לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר, ב־8.15 תפילה והמוזרים לפני התיבה הם בני־נוער, לפני קריאת לימוד מס־כת ע"י הרב הנ"ל לזכר הלבידי צה"ל שנפלו במערכות ישראל וש־על שמם נקרא בית הכנסת.

אלו ואלו שואלים...

(סוף מעמוד 3)

בריכה לפתור בעיות החיים של ה־מדינה והליכותיה לאורה של התורה — ישנו אנשים שרואים במדינה לא ארץ ישראל הנגאלת, המדינה כ־אתחלתא דגאולה, אלא כמדינה ש־יהודים שולטים בה... כתוך כך אין להם חלק בשמחת תקוחה מחודש של מדינת ישראל, אינם משתתפים בימים הגדולים של יום העצמאות, של יום־ירושלים, לא בציבור ולא כל שכן לא ביחידות ומבליטים זאת בגלוי.
המצב אחר בנוגע לדיוגים. אם כי בוודאי רצו שגם הדיינים יראו את המדינה כערך גאולתי, אולם די לנו, אם ארבעת חלקי השלחן ערוך כשמ־ים להם יסוד נאמן, ואם זוכים גם ל"חלק החמישי". —
ברם, זאת לא אשמתה של מועצת הרבנות הראשית. זאת אשמתנו. אנו רצינו להוכיח "אובייקטיביות" ו"בלתי מפלגתיות", והרחקנו והרחקנו רגלים של אלה שהציונות הדתית ומשנת הרב קוק היתה נר לרגליהם, והת־חנפנו למתנגדי הציונות הדתית כדי לקבל מהם "הכשר". קירבנו אלה שלמרות התנגדותם לעצם קיומה של מועצה הרבנות הראשית היו נכונים להיות חברים בה "לכתן הכבודי", או לכתן הקרדום להפור בה. —
בוודאי, יש חלק רב במצב זה גם לאנשי מפא"י, שלא רצו בחיזוקה של הציונות הדתית, חששו "לפמלגתיד" תה של מועצת הרבנות הראשית אם תהיההנה להשפעה של הצי־נות הדתית הציונית. ואני נזכרנו לה למפא"י במישור זה ברצון, כי גם אנו רצינו להוכיח בלתי מפלגתיות, לברוח מהשתייכות מפלגתית היא הבעיה, כי אם השתייכות נפשית ל־ציונות הדתית מבחינה עיונית והוד־הות אתה.
ויש להדגיש שוב כי אגודת ישראל לא חששה לקבוע שבמועצת גדולי התורה יכולים להיות חברים רק הב־כוחים וחקבלים את משנתה ויסו־דותיה של אגודת ישראל. וברור ש־אילו אגודת ישראל היתה רואה את מדינת ישראל בתהליך הגאולה, והיא היתה צריכה לקבוע את מועצת גדולי התורה כמועצת גדולי התורה של המדינה ולא של האגודה, בוודאי לא היתה נותנה דריסת הרגל זו אלא לאלה שנאמנים למשנתה הרוחנית.

✱

לשאלה האחרונה בנוגע להפרדת המדינה מן הדת — בהמשך הבא.

תיאטרוני ישראל

במוצ"ש 15.6.74

הבימה:
הה, הו יהודה:
תל־אביב האולם הגדול
הבעל הנבחר:
תל־אביב האולם הקטן

הבימרתף:
יום אחד לפני:
במוצ"ש 15.6 ב־9.00

הקאמרי
שלש מפיבות:
ירושלים
כי עדיין באמוץ בך:
ת"א צוותא ב־8.00—10.30

התיאטרון העירוני
חיפה:
סילבמבר 72
חיפה

אסיפת מחאה למניעת חילול שבת בתחבורה באשדוד

עקב הפירצה החמורה בענין שבירת השבת באשדוד ע"י הפעלת תחבורה ציבורית של „אגד" נקראה אתמול אסיפת חרום ע"י רבני העיר והנציגות הדתית בעיר.

לאסיפה זו קדמה פעילות אינטנסיבית במשך כל השבת ע"י שניות לברכו „אגד", להנהלת משרד התחבורה ע"י הרבנים ואישי ציבור שונים. באסיפה השתתפו רבני העיר ראשי ישיבות מקומיים. ראש המועצה [illegible]

[illegible]

מחסור בדולרים ליוצאים לחו"ל

[illegible]

ניסו להגיע לסלע האדום וחזרו

[illegible]

2 נהרגו ו־6 נפצעו ב־2 תאונות דרכים

[illegible]

ילד נפל ממנדר ונפצע

[illegible]

אישים ומוסדות

[illegible]

תל-אביב

[illegible]

בקרית ישמח משה
דירת 4½ חדרים
הסקה מרכזית
קומה על עמודים
בהזדמנות
טלפון:
786111 — 789856, גבאור

בס"ד
כפר הנוער הדתי
דרוש
מרכז משק חקלאי
רצויים מועמדים בעלי תואר או בעלי נסיון ברכה ובהנהלת משק.
מועמדים דתיים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות.
דיור במקום מובטח.

לרמות שפירא
מרכז חינוך במושב בית מאיר
דרושים:
1. זוג דתי
להפקידים דלהלן: האשה — מפקחת על הבית; הבעל — מורה־מדריך, או איש יחסי צבור או מנהל חשבונות
2. מורה־מדריך דתי
לבי"ס תיכון, בעל תואר ב.א. בגאו־גרפיה או תארים מקבילים בידיעת הארץ.
[illegible]

מושב דתי בסביבות ירושלים
מעוניין להחכיר את הצרכניה
של הישוב
*
בעל נסיון בניהול עסק הסקטיין בחכירה
מתבקש לפנות אל המזכירות:
בדרכו בית מאיר דאר־נע הרי יהודה
או בטלפון בס' 911487
בין השעות 12—8 לפנה"צ

„עתיד — מוגרבי בע"מ
שרות מוניות
והובלת חבילות
תל-אביב, רח' לילנבלום 46, טלפון 615457, 613836
ירושלים, רח' בן יהודה 4, טלפון 224578
שרות סדיר לירושלים
לנוסעים וחבילות
לתלמידי ישיבה הנחה מיוחדת!

מתיישבי מבוא חורון
מודיעים:
עם עברנו למבני קבע
נוצרה אפשרות
לקבלת מתיישבים נוספים
משפחות או יחידים הרוצים בחיי מושב שיתופי המושתת על חיי תורה מלאים וקיום מתוך יגיע כפים
יפנו בכתב אל:
מזכירות מבוא חורון, ד"נ שמשון
לשם קבלת מידע וקביעת מועד המקום לראיון

מורשת בע"מ
הוצאה והפצת ספרים
אבן גבירול 166 ת"א טל. 449465
הוצאת מורשת
הופיע ונמצא למכירה
חמש דרשות
מאת הרה"ג יוסף דב הלוי סולוביצ'יק
בספר: מסות מעמיקות ומבריקות ודעות מלא חפניים פניני תורה והגות, משנה ערוכה ומזהירה על התנועה הדתית לאומית לאור תפקידה ומטרתה.
להשיג בכל חנויות הספרים בארץ או ישירות

הסתדרות נשי מזרחי באמריקה ובקנדה
מרכז שכונתי ובית הנוער הרמון
רח' הרכבן 10 חיפה טל. 661528
קייטנה דתית
ליד בי"ס לילדי גן ילדים
בפיקוח משרד החינוך והתרבות — אגף הנוער
בהשגחת מדריכים ומורים מוסמכים
קרמיקה, מלאכה, ספורט, רחצה בים, הבבריכה
מספר מקומות מצומצם

אוניברסיטת בר-אילן
המזכירות האקדמית מודיעה בזה כי
נותרו מקומות לתלמידים
במחלקות הבאות
בשנת הלימודים תשל"ה

א. בפקולטה למדעי־הרוח

תנ"ך	לשון עברית
תלמוד	ספרות
תורה שבעל פה	היסטוריה
ספרות	ערבית
מגמה בין חוגית	תרבות צרפת
במדעי היהדות	לימודים קלסיים
תולדות ישראל	מוסיקולוגיה
פילוסופיה	תולדות האמנות
	תיאטרון

ב. בפקולטה למדעי הטבע
כימיה
פיסיקה

ג. בפקולטה למדעי החברה
מגמה בין חוגית במדעי החברה

● על המעונינים לפנות באופן אישי אל המשרד לקבלת תלמידים באוניברסיטת בר־אילן בבנין המנהלה בימים א' עד ה' בין השעות 9.00—13.00.

* מספר המקומות בכל המחלקות מוגבל *

אוניברסיטת בר-אילן
לרגל הפעלת המרכזיה החדשה
הננו מפרסמים את המספרים הבאים:
751293
752103
751294

להשכרה בירושלים
בנין בן 32 חדר
בשכונת בית וגן
כולל חדר אוכל ומעלית
מתאים לישיבה, מוסד, בית אבות ולכל מטרה אחרת.
לפנות ת. ד. 7583 ירושלים בציון פרטי המפנה

בס"ד
ברכות נאמנות ואיחולים לבביים
לאחינו היקר
הרב צבי משה גלינסקי שי'
(ראש ישיבת אהבת יעקב — גן יבנה)
ורעיתו שרה תחי'
ולהרב מנחם ולאה מרכוס הי"ו
וגב' בתי' ליבוביץ תחי'
בהכנס בנם נכדם
יהודה דוב נ"י
בעול המצוות
„מעלן ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבתיכם לתת להם"
נתן קרפל וטובה
יעקב והדסה
קלאהר וב"ב
ועהל וב"ב
מעלה ושרה גלינסקי וב"ב

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להכשרת עובדי הוראה
ירושלים
סמינר ממ"ד למו"ג
„אפרתה"
רח' בריטניה 2 ירושלים
הודעה חשובה
למורות ולגננות
במוסדות הממ"ד
במחוז ירושלים
גם בתשל"ה נקיים בסמינר
לימודי שנה ג'
לקראת התואר
מורה בכיר בכיתות ג'—ב'.
הלימודים יתקיימו בעיקר בשעות אחה"צ, ויינתנו ע"י מרצים בכירים ומורים מעולים.
מתקבלים מורים מוסמכים שסיימו סמינר בעלי תעודת בגרות או בעלי ותק של 5 שנים בהוראה לפחות.
ההתמחויות המקצועיות: ספרות, לימודי הטבע וגיל־הרך
פרטים והרשמה לפנה"צ בסמינר.

החומה
HAHOMA
מסעדה קואופרטיבית
של הפועל המזרחי
בעיר העתיקה
בירושלים
רחוב היהודים 128
טלפון: 271332
מקבלת הזמנות לארוחות חגיגיות ושמחות, כגון חתונות, בר־מצוה וכו'.
*
● אוכל מטיב מעולה והבוראים להזמנות הלקוח
● המסעדה פתוחה יום־יום עד השעה 11 בלילה
פתוחה בכל מוצאי שבת

חזן צעיר ומנוסה
מעונין במשרה
לימים הנוראים
או לכל השנה
טלפון 963169—08 בערב

משרד התחבורה
המפקח על התעבורה
מחוזות ירושלים והדרום
הודעה על סדרי תנועה וחנייה בירושלים
בימים בו'-כז' בסיון תשל"ד, 16-17.6.74

ביום ראשון, כ"ו בסיון תשל"ד, 16.6.74:
א. תסגרנה לתנועה בין השעות 13.45—24.00 הדרכים הבאות:
דרך רופין, קפלן, בן צבי מצומת בצלאל עד צומת הרצוג, טשרניחובסקי, פיכמן, הפלמ"ח, הנשיא, דובנוסקי, ככר פלומר, דוד המלך, קרן היסוד, עזה, בלפור, בן מימון ורחובות הגישה לרחובות שצויינו לעיל.
ב. בין השעות 13.45—16.45 יהיו סגורים הרחובות הבאים:
שד' ויצמן ושד' הרצל מצומת יהודה הלוי עד צומת החלוץ ורחובות הגישה אליהם.
ג. החנייה ברחובות אלו אסורה במשך כל יום ראשון כ' בסיון תשל"ד, 16.6.74.
ד. המעבר מהאיזור הצפוני (לרחובות הסגורים) לאיזור הדרומי ולמרכז העיר — ולהיפך — יתנהל דרך שער יפו ודרך חברון.
ה. עקב הסדרי התנועה שצויינו יהיה צורך בהפיכת כווני נסיעה ברחובות מסויימים והציבור מתבקש לציית להוראות השוטרים ולנסוע בזהירות כידבית.

ביום שני, כ"ז בסיון תשל"ד, 17.6.74:
א. תסגרנה לתנועה אותן הדרכים בין השעות 08.45—16.00.
ב. בנוסף לכך, תסגרנה שד' הרצל לכל אורכן בין השעות 08.45—11.00 ויסגרו שנית בקטע בין צומת החלוץ עד שד' ויצמן ועד בכלל בין השעות 14.00—16.00.
ג. החנייה ברחובות שצויינו אסורה משעה 00.01 עד 16.00.

מ' בצראי
המפקח על התעבורה
מחוזות ירושלים והדרום
ירושלים, כ' בסיון תשל"ד, 12.6.74

משרד התחבורה
המפקח על התעבורה
הודעה על הסדרי תנועה בדרכים לירושלים וממנה בימים 16-17.6.74
כו'-כז' בסיון תשל"ד

ביום א' 16.6.74, (כ"ו סיוון תשל"ד), תסגרנה לתנועה בין השעות 13:00—16:30 הדרכים מס. 1 בקטע ירושלים — לטרון — עוקף רמלה (עד לצומת עם דרך מס. 103) ומס. 12 מצומת עוקף רמלה ועד צומת בני־עטרות, כולל כל דרכי הגישה המובילות אליהן.

הגישה לעיר לוד בשעות אלה אפשרית רק בדרך מס. 103 לאזור מערבה מדרך מס. 12 ובדרך מס. 121 לאזור מזרחה מדרך מס. 12 (רח' הרצל).

הגישה לירושלים בשעות אלה אפשרית בכוון מרמאללה, יריחו, בית־לחם, בדלכים מס. 3 מצומת שמשון לצומת האלה, דרך מס. 302 מצומת האלה לבר־גיורא, דרך מס. 404 ומס. 4 עד הצומת לאבן ספיר הדרך „הדסה" לקרית יובל.

דרך אלטרנטיבית היא דרך גוש עציון.

היציאה מירושלים בשעות אלה אפשרית בכיוון לרמאללה, יריחו, בית־לחם—חברון, ובדרך מס. 4 (לעין כרם), דרך מס. 401 (לצובת צובה) ובדרך מס. 102 (קטע צובה—אשתאול).

הדרכים מס. 302, 404, 4 (עד צומת אבן ספיר), יהיו חד־סטריים באותן השעות.

כמובן, הדרכים מס. 4 (דרך עין כרם), 401, ומס. 102 עד אשתאול.

ביום ב' 17.6.74 (כ"ז בסיוון תשל"ד), יחולו אותם הסידורים, בין השעות 13.00—16:30.

י. מלכא
המפקח על התעבורה
ירושלים, 12.6.74 (כ"ב בסיון תשל"ד)

אולפן עקיבא נתניה
מרכז ללמוד השפה העברית תרבות ישראל ודע הארץ
משרד החינוך והתרבות
המחלקה לחינוך מבוגרים
דרושים מורים ללשון העברית
המוכנים להשקיע מעצמם ומזמנם מעבר לדרישות התפקיד
1. מורה לקיץ תשל"ד (יולי—אוגוסט).
2. מורה לשנת הלימודים תשל"ד
דרישות התפקיד:
* נסיון בהנהלת הלשון ובהוראה באולפנים.
* בקהילת הלומדים.
* כושר ספות חיי צוות ומפגש של צבור בעל רקע מגוון ביותר.
* שרשים ביהדות, תולדות ישראל וידיעת הארץ.
סיוע במציאת מגורים בקרבת האולפן במקרה הצורך.
מורי האולפן הנם עובדי משרד החינוך והתרבות בדרוג ביה"ס העממי
רק העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב בלבד (פירוט קורות חיים בכתב יד) ולצרף המלצות לפי הכתובת: אולפן עקיבא, חבצלת השרון נתניה
סודיות מובטחת

ירחי כלה שע"י ישיבת פוניבז' בני ברק
שוחר תורה
תכנן חופשתך
בשילוב
עם לימוד תורה
באווירה נאותה
יפתחו אי"ה ביום ראשון ט"ז אב (4.8.74) בשעה 8 בערב
וימשכו עד ל' אב (18.8.74).
(אפשר להשתתף בחלק מימי ירחי כלה) * שיעורים בנושאים וברמות לימודים מגוונים על־ידי הגאונים ראשי ישיבת פוניבז' * לרשות המשתתפים יעמדו חדרי מגורים נוחים וארוחות במתכונת בתי מרגוע משובחים * פרטים והרשמה ת.ד. 26 בני־ברק, טלפון 783111
— חוברת הסברה תישלח לכל דורש —
כדי לאפשר השתתפות
שוחרי תורה
מכל החוגים —
נקבעו מחירי עידוד
מוזלים ביותר

ישיבת
קרית ארבע
חברון
חידוש
הישוב היהודי
בעיר האבות
השבת פרשת שלח תערך מגבית בבתי הכנסת בישראל, למען הישיבה של המתנחלים
„קרית ארבע" בעיר האבות, חברון
חזקו נא את ידי הבנים מחזירי עטרת התורה ליושנה ובוני עיר האבות.
הרימו את תרומתכם לבניינה ואחזקתה של הישיבה בקרית ארבע.
* *
את התרומות והנדרים אפשר לשלוח לפי הכתובת:
ישיבת קרית ארבע, ת"ד 19 חברון, או לחשבוננו בבנק הדואר שמספרו: 428305—8

מכתוב بین الاصل

...ם ביקורו של נשיא ארה"ב

שלב חדש במדיניות וושינגטון במזרח התיכון

מאת יעקב אדלשטיין

ביקורו של נשיא ארה"ב ריצ'ארד ניקסון בישראל, הוא ביקור [הי]סטורי, ראשון לביקורים של נשיאי ארה"ב מאז קום המדינה. [הוא] מציין מפנה במדיניות ארה"ב באיזור. ד"ר הנרי קיסינג'ר [סל]ל את הדרך לביקור זה על ידי הסכמי ההפרדה שהשיג בין [יש]ראל למצרים וסוריה. אם כי הביקור מוסבר על רקע פרשת [ווטר]גייט ומתוך נסיון להשכיח בעזרת הקהל האמריקאים את [הפר]שה, הרי יש בביקור זה חשיבות מדינית ממדרגה ראשונה.

ביקור האחרון של נשיא ארה"ב [במז]רח התיכון נערך בשנת 1945, [כא]שר הנשיא פרנקלין דילאנו רוזו[לט], חזר מוועידת שלושת הגדולים [ביאל]טה, ונעצר במצרים לצורך פגישה [עם] המלך אבן סעוד. לאחר פגישה [זו אמ]ר רוזבלט כי מתוך שיחה של [כמה] דקות עם המלך אבן סעוד, [הוא] הבין את ענין ארץ ישראל, יותר [מאש]ר בהרבה שיחות אחרות לפני...

[נ]יקסון עצמו ביקר בישראל בטרם [נבח]ר לנשיא, לפני שמונה שנים, [בתק]ופה בה כיהן ראש הממשלה [...]ק רבין, כרמטכ"ל. רבין הזמין את [...]אז להיות אורח צה"ל. ניקסון [...]ים. זו היתה היכרות הראשונה [...]הם. לאחר מכן בא רבין לכהן [כשג]ריר בוואשינגטון. הכירות זו — [...]ים — עזרה לו הרבה.

[נ]יקסון ביקר אז בקבוץ גדות, ליד [...]ל הסורי ואמר כמה פעמים ש[...]זכר את הביקור הזה. קבוץ גדות [...] בתקופה ההיא מול הפרדות [...]גות סוריה מרמת הגולן. הוא [...]ערך ביקור שני, אחרי מלחמת [...]ת הימים ואמר, כי אינו מתאר [...]מה שניתן לוותר על הגולן, כבגבול [...]וני של ישראל.

[ה]יחסים בין רבין לנשיא ניקסון [...]וחו בתקופה שהותו בוואשינג[טון] עד כדי כך שהדמוקרטים [...]ימו את רבין שרמז למצביעים [יהו]דים שיש להצביע בעד ניקסון [לבח]ירות לנשיאות.

[ב]שעת ביקורה של ראש הממשלה [גולד]ה מאיר בוואשינגטון, בטרם [...] רבין את תפקידו. רמז הנשיא [...]ראוי לתת לרבין משרה מכר[...] גולדה השיבה: "נראה כיצד [...]ע בשובו ארצה". ניקסון שיבח [את] רבין על מילוי תפקידו כשגריר. [...]א העלה אז על הדעת שרבין [...] את תפקידה של גולדה כראש [...]שלה בבוא ניקסון לביקור ב[ישרא]ל.

[ב]תקופת כהונתו הראשונה של [ניקס]ון, הוא ניהל את המדיניות שלה [...] כרפובליקאי בטרם שנבחר, [...] אמריקני למדינות התנועה ל[...] המערב, והתנגדות לפגיעה ב[...]דן של מדינות אלה. כתוצאה [...] שולבה ישראל במערך כהגות [...]ת התיכון, שאיים על סוריה [...]ת, מפני כיבוש ירדן בתקופה [...]ת המחבלים. האזהרה הרצילה [...] הסורי שפלש לירדן, נסוג.

[...]ין כשגריר היה מעורב בתכנון [...]ר הצבאי של המבצע המשולב [...] ישראל לארה"ב.

[...] הנשיא כשאר שאבן...

ניקסון, קודם לכן, עת חולל את המפנה ביחסים בין ארה"ב לבין העולם הערבי. אחר כך למוסקבה, באמצעות הסכם ה"דטאנט", ופתח ל[...] מזרח התיכון באמצעות הסכמי ה[ה]פרדה.

ארה"ב הצילה את מצרים

מדיניות היא כדרך המלא פרדוכסים, לעתים גם ניגודים. כך נמצאת ארה"ב לצידה של ישראל במלחמת יום הכיפורים, בסיוע צבאי, אך באותו זמן מנצלת את המצב כדי להתבסס דווקא במדינות ערב. כמה שזה לא ישמע פרדוכסלי, הרי ארה"ב הצילה את מצרים מהתמוטטות צבאית שלוש פעמים במשך 26 שנות העימות בינה לבין ישראל. אולם מצרים סירבה להכיר בכך, וזאת מלבד התערבותה במלחמת יום הכיפורים.

ההתערבות הראשונה של ארה"ב לטובת מצרים היתה בשנת 1948 בתקופת מלחמת השיחרור, כאשר צה"ל פתח במתקפה נגד הצבא המצרי בנגב והגיע עד לאל עריש. היתה צפויה סכנה של מצור על רצועת עזה בה היה מרוכז כוח גדול של הצבא המצרי. צה"ל היה אמור להגיע עד לסואץ. הדרך היתה פנויה, אלא שבריטים הגנו על מצרים של פארוק הסכם הגנה עם בריטניה. צבא בריטי חנה ליד תעלת סואץ ובמצרים. מטוסים בריטיים ניסו להתערב בקרבות. חמשה מהם הופלו על ידי חיל האויר הישראלי הצעיר. אילו התקדם צה"ל לעבר הסואץ היה נוצר משבר בינה לבין בריטניה. שכן הסכם ההגנה חייב אותה להתערב. על כן נכנסה ארה"ב לתמונה והצילה את ישראל לסגת מאל עריש. יש לציין כי אז לא פרש ארה"ב סיוע צבאי לישראל, אלא סיוע מדיני בלבד. הנשיא טרומן שהכיר בישראל, סירב לשלוח סיוע צבאי לעזרת המדינה הצעירה, הקשה של המדינה הצעירה באמצעות אמברגו על משלוח נשק.

ההתערבות האמריקנית השניה, שהצילה את מצרים היתה בשנת 1956 לאחר מבצע סיני. אז התחברה ארה"ב עם ברית המועצות, כדי לאלץ את בריטניה וצרפת לסגת מן התעלה ואת ישראל ממדבר סיני. האיומים הסובייטיים לשלוח מתנדבים והתערבות צבאית אם ישראל לא תיסוג נתגלו אחר כך כבדיוניים ואיום בלבד. עד אז הסכם בלוף פורמלי באמצעות ארה"ב לפני יובטח לישראל חופש שיט דרך שארם א שייך. התוצאה ידועה. ההסכם הופר לאחר 10 שנים. נאצר סגר את מיצרי אילת ובכך גרם לפרוץ מלחמת ששת הימים. כתוצאה מכך לא היתה יותר התערבות אמריקנית, אלא בתום מלחמת ההתשה כאשר בתיווך אמריקני הופסקה האש בסואץ. אנו למדים לכן כי ארה"ב

היתה זו שהצילה את מצרים מידי צה"ל. הן בשנת 1948 והן בשנת 1956. אולם נאצר לא הכיר תודה לארה"ב על כך ופתח במדיניות אנטי אמריקנית שהגיעה לשיאה עם ניתוק היחסים בין מצרים לארה"ב במלחמת ששת הימים.

נאצר צדק בדבר אחד, אילו התערבה ארה"ב ומנעה מישראל מלפתוח במלחמת ששת הימים, אין ספק שמלחמה זו לא היתה פורצת. ארה"ב לא מנעה את המלחמה, מתוך רוגז על נאצר שהפר את ההסכם שנערך בתיווכה בשנת 1956. הנשיא איזנהאואר איים על ישראל במניעת העברת כספי המגבית אם ישראל לא תיסוג, וזרה. אחרי כן שמדיניות ארה"ב בנושא זה היתה משגה. ארה"ב לא היתה צריכה לאלץ את ישראל לסגת, אלא לאתר הסדר של ממש. כשם שלא היתה צריכה להורות על בריטניה וצרפת לסגת מן התעלה, כדי להופות על ההתערבות הרוסית בהונגריה, לרגל פרוץ המרד ההונגרי נגד הרוסים. הצבא האדום לא נסוג מהונגריה, אך צבאות בריטניה, צרפת וישראל נסוגו ממצרים.

בכף הקלע

לולא התיווך האמריקני ובמידה מסויימת גם הלחץ האמריקני-סובייטי המשולב, עם עבור צה"ל את התעלה במלחמת יום הכיפורים, לא היה צה"ל נסוג גם הפעם. כך אנו למדים שישראל נתונה בכף הקלע של ארה"ב. כל עוד היה נוח לארה"ב, עמדנו על שפת התעלה בקו בר לב, אך כאשר המצב הגיע לנקודת רתיחה, והיה חשש לעימות גלובלי, נאלצה ישראל לסגת מעבר לתעלה ולהפסיק את ההתקדמות לעבר קהיר. כך נתונה ישראל בחיבוק הפיל האמריקני, המשפיע עליה רב טוב של סיוע, אך יחד עם זאת משתמש בעמדתו כדי להורות ברגע מסוים אמנם עדין למוטי, כדי לעצור את המהלך הצבאי, שאינו נוח לארה"ב.

אין לומר שנשק הנפט שהפעילה ארצות ערב אינו נלקח בחשבון במדיניות האמריקנית. בשל כך מבססת ארה"ב את מדיניותה באיזור על הציר קהיר-ריאד. לאחר שסעודיה גרמה להעלאה גדולה של מחירי הנפט כתוצאה מן האיום בחרם. מצב של מדינה עשירה זו בכסף, לדעת כיצד לנצל את הכספים הנצברים לישועתה. ארה"ב מנצלת לייעץ הסעודית לה במצב זה. מאידך ישראל נמצאת במעמד זה לארה"ב, כדי לאיים על סעודיה. לא להשתמש בנשק הנפט יותר על המידה. ישראל מטולבת באמצעות חיל האוויר שלה לחסל את הנשק הסעודי, אם סעודיה תפעיל נשק זה, בגורה בלתי אחראית. גם בשל כך יש לארה"ב צורך בישראל חזקה, אך נמשלת.

עם זאת צפויה סכנה לישראל מהתקרבות ארה"ב לערבים. אף זה חלק פרדוכסלי — מצד אחד צריכה ישראל להיות מעוניינת בחיזוק מעמדה של ארה"ב באיזור, מצד שני עליה לחשוש מפני הקשרים הצפויים לה כתוצאה מכך. זה גם יהיה הנושא המרכזי שראשי המדינה ידונו עם הנשיא בביקורו בן 24 השעות בישראל.

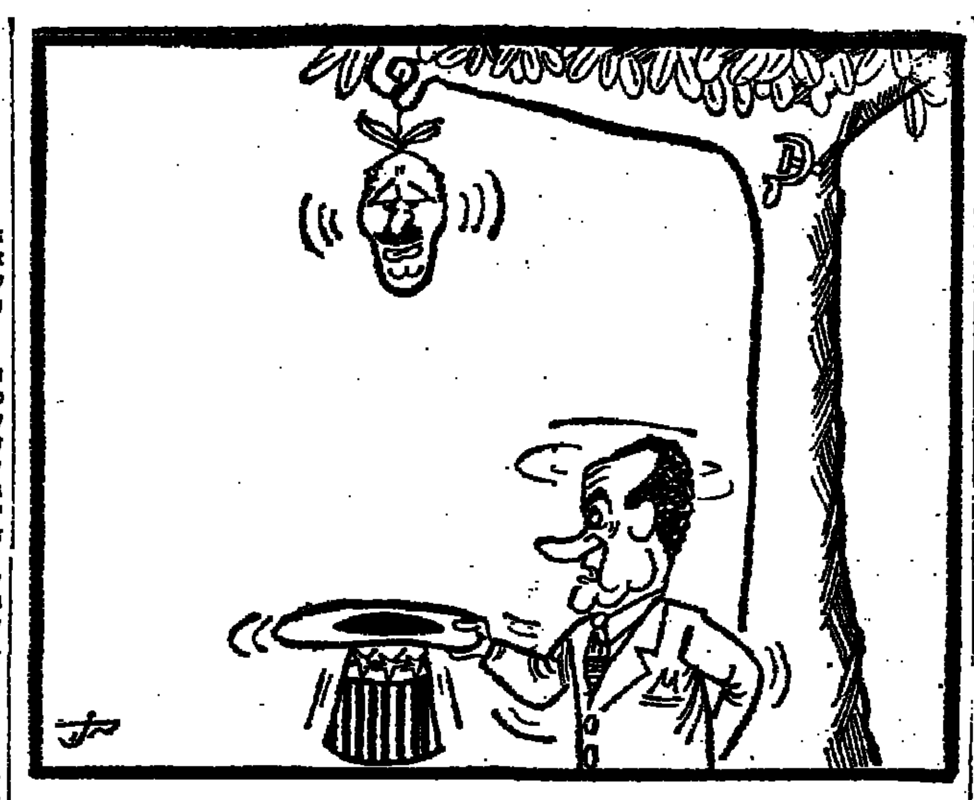

?

„עיסקת חבילה"

מאת יצחק דויטש

בהופעת הבכורה שלו כשר ה[א]וצר מדבר מר יהושע רבינוביץ על „תקופת לימודי" הדרושה לו. בתחום הקופה זו הוא יוכל להבהיר יותר את עמדותיו הכלכליות.

„תקופה לימודי" זו מבקש הוא, בעצם, לא רק לעצמו, אלא לממשלה כולה. בתחום הכלכלי לפחות. הוא אומר אמנם כי זוהי ממשלה-המשך גם במדיניותה הכלכלית. בתחום מסתבר, היא איננה יודעת עדיין מה בדיוק היא רוצה ומה בתכניותה לפ[עולה].

כל זה בא על רקע תיאור המצב ה[כ]לכלי בצבעים קודרים על ידי עצמו. הוא הבהיר היטב את מצב יתרות מטבע החוץ את הגרעון הצפוי ב[מ]אזן התשלומים שיגיע ל-3.5 מיליארד דולר; את צרכי הבטחון הגוברים; את האינפלציה המשתוללת; את הצריכה הגואה. אלא שאת כל אלה מלווה מצב של קברניטים שעדיין אינם יודעים איך לנווט את הספינה.

ביום שמר י. רבינוביץ דיבר על „תקופת הלימודי" התכנסה בפאריז ממשלתה החדשה של צרפת. אף היא מכהנת פרק זמן שאינו ארוך כהרבה מזה של הממשלה הנוכחית בישראל. אך מעניין שהיא התכנסה לדון בתכנית כלכלית. היא הספיקה לעצב לעצמה דרך ויודעת מה לעשות.

הנסיבות הקיימות אינן מאפשרות „תקופת לימודי" ארוכה. הבעיות מחייבות פתרונות, עד כמה שאפשר.

*

עוד בעיצומה של „תקופת הלימודי" גרמו לנו כיוון המחשבה של שר האוצר החדש. המגמה היא להגיע ל„עיסקת חבילה" חדשה משותפת לשלושה הגורמים: הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. „עיסקאות" כאלו כבר היו לנו בעבר. הרעיון הוא: הסכמה מצד שלושת הגורמים בדבר הקפאת המצב. הממשלה — מסים וסובסידיות. ההסתדרות — שכר. המעסיקים — מחירים.

בעיסקת החבילה שבה מדובר כיום מבקשת הממשלה, אם אנו מפרשים נכונה את הרמזים, לבקש יותר מן הכלל. הוא רוצה להפעיל את מס ערך מוסף תוך הסכמה מצד כל אותם הגורמים.

*

האם זהו המהלך הנכון בשעה זו? האם עיסקת חבילה להקפאה מצב קיים היא התשובה לבעיה העומדת בפני המדינה?

מצד כלכלנים שונים נשמעים ספקות רציניים לגבי מהלך זה. „עיסקת חבילה" במתכונתה הידועה לנו טובה ומועילה בזמן שרוצים להקפיא מצב כביר במשק. אולם הקפאה של המצב הנוכחי משמעה הקפאת מחלה אנושה בגוף. במצב כזה של חולי צריך קודם כל לבצע את הניתוח. ורק לאחר מכן להשתמש בתרופות שיבטיחו את יציבותו של החולה.

המשק נמצא במצב של ריתוח. מצויים בו עודפי ביקוש גדולים. הצריכה עולה על גדותיה, — אם להשתמש בביטויו של מר רבינוביץ עצמו, בחודשים האחרונים הורמו למשק סכומים גדולים. הם המשפיעים על הגברת הביקוש ובעקבותיו:

(סוף בעמוד 9)

באין אמון בממשלה

מאת יונה כהן

סעיף יסודי והשוב ב„חוק יסוד — הממשלה" (סעיף 3) קובע כי „הממשלה מכהנת מכוח אמון הכנסת". ממשלת רבין-אלון בקשה להתעלם מכלל יסודי זה. בסיום שממשלה זו מצפה לקבל בכנסת, פעם בתמיכה מצד האגודה ופעם מצד הקומוניסטים, היא משוכנעת עצמה כי „החזיק מעמד" גם בלי רוב יציב, היינו: בלי אימון הכנסת. לא עבר שבוע ימים מאז נבחרה הממשלה והכבר נחלה כשלון פרלמנטארי. למעשה היה כשלון זה צפוי. רק בעיני „המערך" לא האמינו בכך, כאמור. וכשלפתע מצאו עצמם במיעוט, לא יכלו בשום פנים „לבלוע" זאת. הם הגיבו כמי שנטרפה ספינתם ועולמם חשך בעדם.

התוק ששר האוצר רבינוביץ, הביא לכנסת מטעם הממשלה בא להאריך את תוקף התקנות (הקיימות מימי המנדאט) לפיקוח על המטבע הזר, לשלוש שנים נוספות. תוקפן של תקנות אלה עומד לפוג ביולי ש. ז.

בעד החוק הצביעו נציגים מסיעות הקואליציה (עבודה-מפ"ם-ל"ע ור"צ) אליהם הצטרפו נציגיה המסויגים של הממשלה הרשמית, הם נציגי „אגודת ישראל" ו„מקי" — בכל זאת כל הצירים של סיעות ובנות סיעות אלה לא נתנו לממשלה את הרוב בעד הצעתה הצביעו 40 ח"כ. נגדה הצביעו נציגי המפד"ל והליכוד — 43 חכים.

נכון מאלה זו יכולה להיות ארעית וחולפת. הממשלה רשאית לחזור ולהצביע בכל עת חוק „שנפל" בכנסת, וכך יהיה גם בתחום הפיקוח על מטבע חוץ. אולם היתה זו „תזכורת" ברורה לקואליציה, שממשלה האומרת להישען על „משענת קנה רצוץ" (מלשון רצ"צ...) ועל בסיס כה צר — לא תחזיק מעמד זמן רב.

*

לציבור הרחב כמה לקחים מעניינים גם מדאיגים מסערת השבוע. נציגי עבודה-מפ"ם-ל"ע-ר"צ לא התגלו כבאמני הדימוקרטיה. הם הראו שאינם יודעים „להפסיד בכבוד ובהגינות". רק ראו שהרוב אינו לצידם, לא חסו על כבודו של יו"ר הישיבה, ובקשו להפשיד בהחלטה בניגוד לתקנון, ושכחו שבדרך זו אפשר יהיה מחר-מחרתיים לנהוג כלפי יו"ר מסיעתם... הם גם לא חסו על כבודו של שר האוצר, שלאחר שעלה על דוכן הנואמים וביקש לפתוח בנאום (על חוק אחר) חבריו (ושר המשטרה בתוכם) הפריעו את הסדר והפריעו לשר האוצר לשאת את נאומו. הם גם לא חסו על כבודה של הכנסת, וכמו אמרו שהכל ילך כשורה. כשהרוב אתנו, אם אנו במיעוט — „אחרינו המבול"...

*

„המערך" יצטרך להתרגל לשנות את דרכי פעולתו בכנסת ופעולת הממשלה במדינה. הדבר בא למתוח אותה ישיבה לידי ביטוי בולט ביותר בוועדת הכספים. בכל ההצבעות החשובות, בסעיפי תקציב המדינה.

אמת התרופה ש„המערך" תולה בה תקוות רבות היא — הצעת חוק שתחייב את חברי הממשלה להתפטר מן הכנסת (מפ"ם ול"ע כבר ביצעו זאת), להוציא את רה"מ, שהגשק מחייב להיות „מבין חברי הכנסת". ספק אם דווקא עתה, תקופה בה הכל יודעים שהממשלה הזו לא תאריך ימים, הוא הזמן שהשרים יסכימו להחזק כוח. וגם צד אחר למטבע: תהיה זו פגיעה בכנסת אם כל השרים יהיו מחוצה לה. כאשר נדון בכנסת „חוק יסוד — הממשלה" העירו חברים רבים שיש לאפשר שיהיו בממשלה שרים „גם מחוץ לכנסת", ולא שרוב השרים, או כולם, יהיו מבחוץ.

במסדרונות הכנסת אמרו השבוע, שבמצב זה לא תהיה ברירה לממשלה, אלא להרחיב בסיסה וללכד סביבה את העם. כי עתה יותר מתמיד זקוקה הממשלה לממשלה הנהנית מאימון הרוב בכנסת, רוב של אמת ויציב. הם

אלו ואלו שואלים...

מאת ש"ז שרגאי

עם פרסום מאמרי „להשבותה של התנועה" (הצופה י' בסיון ש"ז) פנו אלי באותו יום וגם למחרת בשורה של שאלות, המחייבות אותי להבהרה ולהארה, לפני פרסום ההמשך.

ואלה הן השאלות:

שאלה א: מה התועלת בכתיבה ובפרסום מאמריך אלה. אפשר להסכים לניתוח, אפשר לחלוק עליו, אפשר להסכים למסקנות, אפשר לחלוק עליהן — אבל מה התועלת שבכך. שום דבר לא ישתנה. אלה שהרסן בידם יוסיפו ללכת בדרכם הם וביחוד, כשהרוב במוסדות התנועה בידם.

תשובה: כחבר הפועל המזרחי שאיכפת לו מה שנעשה ומה שלא נעשה במפד"ל (מפד"ל הוא יצירתו של הפועל המזרחי), רואה אני חובה לעצמי לומר את אשר עם לבבי, לא רק מבחינת „אשתה" אלא לעצם הדברים. דווקא התרגשה בשאלה, שמה שהוהלם, החולם על-ידי הרוב במוסדות התנועה, מחייבים עוד יותר להבהיר דברים, להאיר ולהעיר עליהם. אילו ההחלטות היו מתקבלות על ידי יחידים, כפי שהיה נהוג בשנים האחרונות, אולי לא הייתי רואה בכתיבה זו כל תועלת. אולם מכיוון שההחלטות נתקבלו על ידי הרוב במוסדות, ואחרי שיקול דעת הדיונים נוקבים יש מקום לבירורים נוספים על ידי החברים שאינם חברים באותם המוסדות, הברים כן השורה — לשם דיון חוזר ושיקול מחודש, ואם אחרי דיון מחודש הרוב יעבוד על דעתו, יש לקבל החלטת הרוב כנכונה — אם הדיון הבירור ייעשה באופן חופשי לא על יסוד החלטות מוקדמות לפני הבירור — בתוך הסיעות, הגושים וכו'.

בעיית הגבולות והשיקול הביטחוני

שאלה ב: יש סתירה בדברים: מצד אחד מקבל אני את הדעה שאי-החזרת שטחים הוא בבחינת „יהרג ואל יעבור" ולכן יש להתנגד בכוח, ומאידך, אני בסתייג ואומר פרס אם יהיה ברור „שגם בהתנגדותנו בכוח, ניכשל ונפסיד חלילה הכל", ובעניין זה יש לקבל דעתם של אנשי הבטחון, אם אין הילוקי דעות ביניהם. השאלה היא: אם זהו בבחינת „יהרג ועל יעבור" מה לנו ולדעתם של אנשי הבטחון.

תשובה: אחד מגדולי ההוראה בישראל, שאינו נמנה על שום מפלגה אולם הוא רואה בבחינת „יהרג ועל יעבור" ... ראל אתחלתא דגאולה ובחויב אנחלתא דגאולה, עומד בתשובתו לכרתב הטורים (מרסמה ב„שנה בשנה" שנת תשל"ד): „השטחים המשוחררים ומצווה פקוח נפשות". שכבבחינה ההלכה אסור לנו למסור שטח של ארץ-ישראל שברשותנו לידי זרים, ויש גם להלחם על כך אם רוצים להוציא אותו מידינו, ומלחמה זו היא מלחמת מצוה. אולם אם ברור שנפסיד במלחמה זו הכל — יש מקום להרהור שני, כי אז יש בזה משום פקוח נפש של הכרעה כולה ושל כלל ישראל. עד כאן.

מובן שתוות דעת זו — כהוי הסכנה הצפויה, היא בידי אנשי בטחון כמו שבעניין פקוח נפש של יחיד — קובעים רופאים.

הלכה זו של מסירות נפש אנו חייבים רק אם ברור שיהיה בזה משום קידוש השם עומד גם בעל „מי ה' שלוחי" (חלק א, עמ' קצב, ד"ה: תנא שמעון בן עזאי) ומכשירו, וכה ד"בריו: ...„כי אף במקום שאדם מוסר נפשו על קדושת השי"ת שידמה ל-מראות עיניו כי אין לך דבר ברור מזה שהוא מקיים רצון השי"ת, (אך) באמת גם בזה צריך בירור. אם יהיה בזה כבוד שכים — — — אבל ב-מקום שיבוא על ידי מקטרגים שרוצים לדחות את האדם מכל (מן) (מ) החיים להם אין צריך לשמוע, ויראה להנצל מהם בכל היכולת" (ראה גם

(סוף בעמוד 3)

עליה בייבוא, אכילה עצמית של סחורות ייצוא התייקרות הנובעת מ-לחצי הביקוש.

*

עיסקת חבילה שמשמעה הק-

„בית יעקב" הכולל עמ' 72 ד"ה: „והנה, ותפארת יוסף" עמ' פ).

במצבנו כיום אין חוות דעה אחת של אנשי בטחון מה יכולה להיות הכציאות אם נגרב לסגת. הדעות חלוקות בין אנשי הבטחון. זאת רצוי: חלק מאנשי הבטחון טוענים שדווקא הנסיגות כיום, והן תגרורנה אחריהן נסיגות נוספות — הן המסכנות את קיומה של המדינה מפני שהשותא יקיף אותנו מכל הצדדים וההתגוננות ההיה קשה שבעתיים — אם לא נמנעת בכלל.

דעה זו שהנסיגות מסכנות יותר את קיומה של המדינה מאשר המצב כיום במלחמת ההגנה — יש לה סמוכין בהצהרות הבלתי-חוזרות של מנהיגי-מצרים וסוריה גם יחד, שהם ילחמו (לא רק שהם דורשים או שידרשו) על נסיגתנו מכל השטחים שסיחררנו במלחמת ששת הימים כולל ירושלים) והקמתה של מדינה פלשתינאית.

וגם בזה אינם מסתפקים, והם לא הם לומר שאחר-כך שלום יהיה בינם לבינינו, אחרי שניסוג לגבולות של לפני מלחמת ששת הימים, ויש מהם שטוענים לנסיגה לגבולות 1947 — 1948.

אומרים: אקדמי פרעונותא לא כך-דביניו. וחזי שעה, וכל יום שמתעכבים כלחמה, דבר גדול הוא. נכון. אולם הרי הם אינם מסתירים שהם זקוקים ל„הפרדה" שהם קוראים לו „הפסקת אש" (והמגישים: לא הפסקה המלחמה) — לשם התבונות להידוש ה-כלחמה נגדנו על מנת לבצע זמבב. אם כך הם הדברים, יוצא שעל-ידי „הפסקת האש" (ה„הפרדה") באפשרים להם לחזק כוחותיהם ולהתכונן להתקפה חדשה ביתר שאת, כבו שבבלחמת יום-הכיפורים כבצו ב-אתנו אויבינו וידידינו על-ידי „הפסקה האש" את התגברותנו המוחלטת על האוייב.

אומרים: נבהנים הדברים, אך גם אנו צריכים חזקים לנסיכה כדי להתכונן, להתגונן. אולם יש לקחת בחשבון שהתכוננותם בשעה „הפסקת האש" כקנה למדינות ערב ע-דיפות להצלחות הם-ושלום בהתקפתם הבאה, שכפי הנראה לא רחוקה היא.

טוענים עוד: ארצות הברית, בלי-עזרה לא נוכל להמשיך את קיומה של המדינה לא רק מבחינה מדינית-בטחונית, אלא גם לא מבחינה כלכלית.

אולם וכי ארצות הברית עזרה בהכוחתה אחרי מבצע סיני בקשר לשיט ישראלי במיצרי טיראן, שיים הופעת בסואץ, מינהל אזרחי באיזור עזה? האם עזרה לנו ארה"ב לכבוש מלחמת ששת הימים, שלא אנו יזמנו? האם לא ארצות הברית כבצה הבוחטה המוחלטת של צבאות ערב במלחמת יום-הכיפורים? ומה לנו הבטחון כי עתה העמד לימינו ל-כבוש הידרשה של מלחמה הקמת מדינה פלשתינאית? ומי ערב — שארה"ב לא תבגוד מאתנו לשים לאל פעולות המחבלים, כמו שהסברה לעזרתנו, בשל התקפתנו על מחנות המחבלים אחרי הסבה במלות?

והרי ראינו שהרבה פעמים מנענו בזירות המלכות של שונאינו בשלטון ארה"ב, על-ידי גיוסנו דעת הקהל הכללית בארה"ב וגיוס „הקול-יעקב" של יהדות ארה"ב, ומי יודע אם לא היינו מגיעים לנטיאות תיובה — אם לא היינו מתעצים מיהדות ארה"ב ל-הסמיע ברמה „קול-יעקב"? הרי ב-נוגע לעלייה מברית המועצות, עזר הרבה „קולו של יעקב" בארצות ה-ברית לכאבקם של היהודים שם על זכותם לצאת ולעלות לארץ-ישראל, ומי יודע אם לא היינו מצליחים יותר, אם לא היינו מתעצים ממיכה בעבודת ג'יקסון.

אין לסמוך על ארה"ב

הצימוק: ארצות הברית, אינו יכול לשכש נימוק קובע בשעה שאנו יושבים בחיבוק ידים ולא מגייסים את העם היהודי ומתרשלים בבלאכתנו, כמו שהתרשלנו והזנחנו את הדברים לפני מלחמת יום-הכיפורים מתוך התנשאות של „מי יכול לנו", ועתה תקפה אותנו אולת-ידים והוסר-אונים מתוך יאוש, וריב"אהים במדינה, גם בתוך הבערך עצמו, והתנגשאות של „אני ואפסי עוד". ומכאן הסירוב להקים ממשלה של אחדות לאומית לשם מניעת מלחמת-יהודים, וגיוס כל כוחותינו לעמוד נגד אויבינו.

אף גם זאת: אל נא נסיח דעה ש-הילוקי הדעות כיום בתוך העם היושב בציון, בין חלק גדול שנוטים ל-ויתורים ללא גבול ובין אלה ש-מתנגדים לכך, הוא על עצם זכותנו לשוב לארצנו, באשר הוא ארצנו.

המצב מזכיר את הויכוח בשעה ההחלטה על הקמת מדינה בחלק מ-ארץ ישראל. חלק טען שעלינו ל-הביוין על הסכמתנו לחלק את ארץ-ישראל, וחלק טען שעלינו לקבל את ההחלטה להקים מדינת ישראל בחלק מא"י-ישראל, שלוה בהודעה הצ-רוה שעל ידי כך אנחנו אינמ מוות-רים על זכותנו ליותר חלקי ארץ ישראל. וכך נהג בן-גוריון בהכריזו לפני הועדה אנו מקבלים את ההצעה להקים מדינה יהודית בחלק מארץ ישראל, מבלי שיהיה מכך ה[ו]יתור על זכותנו ליותר חלקי ארץ-ישראל.

כך היותה גם החלטה הקונגרס: לא קבלת החלטת החלוקה, אלא קבלת ההצעה על הקמת מדינה בחלק מ-ארץ-ישראל.

ההבדל ברור.

והנה גם היום: מדינות ערב מכ-ריזות שאינן מוותרות על זכויות ה-פלשתינאים על ארץ-ישראל — ואנו אינו מדברים כלל ואיננו מדגישים את זכותנו על ארץ-ישראל. כל ה-נימוק שלנו מסתובב סביב נקודה אחת: אנו רוצים לחיות ולהתקיים פה, מבלי להדגיש את זכותנו ה-בלתי מעורערת לשוב לארץ אבותינו, ארץ האבות והבנים, ועל זה עונים הערבים: אם רק זה הוא עיקר מ-בוקשכם — בבקשה תקום כאן מדינה פלשתינאית, ואתם תוכלו לשבת ב-מדינה זו, כמו שיושבים יהודים בארצות נכר, כי ארץ-ישראל, ל-דעתם, היא בשבילנו ארץ נכר. ול-הרפתנו ישנם יהודים שגם דעתם כך, אחרי שניתקו עצמם מהבסטוריה ה-יהודית ומאורח החיים היהודי.

רבנות בעלת גישה ממלכתית

שאלה ג: נאמר במאמר: „עלינו לשקול בעצות עם גדולי התורה מ-תוך המחנה, ולא עם אלה שנמצאים מחוצה לה" — פירושם של הדברים שכועצה הרבנות והדיינים צריכים להיות של טהרה המפד"ל? והרי אתם טוענים שהרבנות הראשית היא מוסד עליון של המדינה כולה?

תשובה: כמו שאין להעלות על ה-דעת שבמועצת הרבנות ישבו אנשים שאינם מאמינים בתורת משה ואינם מקבלים את תורה שבכתב והתורה שבעל-פה גם יחד כיסוד לאורח חייהו הליכות המדינה, כך אין ל-הגיות שבמועצת הרבנות הראשית ש-

(סוף בעמוד 9)

המפד"ל והרבנות הראשית

מאת הרב מ. י. אושפיזאי

חברים במפד"ל רוגזים על רבנים. אתה פוגש במי שתמול שלשום נמנה עם ידידיך מקבל אותך בזעם. שואלים הכיצד הצוחם להתערב בעניני המפלגה ולהכתיב לה שלא להצטרף לממשלה, עד שייקבע בחוק השבות שגיור פירושו גיור לפי הלכה.

אתה הוי שזורקים עליך כבסים של הסגת גבול. ואני משיב לתומי מוב, נניח, שרבנים לא מתערבים בעניינים פוליטיים. אם כן מדוע בקשתם מהרבנים הראשיים להתברך בפיהם? מדוע באמת לא החלטתם בעצמכם באיזה עמדה לנקוט. האם הרב הראשי הגר"ש גורן או חברי מועצת הרבנות הראשית דרשו שמרי המפד"ל יתייעצו אתם? מדוע בכלל פנו לרבנים שיגלו דעתם בעניין ההצטרפות לממשלה אם דבר זה אינו משתלב לדעתכם בתכסכות ה-הלכה.

לצערנו, אנו עדים עתה לתוקפנות ומרדנות כלפי רבנים ורבנות ראשית בלא שהאחראים לכך יוחצבו ויתחשבו בה רב הרה ליהדות הדתית, בהפגנה חדה זו במפד"ל ואת ההש-לכות השליליות שזו טומנת בחובה.

„יורשה אומללה"

אומר ד"ר י. בורג כי הוא קיבל לידיו „ירושה אומללה", וכי לא בתקופת כהונתו כשר הפנים היא נוצרה. אדרבה בהוראות המפד"ל היה הדווה ובעצבים על שיפורים בפרשם התושבים ובדיקה אחרי זייפים. אבל תמיד נשבצו קולות, אף לפעמה קול אחד של בקורת קשה כלפי השרים הדתיים שהם הלשים ואינם עושים בכפיק להתגבר על הבעיה, חייבים להתהלך עם בקול „השמע מליפוביץ". בשוכמן: לא פעם גם הראו מבקריו רשימות שגוירים נרשמו כיהודים.

כתוצאה מהויכוחים הממושכים והנוקבים הדרישה הבר הרבנים בישראל שמכורחים להאבק להיקון החוק אפילו אם יצטרכו לעזוב את הממשלה, נתקבלה ההלטה במרכז המפלגה בתורף תשל"ב בכוון זה. בוועידה האחרונה נתקבלה ההלטה כה-אחד בניקון. הופענו בבחירות לכנ-סת השכינית בהדריכה להיקון החוק.

הויכר הציבורי מחייב להיות כנים וישרים. היה ברור לראשי המפד"ל שכלל גדולי הרבנים בארץ ובחו"ל מחייבים עמדה תקיפה. היתה זו תעודת כבוד לשרי המפד"ל להסיב כיד למרכיבי הממשלה שבלי תיקון החוק כנגדש לא מבזבזים זמן לשום הידברות. אולם נראה שכדי להנצל מהלחץ הציבורי הרבני החליט כי החליט להעביר את הכדור להרב הראשי גורן, הלוא הוא ממלכתי בלהב ומועצת הרבנות הראשית לישראל הרי אף היא כל כולה הדורה נאמנה למדינה, הרי ודאי בהתחשב בניגוד מלחמה והצורך הדחוף לכוננ ממשלה, יחליטו כהוך מניעים פטריותיים להתיר ההצטרפות המפד"ל לממשלה.

וכך סברו, כנראה, ראשי התנועה ושריה לצאת ידי חובה ולהופיע ברוב „ענוותנותם" כמצייתים לרבנות ועומדים על משמר היהדות ד מקבלים פסק הרבנות הראשית.

פעם אמר לי כה"ר הגרא"י אונטרמן בהיותו רב ראשי, בעצם אמר כל החיצים יורים עלינו ולא על ה-שרים הדתיים. מעט מאוד יצאה ראי-מנהיגות הדתית להגן על כבודם של הרבנים הראשיים הקודמים. גם כיום בולטת כפיות טובה זו. לא זו בלבד שלא כבינים על הרבנים, אלא יש כאלה שאף בכויים להקוף אותם ולבזותם ברבים.

חושבני שהציבור הרחב בין חברי מפד"ל אינם יודעים על מה נשאלה הרבנות הראשית וכיצד הוצגה ה-שאלה. ד"ר י. רפאל וח. חזני, הק-דימו לפני הדיון בכועצת הרבנות הראשית שהם מייצגים את המפלגה הדתית לאומית ומקבלים מרוה ה-רבנות הראשית וכה, ואף, שיחליטו יציתו. היתה שאלה לעניין ותשובה כהלכה; ומה הלינו על רבנים בכלל ועל חבר הרבנה"ר בפרט. אתם צריכים להיות מאותרים שאנים שיש לכם רבנים חברים במפלגה בעלי דעה עצמאית הבטולים ומחונגים לדון בנושאים הקונים מהוך שיקול דעת של אהבת התורה העם והארץ.

פולמוס מוסרי

הפולמוס הוא יותר מוסרי מאשר פוליטי. קשה להפוס התחבהשנה המתאוסית וכפיות הכובה נגד רבנים שיובל שנים עומדים על משמרתם ובנו את היהדות כהיסוד, בתוך ה-תנועה ובשליחות התנועה.

וכי מי הקים את רשת תנוך „המזרחי" בארץ אם לא הרבנים בעיר ובמושבה, ועתה בכביל טובת הנאה של הוי שעה פוגעים בהם ואף מכרייזם בפומבי טוב לנו רבנים מתנגדים לרעיונו, מאשר רבנים חברים כי הם לא יהעדבו בעניינו. המזרחי הוא „הלגיטהור".

הרב הראשי הגר"ש גורן כליט"א בזמן שפחר הגירות בהחל עוז והציל את המפד"ל ממכבר כמעלתי היה נעזר בפי כל, אפילו הרב הראשי הגרא"י אונטרמן קלה לו ייגרד כת. כאשר התיר את „האח והאחות" הריעו לכבודו הקראו בראש חוצות ראו איזה גאון בהדרה ובעל עוז רוח הכהונה לרב ראשי למדינה. אז זה היה טוב לעסקנה מבילא לא הכפה שבהים לכבוד הרב הרא-שי. עתה כאשר הרב הראשי פסק בבה הורחו יחד עם חבריו ברבנות הראשית הכל נשכח, פסקי ההלכה אינם מחייבים עוד.

אולם אינני בהייאש. יש לעמוד בקומה זקופה להתום מלהבת ה' עבוד האסה. גם למרן אבד"ך אור ישראל וקדושו הרב קוק זצ"ל קרה כאשר יצא בקריאה קדושה ותקיפה במשפט סטבסקי נהפכו הרבה ממ-ריציו בין הפועלים והולכים למת-נגדים וכרדנים, אך הוא המשיך ב-דרך הקודש שלו עד שבאבקו הוכתר בהצלחה.

קשה לי שבעה"ב להתייחס בשוד-ין נפש לעיקרו של המשבר ביחסי המפד"ל עם הרבנות. התלמוד בסנ-הדרין אומר „המלך לא דן ולא דנין אותו" ושם יים אמר רב יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל וכרי מכום מעשה שהיה. וכתב הרמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב, ה „מלכי ישראל לא דנין אותן לפי שאין נכנעין לדברי תורה". למרוה שהמפד"ל מחוץ ל-מלכת אבל המבוכה ובלבולי הדעה שעשו נגד דעת תורה מורים הליכה באלו אינם יכולים לעמוד בבכהן בצה עימות בין דעת תורה והאות השלטון.

לדעתי, המפד"ל יכולה להבנות ממשבר זה כאשר ראשיה יחורו לעצביוהם-לפכמם ויתחילו לחשוב איך לבנות את היהדות הדתית לק-ראת מבחניה הקשים הצפויים לה בעתיד הקרוב.

יומן ניו-יורק

ביקור ניקסון בעיני יהודי ארה"ב

מאת ד"ר הלל זיידמן — סופר „הצופה" בארצות-הברית

נשיא ארצות-הברית, ריצ'רד ניקסון, שלחץ בחמימות את ידו של שגריר ישראל בוואשינגטון שמחה דיניץ, בגינת „הבית-הלבן" ערב המראתו למזרח הקרוב, אמר, כי הוא מקווה לפגוש ידידים רבים במדינת ישראל. מקס הפרידה היה מרשים. הנשיא פיזר חיוכים הרבה לעבר כל הצדדים ובעיקר כלפי השגריר — שגרירי ישראל וערב שנודמנו „לגינה אחת", כדי לומר „שלום" לריצ'רד ניקסון. תקו שהנחה אותו היה: „להיות לכולם..."

סגן הנשיא פורד שבירך את ניקסון למסעו החשוב ציין, כי עיני מאתיים מיליון אמריקאיים בשאלות למזרח הקרוב. „כולנו צופים בדריכות ובתקוה להצלחת השליחות..."

ניקסון עצמו, גם אם היה זהיר בדבריו, לא הסתיר שביעות רצונו מהתחלה הטובה שעשה שר החוץ שלו ד"ר הנרי קיסינג'ר, הזילה בהשגת הסכם הפרדה הכוחות בין ישראל למצרים ועתה, בין ישראל לסוריה. „הרי בלי התחלה, לא מגיעים אל התמורה..." — אמר.

מה מטרת המסע?

על כך נחלקו הפרשנים. יש אומרים, הוא רוצה לברוח מפרשת „ווטרגייט"; יש סוברים, כי מגמתו לבסס את דריסת רגלי הסובייטים מהמזרח הקרוב.

„כבודו וחשדותיו"

לא נפתחן בהערכות, בפרט שפה פירסום שורות אלה, ברע יותר פרטים ובעיקר — מה אמר ניקסון לסאדאת, במגישותם בני שלושה ימים במצרים. אגב, כפי שניתן ללמוד מסדר היום, הנשיא מקדיש עיקר זמנו — למצרים. נראה, שגם הוא שותף לדיעה שקאהיר היתה ונשארה המפתח לכל הסדר.

אם סגן הנשיא פורד אמר, שמאתיים מיליון אמריקאים מלווים בציפיה את השליחות, הרי צותנו יכולים לומר בוודאות שלשלשה אחוז מהם — היהודים — ודאי ודאי שמבלווים צעיין רב במסע זה. כי הרי, מה שתאמרו על יהודי אמריקה, עם איזה כעבנות שלא תבואו כלפיהם, כאשר המדובר בישראל, הלב היהודי אפילו אם הוא נמצא ביבשת האמריקאנית, הוא פועם, כאילו היה בישראל...

בעניין מסעו של ניקסון נשמעו בימים האחרונים דיעות והערכות שונות. אם נסכם אותן במשפט אחד, ניתן לומר שיהודי אמריקה מתייחסים למסע זה בנוסח של „כבדהו וחשדהו". הם מכבדים מאד-מאד את ניקסון על כל מה שעשה למען ישראל. הם אסירי תודה לו, על הסיוע שהעניק לישראל בימי מלחמת-יום-הכיפורים. עם

זאת אינם מסתירים את החשש, פן תגרום המדיניות של התקרבות לערבים לצינון היחס הזם שארה"ב גילתה עד כה כלפי מדינת ישראל.

כפי שציינו ביומן זה, לפני שבוע, יהודי אמריקה גם קבלו את הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל לסוריה ברגשות מעורבים. מצד אחד הקלה, מצד שני — חשדות.

ההקלה — כי הדרה להסכם זה נמנע עימות גלוי בין ירושלים ושינגטון. חשדות — כי הנגלות בלבד לנו ומי יודע את הסעיפים הנסתרים — את ההבטחות שפיזר ד"ר קיסינג'ר לנשיא סוריה אסאד, כדי להשיג הסכמתו להסכם זה.

יתירה מזו; יהודי אמריקה מתקשים בכקצת להבין מדוע הסכימה ישראל להסכם, שעה שאסאד התנגד בתוקף להתחייב למנוע פעילות חבלנים מהתחום מדינתו?

„העובדה שהוא מסרב להתחייב למנוע פעולות חבלניות מארצו" — מדגישים כאן, אומרות ידרשני... אבל כל ההודעות הללו הוסתו הצידה שעה שראינו בטלוויזיה באיזו התלהבות קיבלו תושבי ישראל את פני השבויים ששבו אל חיק משפחותיהם.

ההתרגשות הגדולה מ„פדיון שבויים", כאילו השכיחה את החשדות. ואולי בשביל זה בלבד כדאי היה כל ההסכם, הולך להגיד.

אחד המדינאים הישראליים אתו שוחחתי על נושא זה, אף ניסה להרגיע אותי ולהפיג את החששות. הוא אמר לערך כך: תראה, ישכחו את ההתנגדות להסכם וגם את החששות, אחרי שהושלם מלאכת ההפרדה. הבנים ישובו הביתה. אז נוכל לנשום לרווחה, כפי שזה היה באוגוסט 1970, אחרי שהושג ההסכם לסיום מלחמת ההתשה בין ישראל למצרים, ביוזמתו של שר החוץ האמריקאני דאז ויליאם רוג'רס.

הסבר זה לא עודד אותי ביותר. כי הרי אנו זוכרים היטב מה קרה בשנת 1973, שעה שרבים סברו, כי המצב של רגיעה יימשך עוד שנים רבות...

אולם, הנגלות לנו, והנסתרות לה' אלוקינו.

אהדה גוברת לגולדה ולדיין

אם המהוללים של כלותה יום הכיפורים גרמו זעזוע אצל יהודי אמריקה, גם בכל הקשור באימון שרכשו לגולדה מאיר ולמשה דיין, הרי עתה אחרי שהשניים פרשו מהממשלה, כאילו שב האימון בהם. אמנם יהודי אמריקה קיבלו בברכה מינויה-בחירתו של יצחק רבין לכהונת ראש ממשלה, בכל זאת בהיבם שני, רבים כאילו החלו להתגעגע לגולדה ולדיין. לפתע מרבים להפליג בשבחם, להעלות על נס את גדולתם ואת הישגיהם. ההערכה כאן שאם חל מפנה ביחסה של ארצות-הברית לישראל, הרי זה רק הודות לאישיותה הגדולה של גולדה מאיר. היא במשתותה, במגננה האמהי שלה שתתה את לבו של ניקסון.

גם מוכירים את חלקה של גולדה מאיר בהקמת גשר של הבנה בין יהודי אמריקה לבין מדינת ישראל. דומה שלא היתה עוד תקופה בה שררה הבנה כזאת, כפי שהיא באה לידי ביטוי בימי כהונתה של גולדה מאיר כראש ממשלת ישראל.

אותו דין כלפי משה דיין.

באו לכאן, לפני כשבוע, בלא האיצטלא של שר ביטחון נתקבל באותו כבוד, באותה ידידות כמקודם. רבים רוצים לראותו, רבים באים לשמוע אותו. לא רק יהודים, גם לא יהודים ובראש כל — כל כלי התקשורת צמאים למצוא פיו. דבריו מתפרסמים בהבלטה. פשוט, מעריכים את ניתוחיו המציאותיים, את הריאליזם שלו ועל כולם כושרו המדיני והצבאי, הרף מה שקוראים „מחדלי יום הכיפורים". במבט לאחור, דווקא אחרי הפרדת הכוחות — אחרי הנסיגה הישראלית, החלו להבין, מה גדול היה הניצחון הישראלי במלחמה האחרונה. השיחות בקילומטר ה-101, בדרך סואץ-קאהיר ועתה השיחות באוהל האו"ם בקילומטר ה-41, בכביש קונייטרה—דמשק, כבלוטים לעין כל, עד היכן הגיעו צבאות ישראל במלחמה האחרונה.

כאמור, יהודי אמריקה קיבלו בברכה את ראש ממשלתה החדש של ישראל יצחק רבין. עם זאת, אינם מסתירים צערם ואכזבתם שלא עשה די למען לאחד את העם ולכונן ממשלת אחדות לאומית. גם מודאגים מהקרע הגלוי בין הציבור הדתי לבין הציבור הכללי במדינה שנגרם עם כינון הממשלה המצומצמת שבסיסה צר ותומכיה — אנשי דתיים וקומוניסטים.

כתוצאה מכך, שואלים רבים מאוד: האם מעניין, חלילה, יצחק רבין, להירשם בהיסטוריה כמי שפילג את העם, שעה שגולדה מאיר סימלה את איחוד העם?

„היהודים של האפיפיור"

לפני זמן מה הופיע כאן ספר גדול, המכיל כחמש מאות עמודים, על יחסו של האפיפיור ליהודים בימי השואה.

המחבר סאם וואגנאר, עיר מחקר מקיף על תקופת השואה, על יחסה של הכנסיה והעומדים בראשה לתבנית ההשמדה של הצורר, היטלר ימ"ש מחקר זה, פרס לכתוהו של הכוהנ — „ממלא המקום" — הוא יהודי מסוגו שבא להוקיע את הפרסומים המזוייפים, על חלקו של האפיפיור פיוס הי"ב בהצלת יהודים.

בעזר עדרוב מתבררי הספרים על יחס הוותיקן ליהודים במלחמה הצדיקו שהיקנו של האפיפיור בניבוק שאילו מהה בגלוי נגד חובלה היהודים „בכאן לטבח" היה מסכן את פעולות ההצלה. מוכיח וואגנאר בכספר שלא זו בלבד שזה לא נכון, אלא הכנסיה היתה גורם מעודד ברציחות היהודים.

הכנסיה הקאתוליות — הוא מדגיש — שכשו לרוב כוח מתגיע לאנטישמיות. הכמרים, גם בימי האופל של השואה, לא נמנעו כלתקוף את היהודים ולמנות את „פשעיהם". גם שתיקתו של פיוס הי"ב היתה — לדבריו — מכוונת, כחלק ממדיניות הכנסיה.

הסופר-החוקר, מקדיש פרקים היסטוריים בהם הוא מבקש להוכיח, כי מאז 1215 — שנה בה התכנסה המועצה הלוטראנית הרביעית, בה הוחלט על רדיפת היהודים, לא פסקה פגבה זו אצל הנוצרים וכי ההבדל בין אפיפיור „טוב" לבין אפיפיור „רע" התבטא בכבדים של האכזריות שהפעיל כלפי היהודים...

אגב, בימים אלה ימלאו שלושים שנה מאז שחרור רומא מהכיבוש הנאצי. מן הראוי להזכיר כאן, כי המצודים של יהודי רומא שהחלה בשנת 1943 נמשכה כמעט עד יום השחרור, וכל זה נעשה, כמי שאומרים, „מתחת לחלונותיו של האפיפיור". בכל זאת לא נקף אצבע ולא השמיע קול של מחאה...

עד היכן מגיע הסילוף בסיפורים, על חלקו של האפיפיור בהצלת יהודים, יוכיח הסיפור הבא. „האפיפיור פיוס הי"ב הקדיש את כל הונו להצלת יהודים..." — כותבים היסטוריוני החצר של הוותיקן. הם אפילו מגיעים לגוזמאות לפיהן כאילו הוציא הוותיקן להצלת יהודים כשנים והצי מיליארד (כן מיליארד) דולאר.

וואגנאר בספרו מוכיח במספרים את השקר שבסיפור זה. לדבריו, חברה קאתולית ברומא שעסקה ב„עסקים טובים" קבלה מאת הג'וינט בשיקאגו סך של 125 אלף דולאר למען הצלת יהודים, אך חברה זו שהיתה קשורה עם האפיפיור העניקה עזרה לנוצרים בלבד. הוך הקפדה שלא לעזור ליהודים ממש.

מיהו „אבי השקרים", על חלקו של האפיפיור בהצלת יהודים?

ובכן, זהו כומר גרמני נ. לייבלר, שנמנה עם מקורביו של האפיפיור. אולם, לצערנו הרב הוא הצליח להחדיר את השקרים הללו בתודעת הציבור וכעת הופיע ספר נוסף על תקופת השואה — „הוותיקן בתקופה הרודנים". פרי עטו של אנטוני רהודס, בו מצוטטים כבר השקרים של הכומר הגרמני כעובדות...

למרבה הבושה, גם יהודים נתפסו לשקרים הללו. קשה גם שלא להזכיר את ה„אהודים" אותם ה„ראביים" הרפורמיים ובראשם נ. רוזנבלום מניו-יורק שהרהו לנסוע לרומא, כדי להביע לאפיפיור באופן אישי, את תודתו של העם היהודי על חלקו בהצלת מאות אלפי יהודים באירופה.

רב אחר, הציג את האפיפיור כ„אחד מחסידי אומות העולם"...

לאור זה משנה חשיבות לספר של וואגנאר המוקיע את האמת ומוריד את המסכה מעל פרצופה המתחסדת של הכנסיה. הוא תושף את חלקה בהשמדה, כך שלא תוכל עוד לרחוץ את כפיה ולומר: „ידינו לא שפכו את הדם הזה..."

...ות מדיניות ההפשרה של [...]ג'ר, נראה שהנשיא ניקסון [...] נאמן למדיניות העקרונית של [...]יותה כדינות הנתונות להסות [...]ב ואי הסקרתן לחסות קומו[ניס]טית. לפי ש[...] זה הסכים להעשיר [...] צבאי לישראל בימי מלחמה יום [הכיפ]ורים — סיוע ללא תקדים ב[...]ות ישראל ויחסיה עם ארה"ב. [...] בתואם להכרזתו, כי ארה"ב [...]נה למדינות דימוקרטיות, לעמוד [...] התקפות מבלי שהיא עצמה [...] במעורבות צבאית, כדוגמת [...]ם. עמדה זו סייעה למדיניות [...]ב להדוף נסיונות רוסיים ל-[...] בעמדות המערב בזירה הבינ[לאומ]ית. נראה ששיתוף הפעולה ה[...] בין ארה"ב וישראל נתגלה [...] בשעת מלחמה תוסיין במהבר [...]ירדן, בימי „ספטמבר השחור", [...] כאשר אי סעם. ארה"ב השתמ[...] בישראל כ„בקלף איום" נגד [...] להשתלט על ירדן. כוח צבאי [...]לי עמד להכנס לירדן, אילו לא [...] הסור הסורי. ברית המועצות [...] את הרמז והורתה, או ייעצה [...] לסגת. כך ניצלה ירדן מ[...] סורי-רוסי.

[...]יותה מדיניות ניקסון שבמס[...] שולבה ישראל במערך צבאי [...]בי.

כמה שהדבר לא יראה כפרדוכ[...] תוצאות מלחמה יום ה[כיפור]ים, מבחינתה של ארה"ב, הן [...] הרבה יותר מאשר מבחינתה [...]יה המועצות. ברית המועצה [...] על פרוץ המלחמה הצפויה, אך [...]צה אותה, מתוך תקוה ש[...] וסוריה תחזקנה לעורמה [...]חזק את מעמדה בקרב מדינות [...] אך המאורעות הבילו בביוון [...] ברגע שנוצר מצב צבאי שלמפי [...] ישראל על קהיר, ונתקבלה [...] על הפסקת אש, דווקא באיום [...] של התערבות, הבינו במצרים [...] סאדאת, כי במצב זה של [...] מאזן מצד ישראל ומצרים, [...] עם להמשיך במלחמה, ולכן [...] היא לפנות לארה"ב, כי היא [...] מסוגלת להביא לאיזון במזרח [...] ולרגיעה. כי שמגיע למסקנה [...]ל כרחו צריך להוליש את [...] עם ברית המועצות ולחזק את [...] עם ארה"ב. הסיוע הצבאי [...]ה ארה"ב לישראל בזמן המל[חמה] [...]לא הפריע לקיסינג'ר ליהפך [...] רצוי בין ישראל לערב, [...] שברית המועצות באלצה ל-[...]ק הצד ולהתבונן כיצד קיסינ[ג'ר] [...]ס את שליחותו הדיפלומטית. [...]ציר הצליח לרכוש אימון שני [...] בכך ביססה ארה"ב את [...] באיזור ללא תקדים. שר ה[חוץ] [...]מריקאני סלל את הדרך לפני

[...]עה חש[...] [...]רות ולג[...] [...]ודות ה[...] [...]חוז ירוש[...]

15129
15210
15129

סופרים וספרים

חוזה הישועה ורואה השואה

מאת אברהם ביק

בתוך הספרות הפרשנית הגדולה של פרנץ קאפקה, שעתה מלאו חמישים למותו, מתבלטים שני פירושים פילוסופיים־דתיים מנוגדים. ביאורים המבקשים לעשות את קאפקה דברו של האכזיסטנציאליזם הדתי. דיונים הופכים אותו לבא כוח האכזיסטנציאליזם הניהיליסטי.

בתוך הדברים השנויים במחלוקת לאחר פטירתו כאן בן הסאר, כוונים גם ביסודם הפירושים ליצירתו אצל מאכס ברוד וברוך קורצווייל. בעיני ברוד, הידיד המוביל, נראה קאפקה כדמות של מורה־דרך דתי. בספרו „פראנץ קאפקה באספקלריה של מורה הדרך" (סב. גלנן 1951) כותב ברוד: „היה קאפקה הם הופעה רליגיוזית — אדם המבקש אלוקי ושוסו שיבנה בבריאה אלוקים כל כבה שניתן ללב אדם לבטוח בהן". ברוד בפעם המיוחד את עניין ההתפתחות בעבודתו הדתית של קאפקה לגבי הבראונגעכבאלי, וכיצד נכבש בכ־הוכו בברוצת הימים ונתחזק לאותו העיפה אדוכה של היסודים.

לעומת ברוד קובע ב. קורצווייל, שכל הנסיונות לקרב את קאפקה בתוך הבעיות הדתיות והתנכריות הם בטעות יסוד. „אם יש מקום לדיחויה בסיפורי קפקא הרי היא דהויה פגימה. עיקרבם הוא ביכוי גאותי ל״אוש, לפיתוי האפס הניהיליסטי" (מסות על סיפורו של ש״י עגנון, הי"א הכליג, עמ' 269). אל בעיה זו, אם רשאים אנו לראות את קאפקה ניהיליסט, או שנבאר את יצירתו כעין מיהום שבא להביע השקפה על האמונה והזכייה כמבנה־חסד אלקי, עוד נחזור בברוצה הדברים. יפי שפה נדגיש עוד נקודה אחת ידועה בפרשנות קאפקה.

מדרש סמוכים

במבוא לכתבי רבי נחמן מבראסלב כתב אליעזר שטיינמן: „הפיזין בסיפוריו של ר' נחמן (מבראסלב) אי־אפשר שלא ידרוש סמוכים בינו לבין קאפקה. כל עולם־הבלהות של קאפקה כבר כרוכין ב״ג ספרים שלו. אף האדם של רבי נחמן עמום אשמה כבדה ונרדף הטיר. ובדומה לסיפורי קאפקה אף כאן הצנייפים בתחילתם לא בהקיץ כמפע. ואילו היה לנו יסוד לשער שמשמועתו של ר״נ הגיעה לקאפקה, היה מקום להביה שהיתה כאן השפעה עד כדי לטיחה בלוא הפנייים".

מישהו אמר כי השוואות בספרות הן טובות רק כשהן מתאימות לשני כיוונים. המפתח שיפתח לנו שער להשקפתו של קאפקה יוכן רק ע״י ניתוח מבנהו הצורתי האגדתי, ובדרך שהוא תופס את המושג „אשמה" או „אימהי". לפיכך מושב שגשגה ליצירה שני היוצרים, ולהגותו ולסיפורי המעשיות של החוזה החסידי באוקראינה, ולרומנים של הכותב הספקן והתוהה מפראג. במוקדי־מחשבתו וגם בסיפוריו של ר' נחמן, איש בראסלב, מובנה האמונה בארח כמעט פאראדוקסאלי, והיא נתפשת בארח זו של תפישת סרן קירקגור בספרו „פחד ורעדה", בבעיות הנובעות מן הסתירה בין הצו הדתי והצו המוסרי, שאף לו נהגים לייחס תוקף דתי, כצו הבא מאלקים. קירקגור מנסה לענות על סתירה אלו תוך תיאור מעמדו של אברהם במעשה העקידה. ומה שהוא מייצג כמופת האופייני של האכזיסטנציה האנושית במישור היחסים בין אדם לאלקים הוא מצבו של אברהם במעמד העקידה. אברהם האמין באלקים נגד הרגש הטבעי של אהבת אב, ובזה דחה את הכושר השכלי. האוסר קרבנות אדם, מפני קיומו ה־אמונתי.

הקושיה והאמונה

בהשגת הר״ן מבראסלב מתבהרה סתירה מהותית זו בין השכל והכופר לבין האי־הגיוני שבאמונה, באופן דיאלקטי כקטגוריה עיקרית בין הבורא והנברא. בדיון על העקידה כותב הר״ן, בבלי לפרש בשמו של אברהם: „היה לו קושיות על השם יתברך, וכך נאה ויפה לו יתברך לפי גדלותו ורוממותו. כי מעתם גדלותו ורוממותו שהוא מרומם מאד מדעתנו... על כן בהכרח שיהיו עליו ית' קושיות" (לקוטי מהר"ן תניינא, נב). הלוגיקה של המוסר והאמונה מתנגשות כאן. האמונה היא אנטי־ראציונאליסטית במהותה: „כי עיקר האמונה תלויה בכוח המדמה, כי בכה שהשכל מבין אין שייך אמונה, ועיקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו שם צריכין אמונה" (שם, ה, ז).

הגדרה פאראדוכסאלית זו של האמונה, הפועלה מעבר לתחום האינטלקטואלי והמוסרי, מתקבלת גם כדברי הר״ן על מה שהוא קורא „העקידה הפנימית" — כיתתו של רבי עקיבא, ובמשמעות העמוקה ביותר של מושג השתיקה. „וכמו שמצינו במשה כששאל על מיתת ר' עקיבא 'זו תורה וזו שכרה'? השיבו לו 'שתוק כך עלתה במחשבה'" (ליקוטי מהר"ן קמא, עב). ובכן סמל לעקידה זו של האמונה היא השתיקה. עניין זו של „תיקה בולט ביותר במדרשי העקידה הקדמונים. לפי הפיסת קירקגור — הדומה באופן מפתיע למדרשי חז״ל — לא השתתקפה הראשונה של העקידה רק במערכת הנפשית של אב לבנו, אלא בעיקר בלבטי־הנפש של אברהם, שלא ניסה את האלקים בשאלתו אלא שתק. אף שהבטיח לו האלקים 'כי ביצחק יקרא לך זרע' חוזר ואמר לו: 'קח את בנך יחידך והעלהו לעולה' — אחז בחבל האמונה והבליג על ייסוריו והסכים בבוקר לעקוד את בנו.

כדאי לציין שגם אריך אוארבך בספרו „מימזיס" (התגלות המציאות בספרות המערב, פרק א, עמ' 7) תפס מושג זה של „שתיקה" כאופייני לסיפור המקרא על העקידה. „סיפורי המקרא רבי־שכבות והתנגשויותיהם של האיקים אינם מבוטאים במפורש. בפישה העקידה סמוכים לא בלבד ההופעות האלקיות בראש ובסוף, אלא גם הצד העובדתי והנפשי שבינתיים".

ויתור וחזרה

נמצאנו למדים שיש סמוכים בין קירקגור לבין ר' נחמן. אבל בבידה זו יש ריחוק גמור בין גישת ר' נחמן בתחום האמונה המוחלטת לבין סיפורי קאפקה. בספרו הנזכר לבעלה כותב ברוד שבדומה „הטירה" מוצגות אצל קאפקה שתי צורות הת־

גלותה של האלוקות: הדין והחסד. הבעשי בסיפוריו, העקיד הגבוה של השירה, הבא בתביעה בלתי מובנית ושוהבה אל הנערה („פחד ורעדה") מקביל לקירקגור. אלקים מטיל על אברהם לעשות מעשה פשע, להקריב קרבן את בנו יחידו, וזה בהתחזק על ידי הסטנה הפאראדוכסאלית על ההבדל הנבצר בין קאטיגוריה המוסרית והדתית. ברוד מבין את חשיבות השפעתו של קירקגור על קאפקה בציטוט מיומנו של הסופר: „קאפקה חוקר את דברי קירקגור על דמותו של אברהם, כשהוא אותם עם התלמוד והכתב: זה עולה בקנה אחד עם המחשבה היהודית, אם כי אין לנמצא את המאמרות האלו בתלמוד, אלא דווקא בכתבי קירקגור".

אבל דומה אין השוואה זו קירקגור ההולמת. הרשאים אנו להוסיף ואת ר' נחמן, הזרבת את הוכגם של „המשפט" ו„הטירה". עולמו האכזיסטנציאלי של קאפקה איננו דאוצה של האמונה אלא פחד והסדר. בצוד שבמעשה העקידה, כפי שהוא מתפרש על ידי המדרשים ועל ידי קירקגור, חי אברהם בתוך עיצובה של האמונה בבטוי. אברהם אמנם ויתר על בנו עוד טרם שעקד אותו ובכל זאת האמין שקיבל את בנו בחזרה, קירקגור כותב: „כשאני מאמין אין אני מוותר משום דבר, להיפך על ידי האמונה אני מקבל הכל". לשון אחר: אברהם האמין שהאלוקים לא ידרוש ממנו את הקרבן, ובכל זאת הקריב את בנו ברחמו, אביר האמונה המותר על הכל מקבל הכל בחזרה.

בניגוד לזה הקו העיקרי שברומאני קאפקה הוא ההיפך מן הערכים האידיאליים של האמונה. די לזכור את תמונות האיצים בטוח „המשפט". כל מה שגיבורו יוסף ק... עושה כדי להיחלץ ממצבו האבסורדי הרי זה גורם לו לשקוע יותר ויותר בתוך אותה סיטואציה נואשה שהוא לא בחר בה ושאין לו שליטה עליה, עד אשר סיטואציה זו גוררת אותו לסטינת־הוועצה בשדרה התשוכת, כשאחד כוסר את הסכין להבידו יוסף ק... מרטיס את צוארו הערום. „היכן היה השופט שכלפניו לא ראה אותו? היכן בית־הדין העליון, שעדיו מעולם לא הגיעו?" שרשרת תבוסות שאין להם סוף.

האיל הנאחז בסבך בקרניו

„אין צורך לחשוב שהכל אמת, צריך רק לחשוב שהכל הכרחי" — אומר הכהן בפרשו את הסיפור הנודע על האיש שבא להיכנס ל„שער החוק". כך גורר קאפקה בכוח כשרונו האמנותי את יצירתו אל הפאטאליזם. „המשפט" איננו ספר אכזבה, שכן למראשות האכזבה ניצבת תמיד התקווה. זהו ספר של ייאוש מאחר שאין שום יש בעולם שהאדם מוכה המחודים יוכל להיאחז בו כבסיס; מאחר שאין כאן שום משענת־נפש עליונה שעליה אפשר וכדאי להיאבק עליה. אין מוצא. האדם של קאפקה הוא קרבן תמיד, מנוער מכל אמונה. הוא ריק מכל חוויה דתית־סיפוקית של ההולך מרצה לעקידה, כי הלא אינו רואה את עוגן ההצלה, את האיל אשר נאחז בסבך בקרניו. צדק איפוא ב. קורצווייל הכותב: „ודאי שהאל של קירקגור איננו האל של קאפקה. הרי העיקר בפרשת העקידה הוא בזה שהאל אינו מקבל את הקרבן. עולמו של קאפקה כאילו נותן את הניגאטיב של העולם האלקי".

יצירת קאפקה היא גם ההיפך מתורת הברסלבי על מעמד העקידה בהודכורת השתיקה החופף עליה. וודאי שגם ר' נחמן ספקן גדול היה ולמד לחסידיו להינתק מן העולם הזה שהוא „מדבר שממה", אבל שאיפתו היתה לשחרר את האדם מן היאוש, ולכן לימד את תורת האל־יאוש. „באמת אין שום יאוש כלל בעולם. גם בשאול התחתיות אפשר להיות קרוב אליו יתברך" (ליקוטי הלכות, רי״ה ה״ו). „עיקר ראש השנה ע״י שדורש ומחפש ושואל איה מקום כבודו... וזה בחינת השופר של ר״ה הוא שופר אילו של יצחק, כמובן עתה בפרשת העקידה שעל ידי ששאל יצחק ואיה השה לעולה, נתהווה אחר כך האיל שיקרב תחתיו שהיה נאחז בסבך בקרניו" (שם, שם).

אין ריחוק, עצמתו ונעלמותו של ה'בית־דין' (ב„המשפט") או ה'משרד' (ב„טירה") כורים בבירור שהוא סמל הטראנסצנדנציה, הדבר העומד מול האדם שיעור אין לו, שמהותו האמיתית אינה ידועה, ואף־על־פי כן כל נפש היה תלויה בו תלות מוחלטת. כאן מופיעה הטראנסצנדנציה בכל גילוייה כלקויה באי־כוטוריות, כמכאה. לא הרוצח אשם, אף לא הנרצח, אלא הבית־דין הנעלם.

אשר לספר „הטירה", שברוד רואה אותו כמקביל לפרשת העקידה, כמעט אין שום דמיון ביניהם. ברומאן „הטירה" מתאר קאפקה פרשת משפחה בארנבאום, ובעיקר את גורלה של עמליה בארנבאום והגיבור ק... המנודה בכפר הוא כקרוב בגורלו למשפחה זו. קאפקה מגלה לנו את סיבת הנידוי, את „הפשע" של המשפחה הזאת. עמליה סירבה להיות אהובתו הנראית, להתמסר לתאוותו הגסה של הפקיד הנעלה סורטיני. ומי שמתנגד להבייצות אהר הוא מנודה. אין כאן שום „סמכות עליונה" אבל יש כאן הפקרות שטנית.

המלך והאב

פרשת העקידה, לפי מדרשם של ר' נחמן וקירקגור, מדגישה אמנם את הדרישה האבסורדית בתביעה האלקית מאברהם להקריב את יצחק, והביעה זו תופסת אמנם את אי־ההתאמה שבין דרישת האמונה לבין הדרישה המוסרית בבחינת 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכי דרכיכם'. אבל פקידי „הטירה" מתגלים בשלב ההתנוונות והשחיתות המוסרית, וכל הפונקציה של „סמכות עליונה" זו היא שלילית בלבד.

רבים ביקשו לפרש יצירתו של קאפקה מבחינת תסביכו עם האב. ה'מכתב אל האב' המפורסם אין כבר הו למצא את תסביך זה. לפי מכתב זה היה האב אנוכי שנהג עריצות בסביבותיו, אב שהשפיל את בנו העדין, הביישן ושוחר־הבדידות. בשביל קאפקה היה האב כוח גבוה יותר ובבחי־

נת גורל שאין מנוס ממנו. בתור המשלך של דמות גדולה זו שבחיין לביטוי „העליונות" מובן תיאור זה על הישויות הפראבאוטונית, בגדולתה בכוח וגדולתה יותר בליקויים סוכי־ יורם ואגא בגנם מהם. כאן המושגי־ נית הסודיה העליונה הוא סריש והקודו לכל המוכה, „המשפט" ו„הטירה".

שני סמלים עיקרי־משמעות משלימים את דברי ר' נחמן בסיפורו זה של פרשת העקידה. המלך והאב. בסיפורו „החכם והתם" אומר החכם: „דעתו שאין מלך בעולם כלל, וכל העולם טועים בשטות זו שסוברים שיש מלך... הדי ושאל אותו, הלא אתה בן עיר המלוכה. הרי ראית מימיך את המלך? השיב לו לאו. (כי באמת כן הדבר שלא כל אחד ואחד זוכה לראות את המלך, כי אין המלך מתראה רק לקרובים)... הלכו בזמן ראו איש חיל אחד ושאלו אותו הראית את המלך מימיך?... ודבר המלך נעשה אצלם למשל: כמו שזה אמת שיש מלך. כן הדבר הזה": ספורי מעשיות, עמ' ע־עטר.

ר' נחמן אינו רואה את האלוקים הבלתי־נודע כאת האדם להאמין שיש מלך, אך האלוקים הוא בשבילו לא רק מלך אלא גם אב שקשה לבנו להבין את דרכיו. אב המבהיר את אהבתו, אך האהבה ישנה, אהבת האב לבנו. „זה באבה בה שאבי קוראים ביום ה' דראש השנה בדברי ירמיהו 'כי הייתי לישראל לאב ואפריים בכורי'... הבן יקיר לי אפרים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו', לבטל הדינים האחרונה והיצות שיניקתם מהקיף הדינים" (ליקוטי הלכות, שם).

דין פירושו כאן הערכת ההויה הסופית מבחינה אין סוף. „מדת הדין דוחה להבליץ את הקף האובטר לוגיה לחובה ולהוהיה את ההודיה לתוהו ובהו" (ראה הרב י. ד. סולובייציק בספרו „איש ההלכה"), ולפיכך דורש ר' נחמן על תהודה ותוקרוה בכבל האבהות, ספירת החסד בבחינת „הבן יקיר לי, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו".

נמצא שיש ניגוד חריף בין התפיסה האכזיסטנציאליסטית של ר' נחמן לזו של קאפקה, הראשונה מדגישה את ההצלה, והאחרונה את התבוסה, את העדר הישע. לפי קאפקה עיקר ההדגשה היא על השואה בעוד שלפי ר' נחמן העיקר הוא — הישועה.

בין מסתורין לדת

מאת מ. ז. סולה

המושגים מיסתורין ודת אינם חד־משמעותיים אם כי שורשיהם הנפשיים־הרוחניים קרובים ותכופים זה לזה ודרכים מבין ההוגים העוסקים בבירור המושגים מזהים אותם לעתים קרובות כאילו היו אלה שמות נרדפים. ולא היא. למרות השורשים הנפשיים־הרוחניים המשותפים של המיסתורין ושל הדת, יש ביניהם הבדלים עקרוניים ואין להוהם בשימוש השפה המדוברת ועל אחת כמה וכמה במחקר ובמדע.

המושג ותכנו

נפנה בראשונה אל פירושו המקורי של השם מיסתורין או מיסטיקה. היא מלה יוונית ופירושה: סגירה הכוונה לסגירת הפה ולהמנעות מגלות סודות של הכת הדתית בסודיות לפני שאינו שייך לכת ההיא. אחר זמן קיבלה המלה פירוש של סגירת העינים לשם ההעלמות מן הסביבה המוחשית בשעת התרכזות ודביקות דתית מיסתורית. מכאן האמונה, שהמיסתורין מכניס את האדם לספירה שבאחורי העולם המוחשי, הפיסי, העולם של רזין, שעליהם אין לחושים שליטה. אכן החוויה המיסתורית מתייחסת אל מושא שהוא טמיר ונעלם בפני העין והאוזן. מכאן, שהמיסתורין עוסק בעניינים שבנסתר. פיסוק זה, אפוא, התייחסות של האני אל מושא על־מוחשי, בדביקות ובהתבוננות עד ביטול היש.

בחוויה הזו מצויה נקודת המגע בין המיסתורין לדת, כי גם האני הדתי מתייחס אל מושא על־מוחשי, אולם התייחסות זו אינה מסתיימת באיחוד האני עם המושא, אליו הוא מתייחס. בחוויה הדתית ישנו מרחק מסוים בין האני הדתי ובין המושא של ההתייחסות, או ההתבוננות. תהליך נפשי־רוחני זה של החוויה הדתית ושל החוויה המיסטית מושתת על האמונה. ישנם חוגים, שאינם מחשיבים את האמונה כסוג מיוחד של החוויה או ההודעה, אלא של ההכרה שבאמצעותה נתפס האינסופי, כלומר, מה שמעבר לעולמנו המוחשי, השכלי. האינסופי הוא משהו שנעלם לגבי החושים וגם לשכל אין שליטה עליו. אולם האמונה מחייבת אותו ותופסת על ידה. ואם הפעם נתפס, הרי הוא, האינסוף, נעשה ליסוד של הנסיון, כמו הענין החושי או השיקול השכלי [1].

הכרת מציאות מעבר למוחשי

נגד דעה זו טוענים, שלא רק הכרת האינסופי, אלא גם הכרת הסופי, המוחשי, יונקת מתוך הקרקע המצוקה של האמונה. „היא האמונה בטעם החיים, כטעם כעקרון סופי השולט במציאות. ולא ראשית ההכרה אלא גם סופה נעוצה באמונה. הרי ידיעתנו מוגבלת... סופיות הישות האנושית המוגבלת היא היא סיבת ההגבלה ידיעתנו, מעבר להם מתחילה רשות האמונה" [2]. מאמונה זו יונקת, איפוא, כל חוייתנו, כל תודעתנו. היא קובעת את הכרת מציאות עולמנו. לרעיון זה נתן הכשיר ביטוי הולם בהרות: „הפילוסופיה מתחייבת מהכרה, המחייבת את האמונה" [3].

כן האמור יוצא, שבעוד האמונה הדתית והמיסתורית מחייבת הכרת מציאות מעבר לעולם המוחשי והשכלי, הרי ההכרה המוחשית או השכלית מחייבת אמונה במציאות של הישות המוחשית והשכלית בלבד. הווה אומר, שהאמונה היא הכשיר או האורגן של הרוח האנושית לתפיסת המציאות. רעיון זה יפה גם בהיפוכו: מה שהאמונה תופסת או מחייבת, היא מציאות לגבי המאמין. אכן תפיסת המציאות מותנית באמונה. על השאלה אם המציאות כשלעצמה קיימת גם בלי אמונה, כלומר גם בלי המאמינים בה, יכולים שוב לענות רק המאמינים, המחייבים, כמובן, את קיומה של המציאות האובייקטיבית, כלומר מציאות, הקיימת מחוץ לתודעת המאמין.

המושא של האמונה הדתית ושל האמונה המיסתורית היא מציאות בלתי מוחשית ולכן גם על־שכלית, לפי המאמינים במושאים אלה. אף בנקודה זו דומה הדת למיסתורין ומכאן סיבת ההחלפה והזהות של שני המושגים. ישנם הוגים ואנשי מדע המשתמשים במושג מיסתורי כשם גנאי לכל דבר שאינו ברור ואינו מובן לפי ההגיון השכלי, או שהוא דמיוני ואינו מתקבל על הדעת. אמנם הקוטב הנגדי למיסתורין היא השכלתנות, המושא של השכלתנות הוא פרי אמונה שכלית, תבונתית. הדת והמיסתורין דוחות את סמכות השכל והתבונה לגבי תפיסת המציאות. הן מעניקות סמכות זו לכחות הפנימיים של הנפש, כגון להוויית הרגש והרצון.

קירבה ולא זיהות

למרות הקרבה הנפשית הרוחנית של המיסתורין והדת, לא כל מיסתורין הוא מיסתורין דתי. ישנן שיטות פילוסופיות הגובלות במיסתורין ואין להן עם הדת ולא כלום. שיטה פילוסופית העוברת את הגבול הראציונאלי והקימה תיאוריות דמיוניות שמעבר לתחום העולם המוחשי הגמיוני, הן שיטות פילוסופיות מיסתוריות. אם שיטה זו מכילה גם את האמונה באל, הרי היא שיטה דתית. אולם היא עדיין אינה דת, כי דת מחייבת אורח חיים מסויים, קיום מצות ופולחנים דתיים, ואילו השיטה הפילוסופית הדתית, היא משנה עיונית להלכה ולא למעשה.

בשיטה פילוסופית מיסתורית לא דרושה האמונה באל, המושא שלה יכולה להיות למשל הנפש או הטבע. הדביקות בנפש או בטבע או ההתמזגות עם מושאים אלה מביאה להוויה מיסתורית שאינה הוויה דתית. להוויה הדתית מתלווה רגש של קדושה ואילו בדביקות המיסתורית מופיעה הרגשת בטול היש. ואין צריך לומר שהחוויה הדתית יכולה לעלות לדביקות של מיסתורין, כאשר היא מראה את הסימנים שציינו בחוויית המיסתורין.

חוויה דתית אינה תחליף לקיום מצוות

ביהדות החוויה הדתית או המיסתורית אינה תחליף לקיום תורה ומצוות. דביקות וסגופים יכולים להיות אמצעים להכרה המחיצה הגשמיות, המפריעות להגיע אל חוויית הקדושה, אולם חוויה זו היא משותפת לכל הדתות ולמיסתורין לסוגיהם. היהדות דורשת אורח חיים דתי־מוסרי, מעשיים מוחשיים בחיי יום יום, שאפשר לבצעם בלי חוויות מיוחדות וגם בלי תיאוריות פילוסופיות. ביצוע המצווה עצמה מביאה לחוויה דתית ולאמונה דתית בבחינת „כל מצוותיך אמונה". בביצוע מצוות אין מן ההכרח מתן פרשנות של רזין וסודות. די להכיר את סעיפי שולחן הערוך לביצוע המצוות. היהדות אינה המיסתורין, אם כי היהדות אינה מתנגדת לו ונותנת מקום גם לזרם המיסתורי, כל עוד זרם זה מחייב את העיקר, קיום תורה ומצוות שהוא המשותף לכל הזרמים שבתוכה.

באידך, אין קיום תורה ומצוות יכולה להיות תחליף לגבורי ב„הוויית־האמונה האישית ששרשה ומרכזה במצבי־תודעה מיסטיים" [4], חוויה ומציאות, עיון ומעשה צריכים להשלים זה את זה. היהדות השלמה אינה יכולה לוותר על אחד משני היסודות הללו, הצמודים זה לזה כמו הגוף עם הנשמה. על עניין זה עמד גם הרב קוק זצ״ל כאשר כתב: „האמונה בכלל אינה מאירה כ״א בכנסת ישראל הבריאה, השלמה בחוסנה, בממלכתה, בקדושה, בארצה, בכל קנינה הרוחניים והחומריים. הבכחות כולן הן תמיד קשורות במגמתן ובתוכן הפנימי שלהן דווקא לאותו המצב העליון, ואז הן מתראות בכל הדרך" [5].

1) מאכס מילר: חיים ודת (בגרמנית) עמ' 75
2) יהושע הסן: ערכי הקדושה (בגרמנית), מהד' ב' עמ' 162
3) שם שם
4) ויליאם ג'יימס: החוויה הדתית לסוגיה, — עברית עמ' 249
5) אורות, עמ' קכג

שיחה עם הרב פרופ' יעקב ניומאן

היהודים הנלבבים בדרום אפריקה

מאת נעמי גוטקינד

כאשר יתקבל בבר הבשמה השלישית בישראל הנבה התהומים יתפירה בבעם הרבנות הבמאה הראשית יובגלה של מזרה שם הבבר. הרב ד"ר יעקב ניומן. מה שלא יהיה בחור בבבב ראשון הוא, כי באחודר שם זה מבנהר לא רב ישראלי אלא אחד הרבנים החשובים של הקהילה היהודית בדרום אפריקה. אפשר לראות ביתובה זאת של הרב ניומן בקריטגאט לא רק אקם אישי ולהזהה הישגר אי־א מימר מיבלי לקשר החזק הבלוד בותו בהמקו שבין הה־ ד' הגולה האפריקאית ובין מדינת ישראל.

פגשנו את הרב יעקב ניומן הבבקר בעת ביקורו, לתהרה סובב מצבא. איתו מספר ליהודי נשרי הגליגירים כמו יצוי בצלוה איגרת הד־ דות של ילדי בית הספר שלו — בשלוה קהילה.

בעשייה בצורה בבמא הנגבי של, ביעי לגי הרב יליד צ'יכוסלובקיה שהוסמך לרבנות ולדוקטורט בספרות הקלאסית, באנגליה, על גבעם של יהדי הרבנה השמובה כאן הגיע אליה לפני עשרים ושלוש שנים והדבנה באפריקאי על כל הקהילות הקטנות בערי השדה.

בבדידות הרוחנית

באתיים המישים קהילות קטנות של יהודים היו תמה המהנו, ובהל בידודי הארץ, חייב היה לנדוד ביניהם ימים רבים במכוניות ובמטוס. יש קהילות של שלושים־שלוש משפחות ויש של שלושים עד ארבעים. „אנשים אלה היו בבדידות רוחנית הבריתה גדולה", מסביר הרב ניומן, „שהביהם דיבורי האנגלית השחייני בהם, בקרב האפריקאנרים הם לא יושבי בניה, ואילו כיהודים הם הסיים להם ובנים שיספקו על כשרות, יסודיו הביה וקידושין ויכינו ילדים וברי־מצוה. אבל למרות שהם עובר בבר לפני עשרות שנים ביהודים בבית בליטא או ברוסיה, בלתי אלהם נצעונים חוקים לאידישקייט. בלי בסיס של ידע תורה ומצוות, כדי לפתור את בעיותיהם הייתי סובב בכל הבל ארץ רב בספר וסיכודר בקהילה לקהילה. בעיר קטנה, ללא רב, אין בעצם קיום יהודי. היא לא רק הפוסק בכשרות, הוא גם מנהל החיים התברתיים, איש יחסי הציבור הפסיכולוגיה, מנהיג הקהל ובייצגו בפני הגויים, האחראי לחינוך ילדי הילדים בסררות ההתבוללות.

„אני חושב" מדגיש הרב ניומן „שהתופעה שהזה בכל הקהילות הקטנות בארצות הגולה, הרב הוא דמות מרכזית הזיגונה ליהודים כי בשבילם יהדות היא מה שמתאצים בביתו, בבית הכנסת שלו ובבית הספר שהוא מארגן לילדים בשפת אתהצי".

„בדיו על הספר"

תרוית המיצגם של הרב שבא באנגליה עם קהילות היבשת הגליזה כי את הטתר ההבר ההוא כתב עליים שיפרים אוטייניים לבציות שבבא בקהילה הקטנה, כולם „בערים שהרי, והביאם יחד בספר שאת כתרתו גבל כירוהו: „בדיו על הספר".

„אבל בעשרים השנה ההלפה מאז במשיך הרב ניומן „חל שינוי משמעותי בצורת החיים היהודיה הכפרית. לפתוח באה קהילות היהודית הושלו בינתיים. הבנים סבבגרו נסעו כולם לעיר ללמוד. ולאחר שנבשו רופאים או עורכי־דין, לא הזרו לעיר הקטנה. ההורים, דור ראשון למהגרים. לא רצו להשאר ויוק בילדיהם ועברו גם הם לעיר הגדולה, ליוהנסבורג או לקייפטאון. אתה יכול היום לנסוע ברחבי דרום אפריקה ולגלות עשרות בניינים מפוארים של בתי־כנסת ובתי ספר יהודיים העומדים שוממים וריקים".

בבגנה בבהייה, סבור הרב ניומן יש לנהירה היהודית הזאת, אפשבר שלילי. דווקא בעיר הקטנה, בקהילה הבודדה, בילו היהודים קשר הדוקי חוק למסורת היהודית. בכל שבהדודותם היתה קשה יותר, כן מבצא בעצמם תוקים יותר לזה. בעיר הגדולה, קשה לשמור על קשר עם הדור הצעיר אפילו עם דור ההורים: „אותו נוער שלמד בביתו של הרב העקובי בשעות אחר הצהריים ניתק קשר עם היהודי באוניברסיטה הגדולה, והוא די אבוד ליהודה".

חוזרים לבית־הכנסת

מה שמנחם אותי לפעמים זאת העובדה שהצעירים המבכילים האלה כאשר הם נעשים הורים — חוזרים לפעמים אל בית הכנסת למען ילדיהם, כי ללא הקשר המינימאלי עם הרב בלים הילדים נבולי זהות לאומית ובהתבוללות גבוהה".

חוזרים בתשובה

אבל קשה להתנהג בנחמה זו. מסתבר שהקהילה היהודית אפריקאית דולה למודי בחיים יהודיים. יש עניין יש הרבה לב, כפי שמגדיר זאת הרב ניומן, אבל יש מעט מאוד לימוד תורה וידע. ביוהנסבורג, אמנם, נוסדה לא מכבר ישיבה תיכונית והוא רואה בה צעד ראשון חשוב לקראת התחלות של חיי ישיבה במשיכות המוכרות בישראל או בארה"ב. חוץ מזה הקימו יהודי יוצאי גרמניה כולל אחד, שהוא הראשון היחיד, וכנראה גם יישאר יחידי, למשך זמן רב. כולל זה לא סחף את המוני הקהילה ולמדים בו בעיקר תמהונים „חוזרים־בתשובה", „היפים" יהודים לשעבר שבהרו בקיצוניות ההפוכה של קיום מצוות קפדני וליבוד תורה. אבל, השפעתם על כלל יהודי דרום אפריקה — אפסית. כה בכל זאת בעתיד מעט תקווה? „קודם כל בתי הספר היהודיים", אומר הרב ניומן. „ביוהנסבורג לומדים באלה כאלפים וחמש מאות ילדים וכאלף — בקייפטאון. יש לי ליד בית הכנסת שלי גם גן יהודי ובו מאה פעוטים, ביים יהדי ובו ארבע מאות וחמישים ילדים והלכוד הזה לשמה אחזוי ובו עוד כמאה".

ייבוא מורים

ביהם המורים בבתי ספר אלה, כמסתבר, שורבם ישראלים. הקהילה הדרום אפריקאית העשירה מוציאה הון הרבה על ייבוא והחזקה מורים ישראלים המתחלפים אחת ל־3 שנים. בבית הספר של הרב ניומן, למשל, מלמדים עשרים וחמשה מורים מישראל. גם בית הכנסת שלו מיוחד בעימודיו — רשומים בו לא פחות מאלפים וחמש מאות מתפללים וכל שבת מתכנסים בבנייניו הקודש כאלף מתפללים. לבדות זאת — אין היא נשמת אופטימי. בדאגה בולטת אומר לי: „איני רואה הוצאות בבשייה לפעולה היהודיה המחנכית. הילדים בבתי הספר היהודיים, למשל, באים מבתים מרוקנים כמעט בעבעות. כל יהודתם נרכשת בכתות. בהתבגרותם, הם נרשמים לאוניברסיטה ואז מתגלה שיהדותם זאת איננה מעמיקה שורשים — רובם זורקים כל מה שלמדו... בכלל, ההתקדמות בתחום היהודי נפסית לאט לאט, צעד, צעד. אם לכסל, במשך השנה באים אלי בני־שלושה יהודים ואומרים שהם רוצים להנהיג כשרות במטבחם ומבקשים עזרה והדרכה — אני רואה בכך הישג..."

הרב ניומן, כיתר רבני דרום אפריקה, מקדיש גם חודשים רבים של הכנה לילדים על סף בר־מצוה, לחתנים ולכלות (הוא הכין חוברת כיהודה לקראת הנישואין). ועם זאת הוא מודה שבעיית נישואי התערובת מטרידה ומכאיבה... אמנם, בשל מדיניות הנפרדים המיוחדת של הארץ, אין נישואי התערובת שכיחים כמו בארצות אחרות — אבל הבעייה קיימת.

תנועת בני־עקיבא

„גיליתי שאת ההשפעה החזקה ביותר והיציבה ביותר לכיוון היהודי יש דווקא לתנועת בני־עקיבא, יותר מאשר לכל מוסד קהילתי...". הוא מסכם את הביוה הזאת בנימה מעודדת אבנם זוהי עדיין תנועה קטנה, אבל את משתתפי מצוות הקייץ והסמינריונים של בני־עקיבא אני מגלה אחר־כך כפעלים חשים בישראל, בעת ביקורי בארץ והם גם אותם סטודנטים באוניברסיטה של קייפטאון שבעזרתם הצלחתי להנהיג מטבח כשר".

מרצה למדעי היהדות

מסתבר, שהרב ניומן מצליח לחדור לתוך יהדי הבדש בקהילה הגדולה שלו גם עבודה אקדמאית כמרצה למדעי היהדות בפקולטה לדתות של אוניברסיטת קייפטאון וכן מרצה לקרימינולוגיה. (הקשר? הוא מחייך. היהדות תמיד התעניינה בצד האנושי, והקרימינולוגיה היא אחד מן הצדדים הללו בהתנהגות האדם).

הוא גם מסיים את עבודת הדוקטורט שלו בקרימינולוגיה (בצד תואריו בספרות קלאסית, בפסיכולוגיה ופסיכולוגיה) ומצליח למצוא זמן כדי לחבר ספרי דרשות הבנות לנוער, לילדים ולחברי הקהילה.

„כאשר הצלחתי לאסוף באוניברסיטה ברציון של כמאה סטודנטים יהודיים שהיו מבקשים במסעדה המוסד אוכל כשר... נעצו השלטונות ברצון רב לכלול גם מזון כשר בין יתר המנות, ואני רואה בעבודה זו צעד של התקדמות וכן עקבות השפעת בני־עקיבא על הצעירים".

אולם בצד דברי השבח שלו לתנועת הנוער של המזרחי הוא גם מציר בפנים דואגות: „בהתגות היהודים הקודמים — יש גם חסרון בהשפעה הרדיה הציונית של ההגרה על הנוער. מיטב הצעירים, מנהיגים האנשים המעמיקים לחשוב ביניהם — צוהבים אותנו ועולים לישראל. זה כמובן מדלדל אותנו ומקשה עוד יותר למצוא מועמדים להנהגת קהילות ולרבנות".

בעליית צעירים לארץ רואה ד״ר ניומן רק את הגילוי הבולט של מה שהוא מכנה „הציונות החזקה הלהטת" של יהודי דרום אפריקה. אפילו האפריקנרים עצמם הם פרו־ישראלים, דבר המקל כמובן על היהודים לספח ולחזק את קשרם ליהדות.

קהילה ציונית

כתשעים אחוז מן הקהילה היהודית הם ציוניים (לעומת 40 אחוז בלבד הקשורים לבתי כנסת ולמוסדות הקהילה), ומילדותם המוקדמת, מגלים כל יהודי דרום־אפריקה רגש הזדהות חזק עם הנעשה בארץ. הדבר אינו מתבטא רק באותן החתימות שחותמו הילדים על איגרת ההזדהות להורים השכולים של כפלות, וגם לא בעובדה שפעמיים בשנה (שבת שובה ושבת הגדול) נואם הרב ניומן בפני קהילתו בעברית, ללא התנגדות המתפללים. אלא בשיחות, בוויכוחים ובנושאי המחשבה שלהם — הקשורים לישראל ובעיותיה הפנימיות והחיצוניות: „מלחמת יום הכיפורים טילטלה גם אותנו", הוא מסביר.

ישראל והתפוצה

„עד אז חיינו בתחושה הטובה והבטוחה שמדינתנו היהודית היא מקור של עוצמה וקיומה הוא ללא עוררין. פתאום התברר שהמצב הוא לא כל כך פשוט. בימי המלחמה ערכנו עצרות־עם ובאו אלפי יהודים. התחלנו מפחדים יותר לשלום ישראל, מרבים לעזור אצלנו על חוסר המוצא שבסכסוך עם הערבים ובהתגברות העוצמה שלהם. אבל קיימת בנו תחושה חזקה של כמותן שישראל התגבר. זוהי ממש אקסיומה".

גם המשברים הפנימיים במדינה וכל „בעשי המרכבה" סביב הקמת הממשלה החדשה זוכים למעקב אינטנסיבי מצד יהודי דרום־אפריקה. קיימת, למשל, מחלוקת פנימית בקרב האורתודוכסים שביניהם, כשחלק ניכר (המתונים) סבור שבעיית „מיהו יהודי" לא היתה צריכה, בשל המצב החמור הנוכחי, למנוע מן המפד״ל להשתתף בקואליציה וחלק אחר, קיצוני יותר, דוגל באי השתתפות. אגב, בצד האורתודוכסים, יש בדרום אפריקה גם יהדות רפורמית, אבל לדברי הרב ניומן — הע־ לקהילה אינן ניכרות ומספר המצטרפים אליה מצומצם. קונסרבטיבים — אין בקרב יהדות זאת, ורוב רובה אורתודוכסים מתונים פחות או יותר, וציונים „אדוקים".

העיירה וסופרה

מאת א. בלאס

חומות העיירה כבר הרוסות וחרבות, אולם עיירתה וספרותה עודן כהוהות בחלל עולמנו. העיירה היהודית, ששימשה מסגרת באותה לחיים יהודיים תוססים, על מסורתית ופרנסיה, על שיגונה ויגונה, תדגבב עוד רבות בשנים את סופרי הוקרי העיון החדש. העיירה היא התוס. השני הנמשך בכל הספרות החדשה, והמשמשת מקור לא אכזב למסכת אסתטיות ומהותית של יצירה.

כל הפריחה בספרות האידיש שרשה ונוטה בעיירה, ואם כי עיירתיות זו היא כה אפיינית לספרותנו, הרי הראייה האוטסית והתיאור הציורי של דמות העיירה שונה הוא בידי כל אחד מהסופרים. לא הרי העיירה קאבצאבצק הבראיות בעין מנדלאית כשכילית כהעיירה השלום עליכמית הבאיירית בהומור על ידי פרגיקה. אחרים הם סיפורי דיזין „בגוגים והרצעים, מיהודי י. ל. פרץ בגמרצתו על פני עיירות פולין.

שלום אש פענח את נשמת העיירה האידיליית של שבתותיה ומועדיה, כתב את ה„עיירה" שלו שגה אחת על יהודיה הכשרדלים קאפוטא מישי האנזלם. די יהושקאל בוטביגר המשפתגו הם סמל השלוה והשליכות העיירתית. אש ראה את העיירה בפרספקטיבה היסטורית, רומנטיה ר' אידליה, אולו י. ם. ויסנברג ומעשיוזם את שדרות הפועלים. זהוי איפה „העיירה" של כל סופר אחר שלום אש נרחיק לכת כרחוק בוכיאלי הגפשי. ווייסנברג בא לראות בעיירה איך יהודים חיים בלי כל זיקה לבראה בקום ולכוצגים אכוסיקוסאריים, ואם כי וויסנברג הוא לידי למעבים בשאר ריאליסטן בכשכתו. העיירה של ווייסנברג עומדת על הגבול שבין „תקופת השק ה־ האבוך היא שוריה בבלחמה גלויה בין השב הובד, בין בעלי בתים והמון כאשר רוח ההפגנית מפעמת בראייתו הסוביקטיביות המביא לידי ביטוי את החיים היהודיים בעצבו את ההווי בלבדו הספציפית.

סיפוריו הריאליסטיים של המספר הגליצאי הנודע א. מ. פוקס שנפטר השבוע חוזרים ומביאים אותנו אל העולם של שלשום, ואל עיירה יהודית מזוהקה ונושנה. א. מ. פוקס הוא כשרון שרוסי וצבעוני, המפשי מכל פרובלימטיקה חברתית, או אידיאית. עולמו הוא היולי הריאליסטי. וכל כחו בביטויו הגאון, הפלאסטי והמדושן של ה„איך" ולא של ה„מה". סיפוריו מתגלגים הם. גושאם וגופם תקוע בבכר הרחוק, בתקופת המלחמה הראשונה, כשבתוך שכלה הרב ובבית אימה רעב.

התקופה היא לאחר מלחמת אוסטריה—רוסיה, כשגליציה היתה שדה קטל בין לחמי ומשפ רוחניים ופולנים, והיהודים עמדו בתוך כעבר תרגה. יהודיו של פוקס, הינם עניים, ברחום ובבאתם, מרודים ומרודשים, וכל יהודים רפויה. קיים אגלו בתוך רדום הקורה יותר בתה־קרקעיתם הגפשית של גיבוריו, באשר בהתרוננם הבלאה, יהודים מהוסים ונשולי זוהר ברוחם, אך הדסוגים. בגומם. כולותם, שיהודותם עוכדה להם כשהם מהרסים את גפשם להגן על עצם קיומם הפיסי האילו לשדם הרוחני מתוח הוא ללא כל שבץ של להלוחית, של „יידישקייט".

בעולמו הסיפורי של א. מ. פוקס מתגבשות שלוש נקודות עיקריות המהוות את חוט השדרה של בניני סיפוריו, הן: א) היהודי ב) הבהמה ג) הטבע.

היהודים של פוקס, אלה הרוכלים, הסוחרים ובעלי המלאכה, אינם נפשות מורכבות, ציבור זה הוא מעין גוש מוצק של אדם, שעולמו הוא מצומצם למלאכת העשייה של מעשה החומים, ואין בו שום שאיפה לחלק אלוקי ממעל, לניצוק מחשבה.

זאת היא שכבה של פשוטי עם אשר שאיפת הנקם מתורעת בהם, בהיאבקות גתן, ב„לייבבה" („ליל בקסי") או בלייזר („תהום שבורי"). הסופר מעלה את הפרימיטיב היהודי, את הטיפוס הגשמי בכבעת. לא חנה אותי המלמד („הכה העתיק") שלימד את בני העיירה פרשה ב„חומשי" עם רשיי הוא הקובע, כי אם ישראל אלי הבלן, שמוכרים לו את הוויה במרחץ, בערב פסח ראשונה, והלוחץ גם הוא את הגוי כבבבת ברזל עד להוליך עצמות.

הגלריה של יהודי פוקס היא מרעית חוזרת על אותה התגוששות בתמורת בין היהודי והגוי) ובמידה שקיימת פרובלימטיקה אבל גיבוריו — הרי תמיד נקודת השלילה גוברת של החויב שבהם. את לייבה, ה„עתודאי הוותיק", מגרשים בחימה שפוכה ומשסים בו את הכלבים בחצר הגוי, אבל הוא שותק ונסרח אחרי הגויה בהרבותו בדברי פיוסין, וכל זה בכדי לקנות עגל רך. אצל ה„לייבלים", השטן עד כהלך בעיירה, כאשר מוצאים אותו לבסוף מתנודד על התליה, כשהלשון נגוסה בין שתי שיניו. זהו מעין משחק התעועים של סכליות ומאסירה בנוסח „בייבאבם אודן אלטען מארק" בלשון אימות ולירית, שהוא מאוד בעבעות אך לא פוזות מנוכחות. גם ר' ליפא ב„אנשי בוסתן" המספר סיפורי מופת על רביים, נתפס בקלקלתו, עת הוא מעלים את ארנקו של ר' וליג, וכן יונה החקל הסחורים באישון לילה עם מוליאר הגנב.

אלה הם „סיפורי המופת" הקיק הוידיה אצל א. מ. פוקס, חזהי העיירה הרחוקה שחלומה רעים ד' „אין דעה" עוזן קולסים בה. גם בסיפורו „הזויל האדומים", אשר שטוף פרוש יותר, המשמשת הר לדוחות חרשה המבשבות בעולם הקדום מהפבוי — הוזרת כל כך שלהבת האש במסוחיה של קוליק, הבבנין הכומיאלי קלוש. אך לא בתוכן יהודי מזה הסיפורי של א. מ. פוקס, כי אם ביחודו בתוך אחד המספרים הנבידריים ביותר בספרות היידישאית. מבחולו דמן ושרשרטוי עוים. הוא בעל כוח תיאורי עצום ובעל כלים לשוניים מובהקים המכיר את כל גבכי שפת יידיש, בכל גיבה וגנונה. שפה ראייתו ויריעתו אינו דווקא הבהרוב, כי הוא מצייר בעומק וחושף מתוצבים הרובצים בקיפאון. הוא יורד לשרשי הדברים, ובעיקר מתגלה א. מ. פוקס ככובש את נפש הבהמה, וכפותח אופקים בסבכי הטבע. „כחו של סוס" הוא אחת הפנינות בסיפורי פוקס. אנו נמצאים באישון ליל חורף, סגור שלג, כשסוס גירה שבעליו גירשהו. מאורותו יוצא לחפש את מזיתו בשדות מושלגים. הוא רץ בכפור צורב. הוא צוהל אל תוך אטימות הליל, כדי לשמוע את רצוח החיים שבו הרוח מיללת. הסוס נוגס בחופן קש. מכהה מתהגג הוא בלשון אילמת, בחסל הוא מסתבר שוב הרל: חיילים ימרים בו, רוצים להרגו. הוא נוצר את עברו, מגיע לבקעת איכר, ושוב ממשיך בדרכו הארוכה על אשר הוא נופל כטרף לזאבים.

במסע היסורים של הסוס ומחול השובע של הזאבים חודר א. מ. פוקס לנבכי עולם הבהמה. הוא מבין לנפש החי, רואה את האבקר, קולט את פרעוה, מאזין לשפתו האילמת בתוך יקום אכזר וחסר רחמים.

במותו של הסוס, הגיע הסופר לשיאו האמנותי בעולם החי. כשם ש„אנשי בוסתן" הוא התעלה לצייר הטבע. רגעים, אנו מובלים בשבילי הבוסתן בעונת הסתיו כשעצי פרי עומדים מדובללים, קני ציפורים עזובים, ותפוחים ירוקים תלויים כראשים גדולים, ואגסים כפעמוני נחושת דרך האביב, כשיהודים מכינים עצמם להכור את הבוסתנים מידי הפריצים עד לקיץ, כשמתחילים לקטוף את הפרי ועד לסערת הקיץ האחרונה וגשם סתיו הראשון. תאורי טבע נפלאים, דק מן הדק. הוא שופך אלומות אור וצל, עד שהתמונה ועסיסית מצטיירת לפנינו בכלואה, הבניה המושלמת הדרכי העיצוב האמנותיים, העושר הביטויי המלא, ושלימה בבכמני הלשון — אלה הם סמבגוי הספרותיים. זה סוד יהודו של א. מ. פוקס, שיותר כאשר הוא מספר — הוא מצייר.

בנהדורתו העברית זכה לשני מתרגמים מעולים, משה ברסלבסקי („בין הגויים" 1946, ובעיקר שלמה שנהוד („תהום פעורי" 1952), אשר השרוש דב סדן מגדירים כמלאכת מחשבת.

הראשון שליקט ושקד להביא מחזור סיפורים מתוך אכסניות פזורים מתוך מסירות, האוהרון — אשר כיהן לתורמת האידיאוסטיקה המקור לתוך התרגום ולא הורה לעצמו כל היתר לקולא. בהרבגמו של ש.ש. משתקף כל האוצר האידיאוסטי אשר הסופר שזור אותו בפקלעת חוטים כפולה שכונה, דחוסה וסמיכה. של המסכת הסיפורית שלו.

א. ם. פוקס נולד בגליציה, וב־1914 עבר לשבת באוסטריה, שם ערך כמה עיתונים ושימש כתב ל„פורווערטס" הניויורקי. ערב פרוץ המלחמה נמלט לאנגליה ומשנת 1950 הוא ישב ישיבת קבע בארץ ישראל. א. ם. פוקס — סופר פשוטי עם ווקן חבורת הסופרים האידישאיים, הגיע לפני ארבע שנים לגבורות, ועכשיו הסתלק שבע ימים ומאורעות.

אילת בר

משירת לורד ביירון
(מתוך „מנגינות עבריות")

**אילת בר בהרי יהודה
מקפצת בשישה,
ותשת מכל יובל־חמדה
הזורם בארץ הקדושה;
צעדה הקל ועינה התמודה
נשקפים מכל חרות
תנועתה: —**

**צעד כה קליל עין יותר
חננית,
ראתה פעם יהודה;
ועם יותר נחמד הביט
על נופי שמחה שאבדה.
הארזים נעים בלבנון,
אך בנות יהודה היפות
אינן!**

**יותר מברך כל עץ תמר
מעם ישראל שגלה;
כי היטב נשרש, ושם נשאר
בבדידותו האצילה;
הוא לא יטש מקום־גדולה,
הוא לא יחיה בארץ לא
לו.**

**אך עלינו לנוע נוונים,
למות בארצות נכר;
ומקום שגופות אבותינו
טמונים,
לא עפרנו לידם ישאר:
ממקדשנו אבן לא שרדה,
וקלס יושב על מלכות
שדודה.**

עברית: יהושע פוזב

במלאת קן שנה למות המשורר האנגלי הנודע הנבו מפרסמים אחד משיריו בתרגום עברי.

★ יצא לאור ★

— אבני נזר, על התורה, מועדים ולקוטים מאת האדמו"ר הגאון ר' אברהם מסוכטשוב, זצ"ל, ליקט וסידר הרב ש. י. גרינברג, הוצאת מוסד הריים לווין בעזרת אוצר החסידות, קע״א עמ'.

— תורת יחזקאל, על התורה, נ"ך, מועדים וליקוטים, מאת האדמו״ר ר' יחזקאל מקוזמיר, זצ"ל, באסף מספרים וכתבי־יד ע"י הרב יהושע קורצגליס, — הוצאת מוסד הריים לווין, ירושלים תשל"ג קע״ו עמודים.

— ישועות מלכו, על התורה, מועדים וליקוטים, מאת האדמו"ר ר' יחיאל מיכל המגיד מזלוטשוב, זצ"ל, הוצאת מוסד הריים לווין, קט"ס עמ'.

— כותנת של יוסף כגבלסן; לאחר האהבה לאחר השנאה, מאת אבא אחימאיר, כרך ד', הוצא להוצאת כתבי אחימאיר, ת"א תשל"ד, 241 עמ'.

— היהודי הבודד והיהדות, — מאת אליעזר שביד, ספריית אפקים, עם עובד, תשל"ד, 216 עמ'.

— השלג היוקר, רומן תיאטרוני, מאת מיכאל בולגאקוב, עם־עובד, תשל"ד.

— הלכה ומעשה, מהפקידי המכון המדעי־טכנולוגי לבעיות הלכה, ירושלים תשל"ב.

לפרשת השבוע

שלח

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען (י"ג—א')

במדרש ובהר באמר. שעון המרגלים היה, שהיו הנשיאים שכשרבאו לארץ יתמנו אחרים תחתם. הרי שהיו בעלי־גאוה ורודפים אחר הכבוד, ומשה הקפיד רק שיהיו צדיקים, ולא בחן אותם אם הם גם ענוים. ברם עיקר רצונו של ה' היה שיהיו ענוים ובורחים מן השררה. וזהו שכתוב: „שלח לך אנשים" — ענוים כמוך וזה גם בכלל מאמרם: שלח־לך — לדעתך; שיהיה להם דעה אחת כמוך, להתנהג בענוות. (ר' שלמה קלוגר).

יקהס כלב את העם אל משה (י"ג—ל"א)

מדבריו של כלב יודעים אנו כוונת המרגלים על בורית. מה אמר כלב? וכי זו בלבד עשה לנו בן־עמרם? הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן — אם יאמר: עשו לנו סולמות ועלו לרקיע, לא נשמע לו? (סוטה ל"ה). בדברים האלה טמון הגרעין הספריד בין אלה האומרים כי עלינו לעבוד בכל כחנו לצאת מן המיצר, ולהי הישועה. ובין אלה היושבים בחיבוק ידים ומחכים לנסים; המרגלים בטענתם: משה אמר: עלה רש, ושלחו לראות את העם מה, החזק הוא הרפה... אות היא כי רצה משה שנלחם בכח ובגבורה, ונכבש את הארץ, ונגד הדבר הזה אנו בוחים. כי „עז העם היושב בארץ", ואם־כן נפול במלחמה. אך אם חפץ ה' להביא אותנו אל הארץ הזאת, אל לנו לעשות כלום; נשב פה במדבר ונחכה עד שיעלה רצון הבורא לשאת אותנו על כנפי נשרים, בלי כל השתדלות מצדנו... נגד הדעה הזאת יצא כלב האמר: יודע אני כי אלו אמר משה עלו לרקיע, והיום מודדים כולכם לעלות, ואם היו שואלים אתכם: האם יכולים בני־אדם לעלות לרקיע? — הייתם עונים, שאם ה' יכול היה לקרוע לנו את הים, ולהוריד לנו את המן וכו', יוכל גם להעלותנו לרקיע. הוא אם יאמר רק: „עלו לרקיע" — אבל אם יאמר: „עשו סולמות ועלו לרקיע"! — כלומר: שגם אתם צריכים לעשות מאומה — לפתוח סולמות! — תמהרו ותשאלו: וכי בסולמותינו נוכל לעלות לרקיע?!... וכן, האומנם לא נשמע לו, אף זוהי בגלל זה שגם אנו צריכים לעשות מאומה?... (לפי דרושים החומר לדרוש, להרב ר"י ניסנבוים (דרוש ד'). בשם ר' נתן ברודיא מהורודוק).

ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה (י"ד—ד')

כדי שלא יאמר העם, שם יראו המצרים שעם רב כזה בא למצרים, יחשבו שבאים למלחמה עליהם ויצאו לקראתם להלחם בם — על־כן התחכמו, כדרך אנשי מלחמה, כשבאים לשלום, ישלחו איש חשוב שבהם כבן ערובה להוכיח שפניהם לשלום. וזהו שאמרו: „נתנה ראש" — ניתן להם הראש־המנהיג שלנו, לבן ערובה, ואחר־כך — „ונשובה מצרימה", כי יבינו שפנינו לשלום (מלא העומר).

אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם (י"ד—ט')

בדרך הלצה: אנו אומרים בברכת המזון: נא אל תצריכנו ה' אלוקינו לא לידי מתנת בשר ודם... כי אם לידך המלאה — איך ימלא פיהם של המקבלים לומר כך? הרי כל עצמם תולים עיניהם לידי מתנת בשר ודם — וזה לך האות כי בבא אחד מבעלי הבתים לבית הרבנות, אינו יכול למצא לו מקום לכבוד בכל הכבוד שבעולם, והכל בעבור האוכל הבטנות... ושוכחים שהמזון הוא רק שלכוח של מקום, וראוי להשיב הכבוד אליו יתברך! לכן אנו מבקשים: נא אל תצריכנו... לידי מתנת בשר ודם כי־אם לידך המלאה — כלומר: שנדע שהמתנות הם של הקב"ה, וכך אפשר לומר: „אל תיראו את עם־הארץ כי לחמנו הם" — „כי", לשון אפשעלי, באחד מד' לשונות, כידוע — הוינו: אפשעלי שעם הארץ נותנים לכם את הלחם, אל תיראו אותם כי ה' הוא הנותן לנו. (אור המאיר)

ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר... טובה הארץ מאד מאד (י"ד—ז')

אמר „לאמר", כי גם המרגלים אמרו ארץ זבת חלב וכו', אלא שהתכוונו לרעה, „אילו יהושע וכלב התכוונו לשבח ולרומם את הארץ, וזהו: „ויאמרו... לאמר" — מלשון (דברים כ"ו): „ה' האמירך... והאמירך" (אור החיים)

פוקד עון אבות על בנים, על שלשים ועל רבעים (י"ד—י"ח)

במורה נבוכים (ח"א, פנ"ד) כותב שכל הי"ג מדות הן מדות רחמים, ואף פוקד עון אבות על בנים. וכן מובא בהגר"א, ויש להעיר, הרי לא הזכיר כל הי"ג מדות והשמיט מקצתן ובודאי שהשתמש באלו המדות שעל־ידן ביקש ללמד סנגוריה על ישראל — ולמה הזכיר מדה זו של פוקד עון אבות על בנים, שאינה אלא מדת דין? ותרא: שמדה זו יש בה גם מדת רחמים, שדוחה את העונש המגיע לאבות ומגלגל אותו על הבנים, ועל שלשים ועל רבעים. אם־כן אפשעלי שהוא דין אלא הבנים — רחמים היא כלפי האב. (אבני שהם לרמ"ל שחור)

ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם (י"ד—ל"ח)

יבואר לפי הכתוב: וקוי ה' יחליפו כח (ישעיה — מ') הוינו: כשרואים איך הרשעים חוטאים בכח גדול ובהצלחה עצומה, ילמדו מהם שכל שכן שצריך לעבוד כן את הבורא. וזהו: חיו מן האנשים ההם — כלומר: דברו בשבח הארץ באותה מדה של חיות והתלהבות שדברו המרגלים בגנותה. (ים של תורה)

ליקט: שלמה היהודי

[...]ן הישיבה ששב מן השבי

מאת יהושע שמש

[...]עלה בנימין מוזה בערב יום הכיפו-[רים] אל מוצב החרמון, התעתד לחזור אל [...] שבבאר-שבע למחרת החג ואחרי [...]ת „בין הזמנים" לשוב אל לימודיו [...]בת.

[בנ]ימין בן ה-22, הלומד בישיבת „כרם [ביבנ]ה" במסגרת ה„הסדר", נשלח למוצב [...]ון על-ידי הרבנות הצבאית לעבור [את] התיבה בתפילות הימים הנוראים. הדברים נתגלגלו אחרת, ובנו חזר [...]ה בתום שמונה חודשים ארוכים-[...]ים...

[...]ודיי ה' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת [...] על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון [...]". בשירד בני הכבש המסוס שהביא את השבוי, ביום חמישי שעבר, עמו שליו בני [...]תו חבריו מישיבת „כרם ביבנה", הרעיפו נשיקות וחיבוקים, ומיד התלכד מעגל רוקד[...]עלית „ופדויי ה' ישובון" ושירים אחרים [...] ברמה במשך שנה ארוכה. בני, כשאר [...] לשבי, היה הסוס מקבלת הפנים ההמונית [...] התעופה, אך עד מהרה הצטרף לשורת [...] על כתפי חבריו הרוקדים, והשמחה הרקיעה [...]. לאחר שהתגבר על ההלם הראשוני, היה [...] אותו בני, כפי שמכירים אותו בני משפח[תו ...]ריו: בעל בטחון עצמי, שומע ואומר ומספר דבדיחותא על ימין ועל שמאל, בשפע די[...]דיר. באותו יום, בשעות אחה"צ, חזר לביתו [בבאר]-שבע, אלפים מתושבי עיר האבות קיבלו [א]ת הבן שחזר מן השבי. במשך ארבעה [ימים] לא חדל זרם הבאים לביתו של בני, בנוה [...] בנ"ע „אהל שלמה" בבאר-שבע. עד שביום [...]ד יחד עם חבריו פדויי השבי לבית הבראה [...] יעקב לפוש במשך כמה שבועות מתלאות החודשים האחרונים.

אנשי קומנדו סוריים הונחתו במסוקים

[...]ת השבי חרותים היטב בזכרונו של בני, [...]כר אותם לפי תאריכים, אך לא בכל דבר [...]רן בכלים. יש ענינים שהשתיקה יפה [...] יש דברים שאין זה רצוי להרחיב עליהם [...]יבור. מספר בני: „בליל יום הכיפורים [ה]תפילה ב„מניין". אני עברתי לפני התיבה. [...] כבר לא היה „מניין". המתיחות היתה מור[...]גאויר. רבים מהחבר'ה היו בשמירה, או [...]. אחרים ישנו אחרי משמרת הלילה. הת[...] ביהדות ולאחר מכן התיישבתי ללמוד [...]. בסביבות השעה 1.30 הלכתי לנמנם, [...] בשעה 2 לערך, הוקפצתי מהמטה. מיד [...]טלה ההפגזה הארטילרית נמשכה למעלה [...] שעה. באותה עת הונחתו אנשי קומנדו [...] מהליקופטרים והתחילו לשפוך יריות מ[...] על הדלתות. המאגיסט קיבל כדור בלב [...] החבר'ה למעלה המשיכו להילחם. ביקשנו [...]רטילרי, שירד בטפטופים. הסורים פרצו [...]לתות ושלשלו רימונים למטה. נסוגנו ל[...]בונקרים, וכל הלילה ישבנו בדריכות, [...] נשמעים יריות וקולות נפץ. בבוקר [...] קולות בערבית, הקוראים לנו להיכנע. [...] המוצב, איציק שלום, אמר לנו לא להיכנע [...]שב למות מאשר ליפול בשבי הסורים. [...] ללכת בבונקרים ובמחילות בכיוון למעלה, [...] לפרוץ החוצה. אולם, עד מהרה התברר [...] העדיפות המספרית היא לצד הסורים. [...]ארבעים חבר'ה, הם היו 200—250 חיילים [...] באישם על הגג. היתה אש תופת. איציק [...]צליח להשליך רימונים, ולפגוע בכמה מר[...] חטף כדור במצח ונפל מתבוסס בדמו. [...] האש נפסקה, וראינו כי בצורה זו גזרת [...] החלטנו להיכנע".

[...]ם חשבו תחילה כי הכניעה אינה אלא [...] את ידיו של בני, לקח חייל אחר את [...]ים, ובנשק דרוך השגיחו על יציאת החיילים [...]לים. נזכר בני: „החיילים הסורים לקחו [...]יפה שעל ראשי, כמו את יתר החפצים. [...] להתווכח ואמרתי שזה קשור לעניני [...]הם היו צבעים מיד, החבר'ה אמרו כי [...]אני שיהיו צרות בגלל הכיפה." חייל סורי [...]קח את משקפיו של בני השליכם, אך חייל אחר התכופף והחזירם לו. כעבור חמש דקות, המשקפיים הורקם לתעלת ביוב.

החיילים הישראלים הובלו ברגל עד הכביש הסורי הקרוב. הועלו על כלי רכב. בכל מקום יישוב עברו החיילים הסורים השמיעו צפירות במכוניותיהם, כדי לבשר על הצלחתם. בני מציין, כי החיילים הסורים היו הוגנים למדי ומנעו בעד כל האורחים מלהתנכל לשבויים הישראליים. ואז הגיעו למנהלת החקירות. בני והחבר'ה לא ידעו כי המדובר במלחמה כללית וחשבו כי היתה זו פשיטה מקומית. נזכר בני: „הסורים שאלו אותי: „איפה היית במלחמת ז'", עניתי: „בתיכון". ואז אמר החוקר הסורי: „לא במלחמת ששת הימים, במלחמה הזאת, מה אתה חושב, שעכשיו זה משחק?" ואז התחלתי להבין שהמדובר במלחמה של ממש. בהמשך החקירות אמרתי לאחד החוקרים שהוא בעצם ציוני. כשהוא הביט בי בפליאה, אמרתי לו: „אתם רוצים לקבל את ירושלים, וירושלים זה ציון, ולכן אתם ציוני". ואז שלח אותי בחזרה לחדר."

חקירות אכזריות

בני מציין, כי החקירה שלו לא היתה מלווה בעינויים ובמכות, כנראה משום שנזכרו לדעת, שהוא איש דת ולא „חייל מקצועי". בקשר לעינויים במהלך החקירות ובכלא מזא, אליו הועברו לאחר מכן, אין הוא מרחיב את הדיבור. אך מציין כי היו חיילים רבים שעברו קשות והחקירות היו מלוות באכזריות ובהתעללות. בכלל, מן העדויות הראשוניות המצטברות של פדויי השבי מסתבר כי עינויים אכזריים היו מנת חלקם של רבים מן השבויים, בעיקר הקצינים והטייסים. העינויים לא היו בגדר התפרעות של סוהרים או חוקרים, אלא שיטה, שהשלטונות הסוריים אחראים לה ישירות. מסיפורי החוזרים, מתברר, כי רבים נחקרו באכזריות ועונו במכות השוט, בהצלפות במקלות גומי או במקלות וריזן, על כפות רגליהם ואברים אחרים בגופם. יש שהוכו בגופם בפגיעות חשמל רבות עוצמה. היו שבויים שציפורניהם נעקרו. טייסים הוכו באוזניהם, כדי לפגוע בכושרם לטוס. חלק מהשבויים היו נתונים בבידוק בודד במשך חודשים ארוכים. וכל אלה בנוסף להשמצות והמלומות „שגרתיות" של סוהרים. המראה החיצוני העשיר של החוזרים השלה במבט ראשון את אלפי הבאים לקבל את פניהם בנמל התעופה, כי הסורים שינו את טיבם. אך עד מהרה התברר, כי הקלת הלחץ בתקופה האחרונה עשתה את שלה ומחתה עקבות חיצוניים של עינויים והתעללות.

אך נחזור לסיפורו של בני. „במשך עשרה ימים עברנו חקירות, כשידינו כבולות ועינינו קשורות. מהמחנה הועברנו לכלא מזא שבדמשק. הכניסו כשלושים חבר'ה לחדר אחד. חילקו לנו שמיכות, צלחות וכפות והתארגנו לשינה. אך קשה היה להירדם. היתה הרגשה טובה שהעיניים פתוחות והידיים משוחררות. כל אחד התעניין מה שלומם של החבר'ה ומה מצבם הנפשי. האלמנו החזית ושמענו שרוב החברים היו במצב גופני תקין. החבר'ה היו כואבים ודואגים, אך מצב הרוח השתפר ואפילו היו התבדחויות".

ממשיך בני: „החבר'ה ניסו לשמור על מראית גבוה, וזה היה חשוב מאד. כי זה אחד הדברים שמחזיקים אדם לא רק שלם בגופו אלא גם בנפשו. ארגנו תורנויות חלוקת אוכל, שטיפת כלים, טאטוא, והשתדלנו לשמור ככל היותר על היגיינה כללית. אלתרנו משחקים — שחמט, דמקה, שש־בש, „חמש אבנים" — מקרטונים ומנייר כסף של משולשי גבינה, ובילינו שעות ארוכות בשיחות, בוויכוחים בתנים ובסיפורים."

בני, שכאמור נלקחה ממנו כיפתו בעת שנשבה, אלתר לו כיפה, אך בהגיע השבויים לכלא קיבל כיפה מאחד החיילים הלא־דתיים, שהכיפה שקיבל לתפילת יום הכיפורים נשארה בכיסו. כעבור כמה חודשים הגיע משלוח כיפות לשבויים, ואז היו לבני כיפה ליום חול, כיפה לשבת וכמה „כיפות רזרביות". כשהגיע בני לכלא קיווה כי על אף התנאים הקשים יוכל לשמור על מצוות הדת ככל האפשר. תחילה התלבטו בשאלת הלוח. הם עשו חישובים מחושבים שונים ולבסוף קבעו לעצמם לוח עברי עם חישוב מתי יחולו החגים וראשי החודשים. אלא שהם טעו ביום, שכן סברו כי חודש חשוון הינו בן 29 יום, בעוד שלאמיתו של דבר היה חודש זה מלא בשנה זו. „היום החסר" התגלה רק לעבור כמה חודשים, כפי שיתברר בהמשך.

בעת שנשבו, נלקחו מהחיילים הישראלים כל חפציהם האישיים, ולבני לא היה סידור. איך הסתדר עם התפילות?

אומר בני: „עם התפילות הסתדרתי ברוך השם טוב מאוד. סוף־סוף, אני בן 22 והספקתי להתפלל במשך שנים רבות בימי חיי. התפללתי בעל־פה וגם עזרתי לאחרים שלא ידעו להתפלל בע"פ. בחנוכה ישבתי עם יוסי תור מטירת־צבי ושחזרנו ביחד את תפילת „על־הנסים". כעבור כמה חודשים כשכבר קיבלנו סידורים, התברר שלא טעינו באף מלה אחת."

חוג לפרשת השבוע

בכלא היתה התעניינות רבה בנושאי דת. היו ויכוחים ארוכים בעניני דת, אמונה והשקפה, החיילים הלא־דתיים גילו עניין בנושא המסורת היהודית. בני, שכונה על־ידי חבריו „הרבי של הכלא", העביר חוג קבוע בפרשת השבוע. בליל שבת היו יושבים ושרים שירי שבת ואחרי ברכת המזון בזימון היה בני מקיים חוג בפרשת השבוע. לפי הוראות הסורים, אסור היה לדבר בקול רם, וכך הצטופפו השבויים והאזינו לשיעור, שנאמר כמעט בלחש. נזכר יוסי בחיוך: „אם התכוונתי לשלב מילתא דבדיחותא בדבריו, הייתי מסמן בידי לצחוק בשקט ואז הייתי מספר את הבדיחה."

להעביר שיעור בפרשת השבוע כשאין חומש לפניך, אין זה מן הדברים הקלים. מספר בני: „לפני השיעור הייתי משחזר את הפרשה, נזכר בפירושים, הייתי שוקל איך להעביר את השיעור ובאיזו שיטה. בדרך כלל הייתי מתבל את השיעור בסיפורים מההיסטוריה היהודית על גדולי ישראל, בעיקר לפי סיפורים שזכרתי מהספר „שרי המאה" של הרב מימון ז"ל. אני נזכר כי החברים התפעלו מאד מהסיפורים של רבי יונתן אייבשיץ והרוגאצ'ובר. החוג היה ער מאוד, והחבר'ה השתתפו בעניין, מקשים קושיות ומציעים פירושים. החוג לפרשת השבוע התקיים בקביעות עד אחרי פרשת יתרו. את הפרשות שלאחריה קשה ללמוד כשאין החומש לפניך, שכן יש בהן הלכות, דינים ופרטים המיוסדים על חוש השערה. נוסף לכך, בחודש פברואר הפרידו אותנו — את בעלי הדרגות הגבוהות לחדר אחד; ואותנו, שבעת הטוראים, העבירו לחדר אחר, יחד עם שלושה הערבים השבויים."

התפילות, החוגים בפרשת השבוע, השיחות בעניני דת, השמחה בשבתות ובחגים — כל אלה יצרו אווירה יהודית מיוחדת בכלא מזא. בני התלבט גם בשאלת האוכל. „ידעתי שכל המאכלים הם בחזקת טריפה. לגבי פת עכו"ם, ידעתי שיש המקפידים על כך ויש שלא — ועל כן החלטתי שבשעת הדחק אפשר שלא להקפיד. לגבי הבישול הכל היה בחזקת טריפה, אך למעלה מחמישה חודשים לא בא בשר אל פי. לאחר מכן, כשהגיעו חבילות מישראל ובהן גם קופסאות בשר, נתנו לי החבר'ה מנות מוגדלות ובכך פיצו אותי על ההתנזרות המתמשכת מבשר. לעתים נתנו לנו הסורים מין רוטב של חלב. אך מאחר יותר התברר לי שמערבבים בו שומן בשר והפסקתי לאכול אותו."

מה היה התפריט בבית הכלא? „בבוקר היו נותנים לנו תה, פיתות, גבינה צהובה, חלבה, ולעתים נדירות ביותר — ריבה. פעם כשקיבלנו ריבה, אמר אחד החבר'ה: „כשנקבל בפעם הבאה ריבה, נהיה כבר בבית". אגב, אני הייתי הממונה לחלוקת הגבינה הצהובה, למרות שבמשך כמה חודשים הייתי בלי משקפיים. הצלחתי לחלק את הגבינה למנות שוות בדיוק לפי מספר האנשים, ולעתים נשאר נתח גבינה מיותר. בצהריים נתנו לנו משהו שהסתכם באורז—בורגול, בורגול—אורז, יום אורז ויום בורגול. המרק שלהם הכיל כמויות עצומות של שומן, התורנים עמלו קשה כדי לנקות את הכלים. בערב נתנו לנו לפעמים ירקות, ביניהם תרד שבושל עם כל תאוצה שנקראת מלוא. לעתים נתנו לנו מרק פול או מרק שקראנו לו „שורבה". את הארוחות היו נותנים לנו בשעה באחורות, אך אנו לקחנו את האוכל, שמנו אותו בפחים ואכלנו בשעות מקובלות על הדעת."

„על הנסים" באמצעות דפיקות על הקיר

וכך המשיכו השבויים לחיות את שיגרת חייהם, עד שב־1 במרס באו אנשי „הצלב האדום" לביקור. לקראת הביקור נתנו להם הסוהרים מספריים ומקצצי ציפורניים והשתדלו שהופעתם החיצונית תשתפר. אז הפרידו גם את הטוראים מבעלי הדרגות. שבעת הטוראים עברו עם שלושה השבויים הערביים לחדר שנקרא בפיהם „חדר הגנרלים". חדרי השבויים היו סמוכים זה לזה, והאסירים התקשרו אלה עם אלה ב„קוד" מיוחד, בדפיקות על הקירות. הם „שוחחו" באמצעות ה„קוד", ובפורים העביר בני בדרך זו את תפילת „על הנסים" לחדר הסמוך...

הביקור של אנשי „הצלב האדום" הביא לשיפור במצב השבויים. ב־24 למרס קיבלו בפעם הראשונה אספקה מן הארץ וכמה ימים לאחר מכן קיבלו ספרי תנ"ך וספרים באנגלית, המציגים את העמדה הערבית. את המכתבים הראשונים הביתה שלחו השבויים ב־24 במרס. כשבוע לאחר מכן קיבל בני משקפיים, לאחר שביקש זאת בעת ביקורם של אנשי „הצלב האדום".

עתה, כשהיה בידו ספר תנ"ך, יכול היה להקדיש מזמנו ללימוד תורה ממש. „עכשיו יכולתי לכתוב ולעיין. הצלחתי לעבור כמעט על כל התנ"ך. ב"ה באו קיבלנו ספרי תנ"ך גדולים יותר ובהם עטים ועפרונות. אז יכולתי לרשום הערות, תוך כדי לימוד. על ספרי איוב, משלי וקהלת עברתי בשיטת ההשוואה ורשמתי הערות שונות, ויצאו לי דברים די מעניינים. העליתי על הכתב כמה הגיגים וכמה פירושים.

כשהגיעו החבילות, קיבל בני טלית אך את התפילין לא העבירו אליו הסורים — הם עוררו את השדים... כשניתנה לשבויים הרשות לשלוח מכתבים הביתה, שלח בני מכתבים גם לחבריו בישיבה. במכתביו היו כלולים דברי תורה והוא התעניין בבעיות הלכה שונות. „כך, למשל, שאלתי אם מותרת אמירה לגוי שיכבה או ידליק את החשמל בשבת, כשאני יודע בוודאות שאם לא אומר לגוי יעשה זאת יהודי. התלבטתי אם מותר להתהלך עם חבר לא־דתי בשטיפת כלים בשבת. לפני פסח שאלתי אם עמילן הוא חמץ. גם העליתי במכתבי שאלות שנתעוררו אצלי אגב „לימוד התנ"ך."

סדר כפול

בפסח ערך בני „סדר כפול". בגלל „היום החסר" יצא שליל הסדר חל בליל שבת. הוא ערך סדר ב„חדר הגנרלים". „ערכתי סדר עם תנ"ך, בעזרת סיכומים במקומה המתאימים, ועם הרבה דקדוק — וכמובן לא יכולתי לשחזר באופן מדוייק את נוסח ההגדה. בשבת בבוקר הביאו הסוהרים מצות שהגיעו מיהדות שוויץ ואמרו לנו שבערב נשב עם החיילים שבחדר השני ונחוג את ליל הסדר. נזכרתי שבזמנו אמי דיברה על כך שהשנה יחול ליל הסדר במוצאי שבת, וכך נתעורר בי ספק לגבי הדיוק בחישוב הלוח שעשינו. על־כל־פנים, בערב הועברנו לחדר השני וערכנו סדר כהלכתו. את השמחה וההתרגשות אין לתאר במלים."

במשך הפסח לא בא לחם אל פיו של בני, הוא אכל מצות. עיקר התפריט התבסס בימי החג על מצות ולא אכל כל מאכלים מבושלים. עתה, משניקר בליבו הספק לגבי חישוב הלוח, ספר ערב־ערב את ספירת העומר באמירת שני ימים, כדי לצאת ידי ספק. רק כשהגיעו לוחות השנה התברר שאכן „היום החסר" בחודש חשון.

מאז ביקורם של אנשי „הצלב האדום" השתפר יחס הסוהרים אל השבויים. אמנם, עוד המשיכו להפיץ סיפורים על דיין שהתאבד, „דזרי" שברח מהארץ, על ישראל הכבושה בידי הערבים וכו'. אך האסירים ידעו כבר מהפת הראשונה כי ישראל ניצחה במלחמה. „היה ברור לנו", אומר בני, „שניצחנו, רק שלא ידענו בכמה עלה לנו ניצחון זה. תחילה היתה אמונה זו מבוססת על ביטחון בצור ישראל, אך בהדרגה הסתננו אלינו ידיעות וידענו פחות או יותר על המתרחש בארץ. אפילו ידענו על הקמת הממשלה החדשה." ביום העצמאות הגיעו המכתבים הראשונים מהבית, והשמחה היתה רבה. שמחת חג העצמאות התערבה בשמחת חידוש הקשר עם הבית ועם התקוה לשחרור קרוב. ממשיך בני לספר: „כשבוע וחצי לפני השחרור הרגשנו שמשהו עומד להתרחש. אמנם, מאז ביקור אנשי הצלב האדום התחזקה התקוה שלנו לשחרור קרוב. הרגשנו בשינוי היחס, הסוהרים שיפרו את התנהגותם, אם כי מפעם לפעם השמכנו לקבל ממתודידים הגבירה. הרגשנו שמשהו עומד להתרחש אך לא רצינו להתאכזב. כשבוע וחצי לפני השחרור, הרגשנו בשינוי פתאומי ביחס הסוהרים, ולעתים היתה מן התרפסות מצידם. בשבת ט' סיון שחררו את החיילים הפצועים ואז התחלנו להרגיש ביתר שאת את אווירת ה„בית". ביום שני העבירו שוב את כל השבויים לחדר משותף. הרגשנו צפיפות, אחרי שהיינו רגילים ל„חדר הגנרלים", אך קשה לתאר את ההרגשה וההתרגשות של השמחה המשותפת ואת הציפיה לקראת השחרור המיוחל. אחד הטייסים אמר כי נשתחרר ביום ששי הקרוב. היינו כולנו אופטימיים. אך לא השתחררנו מאי הוודאות והספק. החלטתי שהשיטה הטובה ביותר היא לישון או לקרוא, כדי להפיג את המתח. חבל להרוס את העצבים אחרי שעמדו עליהם במשך שמונה חודשים. וכך נמשכו ימי הציפיה, עד שביום חמישי בבוקר הגיע יום השחרור."

*

ושם, בנמל התעופה בלוד, עלתה השמחה על גדותיה. ההמונים קיבלו את השבויים החוזרים בחיבוקים, בנשיקות ובצהלות שמחה. אחרי ששהו בחיק משפחותיהם כמה ימים, הועברו השבויים לבית ההבראה בזכרון־יעקב כדי לנוח במשך כמה שבועות, אחרי שמונה חודשים ארוכים כל־כך. ובני כבר מתגעגע ללימודיו בישיבת „כרם ביבנה", אליה יחזור בתום תקופת ההבראה. „במשך שמונת החודשים הללו הפסדתי הרבה בלימוד התורה וצריך למלא את החסר."

בנימין מוזה (באמצע — מוחא כפיים) בעת הגיעו לנמל התעופה בלוד, מוקף בתלמידים מישיבת „כרם ביבנה", ובראשם ראש הישיבה, הרב ח. י. גולדוויכט.

אמונת צדיקים נוסח מארוקו

מאת נ. גולן

מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים עוררו בקרב יוצאי צפון אפריקה בישראל מחדש ישנות של פולחן צדיקים יהודים שהלכו לעולמם — זוהי המסקנה המפתיעה של מחקר חדש הנערך עתה במרכז לחקר הפולקלור באוניברסיטה העברית בירושלים.

כידוע, יהודי צפון אפריקה נהרו תמיד לקברות קדושים, אולם מאז אוקטובר האחרון (וכן החל מתקופת מלחמת ששת הימים) התחזו תופעות הקשורות באמונת הצדיקים.

כמקורות להתחזות האמונה בר' משה ודוד מזכירים עורכי המחקר את שמעון ועקנין מאשקלון.

כדי להתחקות אחרי הדברים ממקור ראשון נסענו אל ביתו של ר' שמעון ועקנין באזור עתיקה שבאפרידר, אשקלון.

הבית בן הקומה האחת, חציו אבן וחציו צריף וחדר מקורה בגג פחים, שוכן בלב שיכונים אנתיקיים מתעלפים בתוך הקיץ. בפתח החצר, מעל שער חורק קבוע שלט: „בית הכנסת ע"ש הצדיק הגדול והקדוש המלומד בנסים מדורי דורות, רבי דוד ומשה הכהן אזוג וצוקי"ל, זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל".

„אני לא דתי. אבל מאמין..."

בחצר עצבה שורדים עזובה ודלות מדכאים. אבל מעל שולחן צדדי דולקים הרבה נרות שמן מוגנים מפני הרוח בגגון פח.

ר' שמעון ועקנין עצמו — ישיש חייכן, כסוף זקן בכובע ברט ושבעת חותם לאצבעו, התוחר אותה שפה מקניוהיו עם שק על שכמו, ואשתו הישישה צבועת החינה הדוברת מרוקאית בלבד, מקדמים את פנינו כמי שמורגלים בביקורים שונים ומשונים מזה שנים.

בביתם, מאחורי חדר מגורים, טרקלין המסודר כבית כנסת, עם ספסלים, ארון קודש וכוך ובו מנורות שמן דולקות, אליו מכוונים בקשות והתפילות.

בזמן ביקורנו במקום עומד ליד ארון הקודש גבר לבוש בגדים „סופר מודרניים", כולל קבקבי עץ צבעוניים, כשראשו טמון בקטיפת הפרוכת האדומה ועליו מגבעת ששאל במקום. עם סיום התפילה „בקשתי" הוא מתגלה כדוד ביטון, בן של רב מרוקאי מגהגריה, העבר לצורך עניינו באשקלון ולמרות שאינו שומר מצוות ומועדי תפילה הוליס לסור לביתו של ועקנין כדי להזכר ברבי משה ודוד: „אני לא דתי כמו אבא" — הוא מעיר, „אבל מאמין בצדיקים מאז שהייתי עולה עליה בכפרי מרוקו, ראיתי מעשי ניסים ליד הרבה קברי קדושים..."

„כאלה" מפיק ר' שמעון ועקנין מבט בצדיר „באים לבית הכנסת הרבה במשך השנה... הם יודעים גדולת האדמו"ר וכוחו".

כיצד נוצר הקשר האישי המיוחד בין שמעון ועקנין ור' משה ודוד?

הכל התחיל בזמן של הסבא שלי, הוא מספר „האדמו"ר רבי משה ודוד שהיה גר בתלפיות בירושלים בא למרוקו לאסוף תרומות בשביל היהודים בעיר הקודש. כשהגיע לכפר שלנו, נעשה חולה ונפטר. סבא הכירו, טיפל בו ואחרי גם טיפל בקברו, ותיכף ראו כולם בכפר שהקבר הזה כחולל נסים וישועות. אבא שלי ירש מסבא את התפקיד של השגחה על הקבר והוא גם אירגן את ההילולא כל שנה בכפר. אני המשכתי במסורת עד שעברנו לגור בקזבלנקה. אבל גם מהעיר היינו יוצאים בשיירה של מכוניות, אלפי אנשים, להילולא בכפר. עד ההרים נסענו, ושם היינו משלמים לערבים, שוכרים סוסים וחמורים ועולים למקום הקבורה. אני הייתי אז מתקן ובונה מה שנהרס בקבר במשך השנה, ואחראי על ההילולא".

כל בא לפקוד את קבר הצדיק בכפר הקטן אסם שבהרי מרוקו!

שמעון ועקנין
הגבאי של בית־הכנסת
ר' דוד ומשה באשקלון

„באו נשים עקרות לבקש בנים" אומר ועקנין בניגון תפילה „באו חולים לבקש רפואה, באו משוגעים עם המשפחה שלהם, שהיו כובלים להם את הידיים מאחור שבעה ימים ושמים אותם ליד הקבר כדי שיתרפאו".

סיפורו של קבר

משעקר ועקנין ממרוקו ועלה עם גל העליה ההמונית לישראל בשנת 1956, עזב בכאב לב כאוצר את קבר הצדיק שבהשגחת משפחתו, ונטל עמו רק כמה שלטים וקופת צדקה: „שלוש שנים היינו במעברה ולא יכולתי להקים שום מצבה לצדיק. אבל כשבניתי בית — תיכף הפכתי אותו בית כנסת לשם האדמו"ר. אני גבאי של בית הכנסת הזה, גר פה, שומר על המקום כל יום, ומקבל אנשים מכל הארץ שבאים להתפלל. בשבת ובמועד — יש „מניין". יש לי רשימה של אנשים שהתנדבו כל שנה להביא שני בקבוקי עראק וקילו סוכריות בשביל ההילולים. גם בימי חול באים נשים וגברים להגיש בקשות. למשל, רק לפני כמה שנים היתה פה אשה עקרה ששמונה עשרה שנה לא ילדה פרי בטן. היא שחטה כבש בחצר ועשתה סעודה. היא ישבה והתפללה בבית הזה שלושה ימים ושלושה לילות — היום, יש לה שלושה ילדים. אני ראיתי בעיניים שלי הרבה נסים. בא פעם משותק אחד שלא זז מהחדר הזה שבעה ימים. כל הזמן התפלל ובכה ליד ארון הקודש ור' משה ודוד עזר לו — אחרי שבעה ימים קם האיש והלך — בריא. היה אצלי גם כן אחד, יוצא מרוקו, שבא במיוחד מאמריקה".

ועקנין עוצר לרגע בשטף דיבורו, ממהר לעבר ארון הקודש, מוציא ממנו פתק כתוב בכתב יד ומראה: הנה כתוב פה שדוד בן לאה זקוק להשתלת שתי כליות והוא מבקש רפואה. „האיש הזה שחט כבש בחצר התפלל ליד הארון וכשחזר לאמריקה עשו לו בדיקה סופית לפני הניתוח ראו פתאום שהכליות שלו נעשו בריאות והוא בסדר גמור...", מסיים שמעון ועקנין בנימת נצחון „וגם אני לא הייתי חולה בחיי אפילו יום אחד ואני לא מכיר אף רופא..."

האם בהשפעת המלחמה?

שאלנו האם מאז מלחמת ששת הימים ומאז יום הכיפורים האחרון התרבו המבקרים בבית הכנסת המשתתפים בהילולה: „זה לא קשור למלחמה אלא לניסים" הוא מסביר בהדגשה. „אחרי כל נס — מספר בעל הנס לקרובים ולשכנים מה שקרה לו, וזה עובר הלאה בין כל יוצאי מרוקו ואז הם רואים שבאמת ר' משה ודוד העביר את הכוח שלו לארץ ישראל והם באים להתפלל פה. למשל, קרה לי מקרה גדול ביום הרביעי למלחמת ששת הימים. המשטרה אמרה שצריך לכבות החשמל. כיביתי הכל אפילו נרות הנשמה וישבתי עם אשתי בחצר. פתאום באו שוטרים ואמרו: ועקנין אצלך יש אור. אמרתי: לא נכון, כיביתי. נכנסו וראו. לקחנו מפתחות, פתחנו ופתאום יצא אור מארון הקודש. רק יצאו השוטרים — האור נכבה, ולמחרת — נגמרה המלחמה".

„גם כל המתפללים שהיו בבית הכנסת הזה ביום הכיפורים האחרון, אני בדקתי ושאלתי וסיפרו לי שכולם גם הילדים שלהם שהיו במילואים — חזרו בשלום מהמלחמה".

דוד ביטון, שליח העליה לשעבר, האזין כל הזמן לסיפוריו של ועקנין הישיש בפיור באותה הנקודה: „איני חושב שלמלחמה יש קשר להתחזקות האמונה בצדיקים. בצפון אפריקה היתה זו אמונה חזקה מאוד. גם היהודים וגם המוסלמים ברוב הכפרים הקטנים שביקרתי היו הולכים להתפלל ליד קברות, וכשיזמן להנצחת תפילותיהם היו רואים כיצד יוצאים מים חיים ממקום הקבר. במים אלה היו טובלים ילדים וחולים. למה הולו להפסיק ההילולות בארץ ישראל דווקא בשנות השישים?"

„יש לחדש את ההילולא"

— לדעתי, כי העליה הראשונה ממרוקו היתה של אנשי הערים הגדולות. רק בשנת 1961 והלאה הגיעו ההמונים מהכפרים הקטנים, אלה שסיפחו קברי האדמו"רים הש־

(סוף בעמוד 9)

יוסי תור שב לטירה...

כתב וצילם שמחה אהרוני

פעמיים, השנה, ברך ברוך תור את בנו, יוסף, בברכת כהנים. [הר]אשונה, על משטח הדשא הירוק שבמחלות ביתו בטירת־צבי, בעוד [...], לבוש בגדי צבא, מתכונן לעלות על הרכב הצבאי שהמתין לו. הוסיף האב לברכתו, גם איחולי חזרה־טובה. זה היה בערב יום [הכ]יפורים. בשניה, ברך את בנו, על המסלול הלוהט בשדה התעופה [...]. אז, בעודו מחבק אותו עם שובו מהשבי, הקדים ברכת „ברוך [הט]וב והמטיב" וברכת „מתיר־אסורים" לברכת הכהנים.

בין ברכת הכהנים הראשונה לשניה — פרידה של שמונה [חוד]שים, כשחרדה וצפיה רודפים זה את זה, רק הנחזה לאמונה בדרכיו [של] הקב"ה יש כח להמשיך את החיים כרגיל.

כרגיל, פירושו, תפילה יום יום ב„מניין", ושעור יומי בתלמוד [...]ר העבודה, זמירות שבת בחיק המשפחה, כפי שמקובלים בית [...]די. ובערב שמחת תורה כאשר קצין העיר מגיע לבית ומודיע רשמית [כי] הבן יוסי נעדר, מחבק האב את בני משפחתו ואומר: „אסור לנו [...]ות. עלינו להאמין, להתפלל, שתעמוד לנו הזכות ונצא זכאים. [...]נו לסמוך על חסדיו של הקב"ה". ואז הכל מתלבשים בבגדי חג, [...]באים לבית הכנסת, והאב, הכהן, מקבל הקפה ראשונה ורוקד עם הקהל בשמחתה של התורה.

כרגיל, פירושו, לאחר יום עבודה מפרך, לשבת בבית להתבונן [...]וזן תמונות שהחלו להגיע ארצה, ובהן נראים חיילים ישראליים [...]בים שפופים כשידיהם מאחרי עורפם, ולנסות לזהות בין הדמויות [את] הבן, לשבת רכון אל השולחן ולהסתכל מבעד לזכוכית מגדלת, [במש]ך שעות, למצוא איזה פריט בלבוש, בדמות שראשה מושפל, אשר יהיה לקום ולקרוא — בנינו הוי! ואז, כאשר העיניים [...]ייפות להתחיל באמירת פרקי־תהילים.

וכרגיל פירושו, לא ליפול ברוח, גם כשהוקץ האופי והעיניים מיקו. לערוך חגיגת בת־מצווה לבת, מיכל, כמו שכל בת בקיבוץ [...] לה, כל בני המשק משתתפים בשמחתם וחיים את מאבקם של משפחת תור, אשר קבעה להם קו מנחה בתקופה קשה זו: „עצבות [...]ך, דכדוך בשום פנים לא".

ואז להכנס במלוא התנופה לפעילות בוועד הורי הנעדרים, גם [הא]ב וגם האם. לנסוע לבירות עולם ולהניע גורמים בינלאומיים [...]ל בשקט נפשי עמוק, בבטחון בדרכיו של הקב"ה.

זאת פרשת הגבורה הנפשית של משפחת תור.

חוויות שקשה לעכלן

יוסי נח כעת בטירה. החוויות של יום זה רבות מכדי לעכלן. [בבו]קר עדיין בכלא דמשק, בחדר הצר ששטחו לא עלה על 32 מטרים [רבו]עים ובו התגורר עם 36 חבריו במשך 7 חודשים. ופתאום לפנות [בוק]ר — לקום! — והפעם קמים וטסים הביתה.

הבית מלא אורחים. מרימים כוסיות ושותים „לחיים". מחבקים [...]רות ואת ברוך. בגינים זרי פרחים, מהחיילים, מן המפקד, ממוסדות [...]דים בכל רחבי הארץ. הדלת אינה נסגרת. באים ללא הפוגה, בני [טירת] צבי, חברים מן המשקים הסמוכים.

חג בטירת צבי — חגם של כל בני המשק; שמחתם של כל [...]וצים בעמק בית שאן.

לאורך הכביש המוביל לטירה ניכרה השמחה. בכניסה לעין הנציב [...]דה אליהו נמתחו שרשרות וכרזות „ברוך־הבא". החברים המתינו [שעו]ת ארוכות לבואו של יוסי ומלוויו. וכאשר הגיעה השיירה, [...]הכפו ללחוץ ידיו, לברכו, ולהעתיר עליו הרבה־הרבה חום וידידות. הנערים של שדה אליהו הצטרפו אל השיירה המשיכה לטירת [צבי], כשהם רוכבים על אופניהם ומריעים בקול.

חברי טירת צבי חיכו ליוסי, ליד הערוב. שם הורידוהו מהמכונית, [...] אותו על כתפיהם ובשירה וברקודים החלו להתקדם. חלפו דרך המשק שכרזות ענק „ברוך הבא" נמתחו לאורכו, בין עצי התמר [...]טו בבלונים צבעוניים ובדגלונים, עד לבית הכנסת שבפתחו [...] השלט „ברוך פודה ומציל".

הכל נכנסים לתפילת הודייה. שעת צהריים מאוחרת, מתפללים [...]ת מנחה. בסיומה עולה יוסי וקורא בקול שקט ובוטח; את פרק [...] בתהילים: „...יום אירא אני אליך אבטח"... הכל מקשיבים [...]יה ובהתרגשות „עלי אלוקים נדריך אשלם תודות לך כי הצלת [נפש]י ממות הלא רגלי מדחי...".

ושוב פורצת השירה ונפתחים המעגלים. מרימים כוסית „לחיים" [...]דיבוקים וברכות שבסיומן צועד הבן והאב אל ביתו בשתיקה [...]תנ במעלה הגבעה.

„לא ידענו בדיוק מתי צריך יוסי להגיע" — אומר לנו ברוך, שעה שאנו יושבים על הדשא, לפני תפילת ערבית. „היינו בטוחים כי הוא יגיע ביום שישי. על כן עשינו מספר תכניות אלטרנטיביות. אם יגיע בשבת נשבות בשדה. אם ישאר לנו זמן מועט, הכנתי מקום בבארות יצחק, ואם נספיק להגיע הביתה כמובן שנעדיף זאת, ברגע האחרון, הסכימו להעמיד לרשותנו מסוק אולם טוב שזקים ביום — פחות יום טבלי".

ברוך, לבוש חולצה משובצת, הציצית גולשת מעל מכנסיו, שקט, כפי שפגשנוהו גם בימים הקשים.

„היינו מתוחים, חשבנו כי החילופין יבוצעו קבוצות, קבוצות, ברם כשראינו את מטוס הג'מבו הענק, מטים בבת אחת את כל השבויים הסוריים, ידענו כי גם שלנו יגיעו יחדיו".

קשה לשוחח עם ברוך. כל רגע ניגש חבר, ידיד, מברך, טופח על השכם אומר מילה טובה, מבקש לשתות כוסית יחדיו.

„הכרתי אותו מיד. הוא ירד בצעדים קלילים מן המטוס, חבוש כיפה סריגה, כשהתקרב מלמלתי ברכת ברוך מתיר אסורים". מוסיפה רות: „ממבט ראשון הוא נראה טוב מאד, זו היתה הפתעה".

הנחת תפילין לאחר שמונה חודשים

„כשהגענו למחנה", מספר ברוך, „לאחר שעבר את הטיפול הראשוני, הוליך בבדים התרחץ הניח יוסי תפילין. זו הפעם הראשונה מאז ערב יום הכיפורים. בזמן היותו בשבי שלחתי אליו שלושה זוגות תפילין, אולם הסורים לא מסרו אותן".

גם לא כל המכתבים שנשלחו מהארץ הגיעו. „שלחנו כבאן 30 מכתבים, מספר חודשים לא הגיעו אליו כל מכתב. רק בזמן האחרון השתנה קצת המצב, השבוע הוא קיבל חמשה מכתבים בבת אחת, לאחר שעוכבו שבועות רבים אצל הסורים".

קבוצת החיילים מגיעה לבית תור המקושט בדגלים ובתאורה חגיגית. אין מקום בבית. ברוך מוציא מספר שלחנות בחוץ, רות פורשת מפה ומביאה „משקה" — יוסי יוצא מהחדר ניגש אל חבריו מהחוליה, שרבים מהם שרתו עמו בחרמון והשתתפו בקרב האחרון. השמחה רבה. פותחים בקבוק שמפניה ומעלים תודיה. עתה זה יוסי אחר, לא כמו שראינו אותו בשדה־התעופה, בעצם אותו יוסי שכולם הכירו אותו עד כה.

„זו הרגשה נפלאה, קשה לעכל אותה" — אומר לנו יוסי. „להרגיש בית, דשא, חום".

שעת ערב. מתכוננים לתפילת ערבית — ולאחריה לארוחת ערב חגיגית. חדר האוכל ההדור של הטירה מקושט. הכל הנפסים מסומית. יוסי יושב, בין רות וברוך, כשהוא מתבל בכבצמים על השלחן: „אכתנו רגילים לבורגול ולאורז, וכשהיה לנו היינו עושים גם ממצטים ביותדים מתוחים רקובים" — אומר יוסי.

הוא מוסיף: „אני מוכרח להודות כי פעם אחת קיבלנו אוכל קצת יותר טוב. היה זה בכ"ט בנובמבר, אולי הם לא ידעו את המשמעות של היום הזה, אבל קיבלנו אז לצהריים, גם סלט, פלחי מלפפונים כספה ושם בצבצו חתיכות עגבניות, ואפילו 3 שפות ל־30 איש".

סעודה ראשונה — ביחד עם האב והאם

אל הכבטה המיועד להופעה — בין השלחן המרכזי לשלחן שמאחריו, עולה נערה ומקריאה: „אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו אין אנו מספיקים להודות לך"...

מקהלת טירת צבי מגישה מחרוזת שירים מעניני היום. ואז, בתום הארוחה, נאמרות הברכות. קשה לבטא את ההתרגשות. ראשון עולה ברוך, האב. ופותח — קטנתי מכל החסדים... מספר על הנסים והנפלאות שהראה הקב"ה לנו, מבקש מהרופא לנשברי לב שיחבוש את אלו הזקוקים לכך ואז מודה לבני המשק לקטן ולגדול שהלכו עמם יחד, שהרגישו יחד אתם ועודדו אותם. „בין שאר הזכויות שישנם בקבוץ גיליתי עתה גם זכות זו שיש לי — אתם שנתתם לנו הכוח להחזיק מעמד". ואז בפנותו אל הבן ואל אלה שחזרו עמו מן השבי ולא נפלו ברוחם: מה שהענקנו לבנינו הם קיימו ועשו, ומה שעשו עמו על הצד הטוב ביותר".

„מכל המתנות שבעולם"

כנרית הודי של יוסי, שקט באולם. בקול שלו, מספר על הרגעים הקשים בשעת השבי, מגלה טפח ומסתיר טפחיים, מתאר מספר אירועים שעברו עליו בשבי. עדיין מסייג מעט. אינו מספר הכל, נוגע פה ושם במקרים מכוונים, וכל אחד מהם מרטיט את הלב. הנה — יום הזכרון לחיילי צה"ל. „קבלנו את יום הזכרון בעמידת דום — כאמרו בספר ביליס"... מספר על יחס הרעות על אף הקושי והצפיפות. על לילה הסבה והתקוה. ולבסוף על אותו בוקר כאשר בשעה 4.50 נכנסו שני קצינים גבוהים והודיעו שיש לארוז את החפצים, כיצד נציה החופש בחוץ, לאחר שהתבשו חופשו ניירות מסמכים וכל פתק אחר. אפילו את המכתבים שמסרו להם הוציאו מכיסיו. ואז נכנסים לאוטובוס ומועברים בפעם הראשונה בעינים פקוחות, חולפים בתוך דמשק. רק בפצים מוחים אותם, ואלה יורקים על האוטובוס.

שמחה פרידמן עולה על ה„במה" ומתבל את דבריו במאמרי חז"ל מענינא דיומא, הוא הנותן את הצביון לערב מרגש זה.

ואז עולה מיכל, זו הבת הקטנה שבזמן היותו בשבי הגיעה למצוות. אז כתבה שיר, בקשה שיוסי ישוב במהרה.

הפעם הקריאה אותו בשנייה, כשאחיה מאזין לה:

מכל המתנות שיש בעולם / מבולן, מבולן, מבולן! / כשטין, אוציריב / הולכה, נקליחם / היתה, יצוותי / בקשתי אותו / „לו יהי" / נשאתי תפילה / אלוקים שמע קולי / הבל נא את יוסי שלי /

אלוקים / בעולם יש הרבה מתנות / מולן מתוקות, / מולן נפלאות, / אך נבת אילו לי כזאת הקבה / את המתנה הכי נפלאה / את יוסי / תודה!

המצוידי יעלע / ומעיליי יחזור / זו אין כמו של פרחים לו אוהיה / אהוריק כו חזק / ואתן נשיקה / אני לו כל־יכך כל כך מהמם!

*

ומיכל ניגשה אל יוסי והגישה לו זר פרחים.

חברי טירת צבי חוגגים שובו של הבן מן השבי

בשדה הרפואה והבריאות

מחסור בכח אדם רפואי

מאת ב. אדלר

המחסור בכח אדם במשק נותן את אותותיו גם בשירותי הרפואה ובתי החולים. המרפאות מסודים לשובבים שאינם. המצב בייחוד הוא המצב בקבוצות הפרה־רפואיים ר' לאות.

להוסיף, שבאותה שנה פרשו 162 רו־פאים ממוסדות קופת חולים לגימ־לאות.

אחרים של המוסד. למעלה מ־200 רו־פאים עולים, באלה שנקלטו בשנה 1973 בעבודה במרפאות קופת חולים עברו לפני כן השתלמות מאורגנת. כעת קבעו, שתקופת ההשתלבות ה־

בארץ בביתוח המדובר בעיקר, ועל־אה גריאטריה, רפואה משפחתית ו־ בריאות.

קליטת כח אדם פרה רפואי

בהתנה קליטתו של כוח אדם נוסף במקצועות פרה רפואיים האחרים בשנתה היחס שבין מספר הרופאים לבין מספר העובדים הפארא־רפואיים בין קופה שבין 1973 ל־1968:

במספר האחיות והכוח־העזר במתור זה גדל יחסית לרופאים ב־6.3 אחוז ואילו בבתי חולים חלה ירידה ב־13.3 אחוז, חלה עליה יחסית במתור זה במספר הרוקחים, עובדי המעבדה והכבאים הרפואיים, חו גם הגמגה בבתי חולים לגבי עובדי מעבדה ו־ לכבאים רפואיים.

בדברו בועידה האחרונה של קופ"ח ציין ד"ר דורון כי גם לאחר הועידה השמינית היתה פעולה קופ"ח בתחום האוצה לכח־אדם רפואי משהדרת מאיכת, הסכנה של עזוך רופאים עליך, יתר על כן, הוא אמר, הסתייגנו בהחלטות בן המגמות לצמצם את המקורות להספקת רופאים ב־ארץ. לגבוה אלו שבהתלמה כתוצאה הגבוה של רופאים קשישים, ב־ הבוחה ברופאי משפחה ורופאים מספר עובדי המשרד גדל במחתות בקופה זו ביחס לרופאים רק ב־5.5 אחוז ובבתי החולים רק ב־1.7 אחוז. בבתי החולים הבולטו מאז ה־ ועידה הקודמת את מספר המוכירות הרפואיות. בדור איפוא, שהמאמץ העיקרי הגידול הניכר היו בכוחות מקצועיים לצורך שיפור והעמקה של העבודה המקצועית במוסדותינו.

דרושות 400 אחיות חדשות

אנשי קופ"ח העוסקים בתחום ה־ אחיה מצביעים על הצורך הדוחף באחיות לשנים הבאות, בהתאם לת־ וכניות ההתפתחות של קופ"ח. לפי ה־ תכנית יתווספו בקופ"ח 3500 מי־ טות עד שנת 1977. כמו"כ צפוי פי־ תוח השירותים האמבולטוריים. כתו־ צאה מכך ידרשו כ־4000 אחיות נו־ ספות בשנים הבאות, למילוי דרישה זו יהיה צורך להגדיל את כושר ה־ קליטה של בתי הספר לאחיות ולד־ אוג להבאים שיכנעו פרישת אחיות וכצד כבי יפריעו אחיות לשוב לעבו־ דה שאמנה עזבו מסיבה שונות. ל־ כך יהיה צורך במעולה ענפה להסבה, תנאי עבודתן של האחיות והבע הסברה מקיף למשיכת תלמי־ דות למקצוע שיש בו אתגר חלוציות.

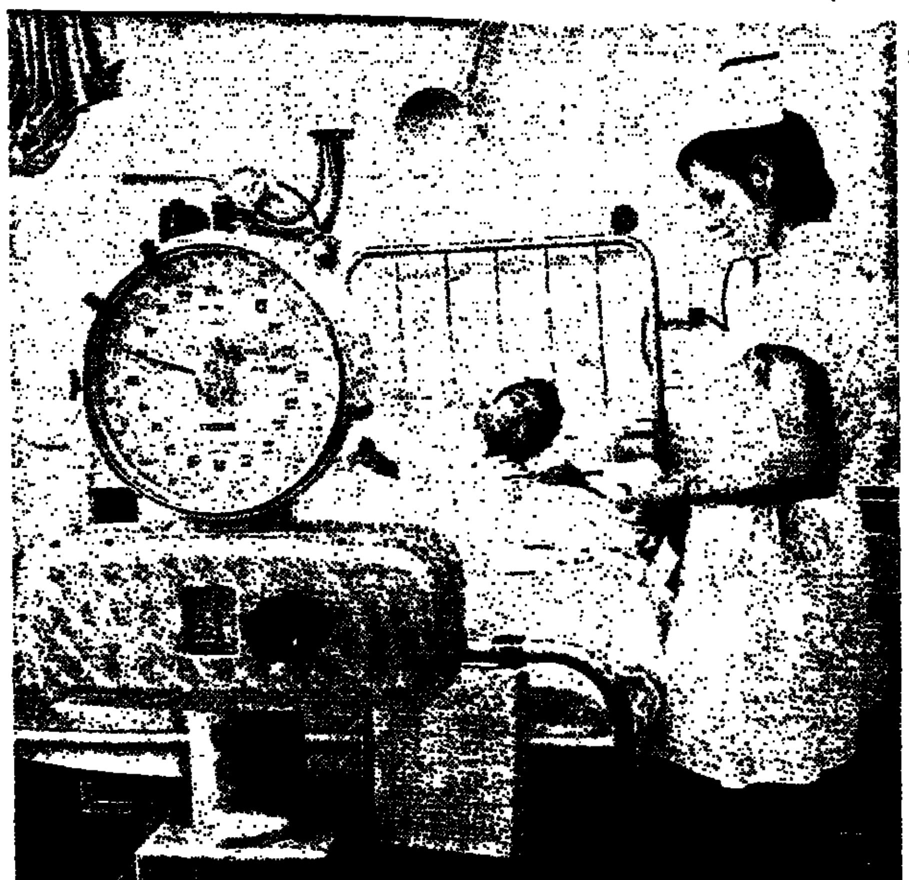

אחות מטפלת בחולה במחלקה הנפרולוגית

קודמת לקבלתו של רופא עולה ל־ עבודה ברפואה היא בשלושה חו־ דשים. לזאת יש להוסיף קיומם של קורסים מאורגנים להסבת מקצועה ועניני רפואה, שבהם דרוש כח אדם

באו סוף שנות החמישים עוסקים אנו בצורה נמרצת במפעלי השתלמות לרופאים־עולים — בביה החולים סר־ רוקה בבאר שבע, בבית החולים ה־ מרכזי בעמק בעפולה, ובבתי־חולים

התקנים של אחיות, פיזיותרפיסטים וכוי אינם מלאים.

לגבי המחסור ברופאים חלוקות ה־ דעות ולעומת הטוענים כאין מחסור בהם מוכיח ד"ר ח. דורון, מ"מ יו"ר מרכז קופ"ח הכללית, כי אכן יש מחסור והוא עוד יחריף בעתיד, במקצועות אחרים, ומהצורך לדאוג לפיזור באוכלוסית הרופאים. בחלק הראשון של הקדנציה הוסבי לעודד באופן פעיל את עלייתם של רופאים יהודים מהמערב ואת חזרת היש־ ראלים השוהים באמריקה. בחלקה השני של הקדנציה הושם הדגש על המאמצים לקלוט את הרופאים העו־ לים ובתוכם עולי בריה המועצות. שלוש עובדות הוכיחו את נכונות ה־ דרך:

עם סיום מיפקד הרופאים, שבוצע ע"י משרד העבודה חיל רפואה ב־ 1971, התברר ש־1276 מתוך 7685 ה־ רופאים כלל לא נפקדו, וגם המשך העיסוק לאחרים לא הגיע פרי. היתה שרוב הגדול עזבו את הארץ או אינם עוסקים ברפואה או שאינם ב־ חיים.

קליטת רופאים עולים

תהליך קליטת הרופאים העולים, שבמסגרתו נקלטו בישראל הלכה למעשה למעלה מ־200 רופאים עולים בשנים אלו.

מלחמת יום הכיפורים והתקופה ש־ לאחריה, הצורך ברופאים שהגיעו לידי ביטוי בהיערכות זו.

לא פחות מהחשבון הכמותי הכולל של הרופאים נודעה חשיבות לחלו־ קתם. בשנים 1968—1972 קלטה קו־ פת חולים כשני שלישים מהרופאים־ העולים, שנכנסו למעגל העבודה ב־ רפואה הישראלית. למרות ההפסקה המזנית בקליטה, שחלה ברבע האח־ רון של שנת 1973 עקב המלחמה, נק־ לטו במרוצת אותה שנה קרוב ל־400 רופאים עולים במוסדות קופת־חולים. 256 מהם נקלטו במרפאות, ובהם 152 רופאים כלליים. כמחצית הרופ־ אים־העולים באו מבריה המועצות, הרכבם לפי הגיל טוב מזה של רופאי מרפאות קופת חולים: כ־80 אחוז מאלה שהופנו לעבודה במירפאות ב־ 1973 היו למטה מגיל 49. נתון יחשוב

פעילות גופנית נמרצת משפרת בריאות מערכות הדם והנשימה

בחברות מתדרגיות בעשית העבודה קלה ויכיבתית יותר ויותר, והדבר עלול להת אותותיו בבריאות. נתו־ נים אשר פורסמו במדינות שונות מצביעים על העובדה, שגברים ה־ עוסקים במקצועות הכרוכים בפעילות גופנית בהוסקים יותר בפני מחלות לב וכלי־דם. ומאחר שהעבודה ה־ „קלה" חייבת להיעשות — עשויה פעילות גופנית בשעות הפנאי לשמש גורם מאזן ותרומה נכבדה לבריאות הציבור.

צוות מחקר הרפואי עקב אחרי קבוצה גדולה של אנשים במשך יו־ מיים בשבוע: יום ו' כיום עבודה ויום השבת כיום חופשי. במפקד השתתפו 16,882 גברים בני 40—64, עובדי שש מחלקות של משרדי ממ־ שלה במקומות שונים בבריטניה. כולם פקידים או עובדים, שעיקר עבודתם בישיבה או העובדים עבודה גופנית קלה ביותר. נוסף לרישום הפעילויות של הנחקרים נאסף גם מידע על נסיבות חברתיות, הרכבים התנהגותיים שונים הקשורים בבעייה ההיסטוריה הרפואית של כל נחקר.

ההשוואה העיקרית היתה בין 232 מן הנחקרים, שאושפזו לראשונה כתוצאה ממחלת לב ועורק כלילי, ובין 464 נחקרים אחרים, שלא הוש־ פעו ממחלה זו. ההשוואה כללה ניו־ תוח הפעילויות של שני סוגי האנ־ שים. במש דשני ימי המידגם דיווחו 11% מן הגברים, אשר אצלם הת־ פתחה המחלה, על פעילות גופנית נמרצת ואילו מתוך אלה שלא חלו

היה שיעור העוסקים בפעילות גופ־ נית נמרצת 26%.

כפעילות גופנית נמרצת הוגדרה פעילות, שלצורך ביצועה היה האיש אמור להגיע לשיא של צריכת אנר־ גיה בשיעור 7.5 קלוריות לדקה (צרי־ כה השווה לזו של העובד בעבודה תעשייתית קשה) וזו אמורה להש־ פיע על מערכות הדם והנשימה. המדובר בפעילויות כמו שחייה, תר־ גילי כושר גופני, ריצה וכן עבודה גופנית קשה, כגון חפירה.

כימצאי החוקרים העלו, שמידת הסיכון של התפתחות מחלה בעורק הכלילי אצל הגברים, שדיווחו על פעילות גופנית נמרצת, היתה כ־ שליש לעומת אלה שלא השתתפו בפעילות כזו; ומידת הסיכון אצל גברים שדיווחו על פעילות גופנית נמרצת מאוד אף היתה פחות מ־ שליש. פעילות גופנית מתונה יותר לא הצביעה על יתרון דומה. פעילות גופנית נמרצת נראתה כמונעת באו־ רח ברור בכל שנות העמידה התקפי־ לב קטלניים ושאר התקפים הקלי־ ניים הראשונים של מחלת העורק הכלילי.

יצויין, שהרגלי העישון של הגב־ רים בכל סוגי הפעילות היו זהים; עם זאת היתה מידה הסיכון הגבוהה ביותר אצל הגברים, שפעילותם הי־ תה נמרצת ואשר לא עישנו.

בסיכום מוסקוריהם מעלים החוק־ רים את ההנחה, שפעילות גופנית נמרצת, ההופכת להרגל ונמשכת

הקיבה לגיל העמידה — משפרת את בריאותן של מערכות הדם הנשימה ומפחיתה את סיכויי ההתרחשות של מחלה לב ועורק כלילי.

התרומה העיקרית של מחקרים אלה היא בבדיקת ההנחה, שאין די בפעילות כללית בכמות מסוימת למניעה אפשרית של מחלות לב וכלי דם, אלא יש צורך בפעילות נמרצת בעוצמה מסוימת.

כפעילויות נמרצות לגילים 40־64 צויינו:

ספורט — שחייה, טניס, טיפוס על הרים, סוגי מחול מסוימים, חתי־ רה, התעמלות בשיטת התרגילים של חיל־האוויר הקנדי, הליכה נמרצת, ריצה, רכיבה על אופניים.

פעילות בשעת שיגרתית — עליה ב־500 מדרגות ומעלה ליום.

פעילות הבאה לידי ביטוי בעבודה גופנית — גינון (שהילה, גיזום, עידור וכו'), והביבי „עשה זאת בעצמך" בבנייה וכו'; הזזת חפצים כבדים וכיוצא בזה.

מחקרים שונים מצביעים גם על כך, שפעילות גופניה נמרצת — גם אם אין קשר בינה ובין שכיחות כמנה יותר של לחץ דם או עודף כולסטרול, נראה שהיא מסייעת להי־ וצרותו של כושר התנגדות רב יותר להופעות אלו. בעיקר מעודדת העוב־ דה, שגם גברים בגיל שישים ומעלה עשויים ליהנות מיתרונות הפעילות הגופנית שהוזכרו לעיל — ויש בכך בשום גישה חיובית מעודדת לבעיות הזיקנה.

(„איתנים")

מה חדש בקופ"ח

בית ההבראה „מבטחים" לאירוח שבויים

לפי בקשת משרד הבטחון הועמד בית־ההבראה מבטחים בזכרון לרשות שבויים שחזרו מסוריה.

קופת־חולים והנהלת „מבטחים" עשו סידורים מיוחדים לפינוי המוסד ממבריאים והעברתם למוסדות אחרים. כידוע, גם שבויינו שחזרו ממצרים התארחו במוסד זה וכל הצוות דרוך ונכון לתפקיד החשוב.

✡

בריכת שחיה הופעלה ב„כנרת"

בריכת שחיה חדשה הופעלה בימים אלה בבית־ההחלמה „כנרת" המשקיף על הכנרת בטבריה. בעו־נת הקיץ יתקבלו בו מבריאים עם ילדיהם בגיל בית־ספר.

לבית ההחלמה זה יצאו מוניטין על הנחדות והשיפורים שבו. כל החדרים האולמות ממוזגי אויר וקיים בו פיקוח מלא של רופא, אחיות, ורפוי פיסיקלי.

✡

שירותים צמודים ב„ארזה"

בשלמת הולכת הצמדת שרותים לחדרים בבית הישן ובזה נשלם המבצע של הצמדת שרותים לכל החדרים במוסד זה.

כמו"כ הוחל בהקמת בנין נוסף למחלימים שיכ־לול כ־60 מיטות.

✡

שיפורים באשקלון ובבנען

תושלם הגדלת חדר האוכל והתקנת מיזוג אויר בו. בהגדלה זו נלקחה בחשבון התכנית לתוספת בנין ל־50 מיטות שתבוצע בקרוב.

נסתיימה בניה של אולם בידור וחדרי בילוי ומשחקים. עד עתה היה קיים במוסד זה רק אולם גדול אחד. תוספת זו תשפר באופן בולט את אפשרויות הבידור של המבריאים במקום.

יתרונות חלב אם לתינוקות

אין להמליץ באורח שיגרתי על מזון מעובד לתינוקות — סבור ד"ר ת. ינקו, ממחלקת הילדים של בית חולים השרון ובית הספר לרפואה של אוניברסיטת ת"א.

במאמר שהתפרסם בשנתון הר־ פואי של קופ"ח על הזנת תינוקות קובע ת. ינקו, כי לא הוכחה כל תועלת בתוספת מזון מוצק לתינוק הניזון בחלב אם לפני גיל 4 חו־ דשים. אולם, ההיפך קיים לגבי תי־ נוק המקבל מזון מלאכותי. מיץ פי־ רות דרוש כבר בשבוע השלישי, רסק פירות בגיל חדשים וירקות החל מהחודש הרביעי. נסיון שנע־ שה לפני שנים אחדות בארץ להכ־ ניס לשימוש מזון תינוקות מעובד נכשל. לאחרונה ניסתה חברה אח־ רת, ביתר הצלחה, לשווק מזון תי־ נוקות מיובא המיוצר ומאוחסן ב־ התאם לתנאי אקלים הם. כמות זו־ תוספת למזון היא כבראה בתחום המותר. מצוי מיגוון רחב של פי־ רות וירקות.

מדוע לא מזון מעובד?

עם זאת, כאמור, אין ת. ינקו ממליץ על מזון מעובד מהטעמים הבאים:

הצורך בהגעגעות לעיסה אצל ה־ תינוק מודכא בגלל צורת התמסות של מנות אלה ומתעוררת בעייה רצינית במעבר ללעיסה תקינה של חלקיקים מוצקים.

העוד הצורך ללעוס מגביר את הנטייה להזנת־יתר, מאחר שאין על התינוק אלא לבלוע; כך מעודדים השמנה.

פירות וירקות טריים מצויים באר־ רץ בכל עונות השנה ובמחירים סבירים יותר מאשר המזון המעובד. אין ספק שהשימוש בפירות ובירו־ קות טריים הוא לא רק בטוח, אלא גם זול יותר, מאחר שנצנצנת מזון תינוקות מכילה רק כמחצית הכמות הדרושה לארוחה אחת. יש להמליץ על השימוש במזון מעובד רק ב־ מקרים מיוחדים, כגון טיולים, אי־ יכולתה של המשפחה להכין מזון טבעי לתינוק או במקרים מעטים של דיאטה מיוחדת, לפי מירשם רפואי.

לא הוכח כל יתרון בהכנסה מוק־ דמת של דיסות לתפריט התינוק, וזו קשורה לעתים קרובות בהשמ־ נה, מוצע, איטוא, שדיסה תשמש

יומיומית של סידן, זרחן ומגנזיום בילודים נורמליים. הראו בכמו ירידה פיסיולוגית ברמת סידן הדם אחרי הלידה, אולם, בעוד שתינוק אשר קבלו חלב־אם הראו עליה ב־ רמת הסידן מהיום 7—5 לחייהם, הרי בשליש מהתינוקות שקבלו מזון מלאכותי, בצפתה ירידה נוספת ב־ רמת הסידן.

חלב פרה מדולל: כ־ין ששעור ה־ שומן מחלב המסופק ע"י „תנובה" הוא 2.8% יש להתחיל את הזנת ה־ ילוד במיהול של 2/3 חלב. במקום המיהול של 50%, שהיה מקובל ב־ עבר. אם כי אין הסכמה מוחלטת על הצורך בתוספת סוכר למלבב של

מחלקת יונקים בבי"ח בילינסון

מסכימים רופאי הילדים שתוספת זו מעלה את הערך התזונתי מבלי להגביר את הנטוי האשמה או, כמי שקורה במתן חלב־פרה בלתי־מהול.

35 קבלות בגלל גסטרואנטריטיס שני כפרים אלה בשנת 1964 הרוב תינוקות שניזונו מזון מלאכותי. העובדה ששכיחות בגלל החשש מהגברת האוסמוטי, ממליצים כמה רופאי ילדים על תוספת קטנה של מים מתמימות, גם בתינוקות מעל חודש, עד שתפרישם כלל פירות וירקות. שיטה זו טיפונה צורך בשתיית מים בין הארוחות ומפחיתה את שכיחותו של „חום החלב" או „חום הצמא", שהוא קר־ טר אפייני לשומט אוסמוטי רב ב־ תינוקות רכים באקלים חם.

חלב מאשם, צורה זו של מזון מיוצגת בישראל ע"י „סימילאק". עם יחסי הרכיבים של חלבון, פחמימות ושומנים דומים בערך לאלה שבחלב־אם. המחיר הגבוה של סימילאק, מלבד מחירו הגבוה, מבוכותו של חלבון חלב־פרה עם פוטנציאל אלרגני.

חלב מוחמץ, משך שנים רבות נהגו רופאי־הילדים ביתרונותו של החלב המוחמץ על פני חלב־פרה. רוב התינוקות לסובת „חלב מוחמץ" מן נמסלו וכך חלה ירידה גדולה בשימוש בו. „אלדון", אבקה חלב חמאה דלת קלוריות, ערוך מאוד ב־ שימוש נרחב. הוא נסבל היטב ע"י פגים וילודים וכן בריאה ש־ אחרי גסטרואנטריטיס. המרקם העיקרי דומה לזה של חלב מוחמץ בלל, מרכבו הקלורי נמוך והעומס האוסמוטי גבוה. עקב זה יש להגיש את הגבלת השימוש תכשיר זה למספר קטן של תינוקות ולתקופות קצרות בלבד.

תחליפים לחלב פרה, למשפחות מגלים אי־סבילות לחלב־פרה, עומדים כמה תחליפים. בעבר הושתתו שירים אלה על בסיס פחות או־ תר אמפירי, כיום קיימים תכשירים לבחירת תחליף החלב ב־ מתאים, על יסוד אבחנה מלבד השימוש בשיטות מתוחכמות אפשר לקבוע אבחנה נכונה ע"י הרחקת מרכיבי החלב מודקים.

א) אי־סבילות לסוכרים, שמצבים מולדים או נרכשים של פעילות האנזים המפרק סוכר או ירידה, צרה התמונה (10ו 3מ"ג 5.5 בצואה.

נבדיכת שאינו עולה על 2.5% ב־ רק כסוכר שני, אחרי גיל חדשיים ארוחה אחת או שתיים של חלב ב־ יום. אין לערוך את הנוהג הנפוץ של תוספת הדיסה לארוחת פירות, מרק או ירקות.

אשר לתת מים לארוחותיו רק באזורים בהם עוברים המים כלו־ ריניצית (אזורים שיהנים) הרבקות במשטר של עומס אוסמוטי נמוך (חלב מהול, מתן מוקדם של מיץ פירות וירקות), מקטינה את הצורך בתוספת מים. אולם יש לתת מים ללא הגבלה, בלי תוספת סוכר, תה, או מיץ פירות מלאכותי (כנהוג כאן לרוב), מאחר שאלה מרכזים את התאבון בתינוק הכרוע ומעלים את משקלו של התינוק השמן.

האם בחברה המודרנית, העובדת לרוב מחוץ למשק ביתה, נוטה לק־ בל כ„טבעית" כמעט את התפשטות ההזנה המלאכותית של התינוקות, הבאה במקום ההזנה המסורתית. עובדה זו נזקפת בחלקה הגדול ל־ זכות השיפורים, הרבים שהושגו ב־ ייצורן ובאחסנתן של פורמולות חלב לתינוקות, בעיקר בשנים 1930 — 1950. השפע בחלב פרה, אפשרויות קרור בארצות מפותחות, כולל יש־ ראל, תנאי סניטציה ותהליכים מת־ קדמים של עיבוד מזון, כל אלה תרמו במידה ניכרת להורדת השי־ עור של תמותת תינוקות ב־59 ה־ שנים האחרונות — מציין ת. ינקו.

ההשפעה המגינה של חלב אם

ידוע ומקובל על הכל שתינוקות הניזונים כחלב אם מגינים מפני לזיהומי מעיים, ואולי לזיהומים ב־ כלל. התינוקות בשני כפרים ערב־ יים, בגליל וכפר קאסם נמצאים בהשגחה של מחלקת הילדים, בית־ החולים השרון. כתשעים אחוז מכלל התינוקות ב־2 כפרים אלה ניזונים בחלב־אם עד גיל 3 חדשים. מתוך גאסטרואנטריטיס בתינוקות המקב־ לים מזון מלאכותי היא כה גבוהה לעומת אלה המקבלים חלב־אם, על אף השיפור בתנאים הסניטריים, כצביעה על ההשפעה המגינה של חלב האם.

לאחרונה הודגשה שוב בפירסומים שונים חשיבותו חלב האם בהק־ טנת שכיחותם של פירכוסים ביי־ לוד. למרות הירידה במספר מקרי הפירכוסים ב־2—3 ימי החיים ה־ ראשונים, כנראה הודות לטכניקה מיילדותית משופרת, הרי חלה עליה במספר הילודים הסובלים מפירכו־ סים בימים 5—8 לחייהם. מדידות

כיצד להמנע מנזקי קרינת השמש?

הכוויה היא נזק דלקתי הנגרם ל־ עור על ידי היחשפות יתירה לקרינת השמש, אם אין העור מוגן על ידי הפיגמנט הטבעי שנועד לכך — מא־ לאנין. הכוויה צפויה לאו דווקא ל־ אחר היחשפות ממושכת, והיא תיתכן למשל לאחר שהייה שעה שע־ תיים בצהריים — בהגיע הקרינה ל־ שיאה.

המועדים ביותר להיכוות הם צעי־ רים או אנשים המשתזפים לראשונה או בהפרשים זמן גדולים בין היחשפות להשתזפות. סבל הכוויה חולף תוך ימים ספורים. הדבר נשכח ולא תמיד לומדים הנפגעים בפיטגם הצב. להי־ פך, מקובלת המחשבה, שכוויות אלו הן „דרך היסורים" המובילה לרכי־ שת המראה השזוף, הבריא והנאה. אכן, הגוון שזוף מהמר להופיע, אך הוא גם מהמר לחלוף — תוך ימים ספורים — בלוויית היסורים, שבהם כרוכה התקלפות העור. בניגוד הצבע הלבנים בעור. ש„השתזפות מתמת ה־ קרינה, מתפזרים בין תאי הציפוי של העור (האפידרמיס), ונושרים עם ה־ קשקשים. נסיון בלתי מעודד כזה ניתן לצפות אצל אנשים, שזורם, שפרם ועיניהם בהירים, וכן אצל ג'ינג'ים. המסקנה היא, שהשיזוף אי־ נו פועל יוצא של הבוי ה' האדם.

להבנת דברים אלה נעמ: להלן ב־ קצרה על השפעת הקרניים האולטרה־ סגולות, שבהן קשורים הן הכוויה ו־ הן השיזוף. תחום הקרניים הללו — שלושה חלקים לו, בהתאם לאורך הגלים של הקרינה. ככל שהגלים ארוכים יותר— חיובית יותר השפע־ תם: כמבילא שלילית יותר השפעת הגלים הקצרים.

הקרינה הנצבעת, כלומר: זו המבי־ אה לשיזוף, היא החלק הראשון של הקרניים האולטרה־סגולות, כלומר: בתחום גליהן הארוכים יותר. זוהי ה־ קרינה המעוררת את התאים מייצרי המלנין לייצור שיזתי הרב של פי־ גמנט זה. זוהי גם הקרינה החודרת דרך האטמוספירה אל כדור הארץ בשעות הבוקר הראשונות וכשעות האחרונות של אחרי הצהריים. לפי־ אולטרה־סגולות הוא זה, שבו גליהן קצרים יותר, זוהי הקרינה הגורמת

כוויה. קרינה זו שולטת „כתום היום" — בשעות הבוקר המאוחרות, בצה־ ריים ובשעות המוקדמות שלאחר ה־ צהריים.

החלק השלישי, שגליו הם הקצרים ביותר, הוא הרסני ולאושרנו אינו חודר כלל בעד האטמוספירה אל כדור הארץ.

לאור האמור לעיל יובן, שהיכבעות מכוויה אין פירושה כלל, שהעור אינו משתזף. אדרבה, ניתן להכניס בין שיזוף נאה ללא סבל מנזק קרי־ נתי. המדובר בהשזפות כבכן — משמע בהדרגה, ללא שהייה מהרגת בחום השמש ובאמור במועדים ע־ הוזכרו לעיל — שעות הבוקר הרא־ שונות השעות המאוחרות של אחרי הצהריים.

הישפות נכונה גם עשויה למנוע במידה מסויימת את המשך נזקיה של הקרינה האולטרה־סגולה לעור.

שינויים ניוונים בעור

שינויים אלה — אם פקוד את ה־ עור, וכאמור בראשית דברינו אין הם מחויבי המציאות — אין להם פתרון, למעשה. שפה פני העור השזוף — והמדובר בעורו של המבוגר — אינו חלק ועניין עוד, אלא גם ומכוסה גבשושיות, והעשויות קמטי שכבה קרינת וקשקשים. צבע העור אינו אחיד אלא מרוכז במוקדים. ה־ עור אינו אחיד אלא מרוכז במוק־ דים. העור בכללותו אינו גמיש ומרו־ בים בו הקמטים — במלים אחרות: עור מזוקן, וכאן המקום להדגיש: אין צורך להיות זקן בגיל כדי ל„זכות" בכך.

התופעה אפיינית בעיקר בקרב אנשים העובדים מחוץ לכותלי הבית. לא ייפלא, שבשעתו כינוה בשם „עור של יםאי" או „עור של חקלאי". אין גם לתמוה על כך, שעורם של כושים זקנים נראה עניין, רך וצעיר, שכן הצבע הכהה מונע את ההשפעה השלילית של הקרינה אולטרה־סגולה.

בארצנו התמקדה בעייה זו בין־ כך ובין הנוער השוב ביותר להישז־ פות.

החלק השני של תחום הקרניים ה־

שאר בקרב אנשי ההתיישבות העו־ בדת. המעד ב„גיל העור" ביניהם לבין תושבי הערים הוא גדול. בשע־ תה בתחלותה לאידיאולוגיה של ה־ התיישבות גם דרישות הנשים לשוויון מלא בחיים, לרבות בעבודה. לפיכך יצאו הנשים לעבודות שדה כמו הג־ ברים והדבר מיהר לתת בהן את אר־ תותיו. לא ייפלא, שכיום יש נטייה להקים בקיבוצים מכונים קוסמטיים. יתר על כן, עם הגברת המודעה לנזק הקוסמטי־בריאותי (גופני נפשי) עשויה שוב להשתנות שם חלוקת ה־ עבודה בין גברים לנשים.

גידולים בעור ומניעתם

הוכח שיש קשר בין גידולים ממ־ איים בעור ובין היחשפות ממושכת לקרינת השמש. בין השאר הוכח, שהם שכיחים יותר אצל אנשים בהי־ רי עור ואילו אצל כושים אין הם קיימים כלל. יתר על כן, ככל שאי־ זור המגורים דרומי יותר וסמוך יותר לקו המשווה — כן רבה יותר שכיחו־ תם של גידולים אלה בעורם של בני הגזע הלבן. שכיחות הגידולים גבוהה במיוחד אצל אנשים העובדים בחוץ ומיקומם הוא בחלקי הגוף החשופים לאור השמש. ולבסוף: באמצעות קרי־ נה אולטרה־סגולה קל לייצר גידולים בעורן של חיות מעבדה.

מניעת גידול בעור עדיפה על ה־ צורך לטפל בו לאחר שכבר פקד את האדם. מניעת נזקיה של קרינת ה־ שמש עשויה להורים בתחום זה כשם שהיא עשויה לסייע במניעת הכוויה והשינויים הניוונים בעור.

בראש ובראשונה יש להימנע מהי־ חשפות מיותרת לשמש הלוהטת, אלא אם כן מחייבים זאת צרכי העבודה והחיים. הפולחן הרווח בחוף הים הוא מיותר.

✱ חשוב ללבוש בגד קל, שיכסה עם זאת את אזורי הגוף החשופים. כן חשוב לחבוש כובע רחב־שוליים לכיסוי הראש והפנים. העבודה ב־ שמש הלוהטת בגוף ערום למחצה — פסולה.

✱ ביצול צל טבעי, או ייצור צל מלאכותי — הם אמצעי בטיחות רבי־ חשיבות בעבודה.

✱ מאחר שקרינה אולטרה־סגולה בגליה הקצרים אינה חודרת מבעד לזכוכית, הרי שהעבודה מבעד לחלון — אפ־ שר להשתזף דרכה ללא סכנת כוויה, או נזק מצטבר. מבחינה מעשית מ־ כוונים דברים אלה לפועלים היוש־ בים שעות רבות ביום על גבי מכו־ נות חקלאיות או תעשייתיות חשופים לשמש. התקנת חלונות מזכוכית פשו־ טה על גבי המכונות עשויה למנוע את ההשפעה השלילית של הקרינה.

✱ יש תכשירים, שתכשיריהם רפו־ איים מסויימים עשויים להבטיח את ההגנה הדרושה לעור האדם. ניסויים בגלולות לא עלו יפה עד כה ומקובל להיעזר בבריחה מקומית של חומרים מסויימים, המסוגלים לספוג את ה־ קרינה האולטרה־סגולה הקצרה. אין זו התקנה האידיאלית, אך וודאי שנו־ דעת לה חשיבות.

אם נגיע לכך, שההגנה נגד קרינה תהיה מושלמת ואנשים ייעזרו בתו־ מרים מתאימים, על ידי טיפול יומי שיגרתי — אולי ניתן יהיה למנוע את הנזקים הניוונים וגם את הגידו־ לים בעור.

(ד"ר א. שפריר „איתנים")

נגד הפרזה במלח לתינוקות

על מוספה מופרזת של מלח לתב־ שילי מזון המיועדים לתינוקות הצ־ ביעו לאחרונה חוקרים ומדענים.

כמות המלח בתכשירים אלה, טו־ ענים החוקרים, מותאמת לטעם האי־ מהות יותר מאשר לטעם התינוקות. להדבריהם אין זה מן הנמנע, שאכילת מזונות מלוחים מדי בגיל הרך עלולה להביא לידי לחץ־דם גבוה בגיל מבוגר. ואף על פי שהדבר לא הוכח, אפילו הסיכוי לכך בלבד מצדיק — לדעתם — את הגבלת המלח בתכ־ שירים אלה.

בשר חזיר — גורם ללחץ דם גבוה

על עלייה בלחץ הדם לאחר אכילת מוצרים של בשר חזיר מעושן בכתב העת האמריקני למחלות לב. המדובר באנשים, שלחץ הדם גבוה.

מתברר, שאפילו שרידים של שומן חזיר או תבלינים אחרים מצויים בבשר זה דיים להעלות את לחץ הדם לרמות מסוכנות אצל אותם אנ־ שים.

דרושה

אם בית לבית ספר לאחיות ליד בית־חולים קפלן ברחובות

מתקבלות מועמדות בעלות השכלה תיכונית עם נסיון בשטח חינוכי ובניהול פנימיות.

מגורים בשטח בית־הספר מובטחים.

המעוניינות תפנינה ישירות להנהלת בית־הספר במקום בכל יום בין השעות 08.00—13.00.

מרכז קופת־חולים

נותרו עוד מספר מקומות בבית־ספר לאחיות „דינה" ליד מרכז רפואי בילינסון, פתח תקוה

מתקבלות מועמדות בגיל 17—45 אשר סיימו 12 שנות לימוד בבית ספר תיכון מוכר ואשר עומדות בהצלחה במבחני הקבלה (עדיפות ניתנת לבעלות תעודת בגרות ולמועמדות אשר סיימו שירותן הצבאי).

לקבלת פרטים נוספים אפשר לפנות בכתב למזכירות בית הספר.

מרכז קופת־חולים

טיפול בסכרת בזמן ההריון

בעיית הסכרת בזמן הריון מטרידה נשים רבות. ולנושא זה הקדיש מח־ קר ד"ר א. לב־רן, ממרפאה דיאבטס מחלקה פנימית ב' ומחלקת נשים ויולדות בבי"ח ביילינסון, של קופ"ח ומירפאת זמנהוף וביה"ס לרפואה של אוניברסיטת ת"א. במחקר, ה־ תפרסם ב„הרפואה", בטאון ההס־ תדרות הרפואית, הוא כותב:

איזון הדיאבטס (סכרת) בזמן ה־ הריון הינו לדעת כל המומחים הגורם החשוב ביותר להבטחת בריאות ה־ עובר והוולד. הטיפול ע"י דיאטה, במידה וזו מצליחה לאזן את המחלה, אינו מהווה בעיה, אך טיפול זה אינו מספיק לרוב החולות, וכמובן לא לחולות דיאבטס קשה. אומנם האינ־ סולין כתכשיר קיים כבר עשרות ב־ שנים, אלא בשנה השימוש בו בזמן ההריון דוקא התוצאה בזמן האחרון שתפרית ההולכת וגאה הדרת ל־ „גישת הצוות", ד"א טיפול ע"י רופא דיאבטס ובמקביל השגחה ע"י רופא נשים באותו בי"ח, שבו האשה מת־ כוונת ללדת.

כפי שהתברר ביום עיון בבי"ח ביילינסון גדל מספר החולות שהיו בטיפולנו משנת 1967 מאשר בבתי־ חולים אחרים בארץ, ולכן נרשה ל־ עצמנו לתאר את גישתנו ואת הצי־ אות הטיפול.

בסך־הכל טיפלנו ב־129 הריונות של 109 חולות דיאבטס. חשיבות מיוחדת ייחסנו לאירגון הטיפול. ב־ מקרים רבים היו החולה בהשגחתנו עוד טרם נכנסו להריון. במקרים אח־ רים החלה ההשגחה בזמן ההריון בלבד, והיו גם חולות שהופנו אלינו זמן קצר ביותר לפני הלידה. ההש־ גחה עצמה התבטאה בביקורים תכו־ פים במרפאתנו (כל חולה יכולה לפנות לפי רצונה מבלי לקבוע מ־ ראש את תור). ההדירות היתה

תבנעה 6

תלויה במקרה, מביקור אחד לשבו־ עיים עד ל־3 ביקורים בשבוע. במקרים רבים אושפזו החולות לזמן קצר לצורך איזון ראשוני. ברור, שכל איזון שהושג בביה"ח מעון תיקונים לאחר מכן באותן אמבול־ טורי. לכן לאחרונה הצטמצם מאוד גם מספר האישפוזים וגם תקופתם. בכל ביקור נבדקו בין היתר (משקל, לחץ־הדם וכו') שתן לסוכר ואציטון (בשתים עד שש כנות במשך יממה, לפי המקרה) ודם לסוכר. בדיקות מקבילות של דם ושתן (איסוף ב־ משך שעה אחת) שימשו לאבחנה של גליקוזוריה כליתית. במקרים אלה יש, כמובן, ערך מועט בלבד לבדיקות שתן לסוכר. בין החולות שלנו היו 10 (מהן 8 עם דיאבטס קשה) שאצלן הוכחה גליקוזוריה כלי־ יתית.

בדיקות דם לסוכר בוצעו במשך היום לפני הארוחות ואחריהן. להת־ פתחות העובר חשובה הרמה הממו־ צעת של הסוכר בדם האם, ואין חשיבות מיוחדת לרמתו בצום דוקא. ההיפך הוא הנכון: אסור להסתפק בבדיקות בצום בלבד. במקרים רבים נמצאה רמת הסוכר המירבית במשך היום עד ל־200 מג"ר/100 מ"ל, בגבו־ הה מבצום, דבר שדרש שינויים רציניים בטיפול. עניין זה כה חשוב, שניתן לומר אף, שאם אין באפשרות הרופא לבצע את כל הבדיקות הדרו־ שות אין הוא יכול לקחת על עצמו את האחריות לטיפול.

ברוב המקרים משתנה התצרוכת באינסולין בזמן ההריון ותמיד אור־ בות סכנות של היפרגליקמיה ואצי־ דוזיס מצד אחד והיפוגליקמיה מצד שני. לכן חשוב לאפשר לחולה להתקשר לרופא גם מחוץ לשעות עבודתו. לרוב החולות (כולל כל חולות דיאבטס קשה) ניתנה אפשרות להתקשר טלפונית עם הרופא בביתו גם בערבים ובשבתות. נוסף למעקב אחר הטיפול הקשה הזה, נותן הדבר

כמובן לחולות הרגשת בטחון שאין לזלזל בה.

כאשר היה צורך בטיפול באינ־ סולין ניסינו תמיד לאזן את המחלה ע"י זריקה אחת ליום ורק במקרים שהחולה היתה מאוזנת היטב ע"י זריקות מרובות, או אם לא הצלחנו לאזנה בזריקה אחת, נתנו 3—2 זרי־ קות ליום. בסך־הכל טופלו רק 6 חולות בזריקה מספר ליום.

כמטרת הטיפול קבענו רמת סוכר־ הדם במשך יממה בין 80 ל־180 מג"ר/100 מ"ל. אם כי לא בכל מקרה הצלחנו בזאת, התנהגנו לפי העיק־ רון: מנת האינסולין היתה זו ה־ גבוהה ביותר שעדיין לא גרמה להיפוגליקמיות.

תוצאות טובות

ברוב המקרים היו החולות זקוקות לאינסולין. אין חשיבות לסוג האינ־ סולין ואף לא למנת האינסולין ה־ דרושה, שכן אין היא מקבילה לא לקשי האיזון, לא לקושי המחלה ו־ במקרים של דיאבטס לא קשה אף לא לתצרוכת האפשרית באינסולין אחרי הלידה. כך למשל, היו בין החולות שסבלו מדיאבטס יציב וקל לאיזון, שקיבלו 196—110 יחידות ל־ יום, החולות דיאבטס בלתי יציב ו־ קשה מאוד לאיזון, עם תצרוכת כדי 30—50 יחידות בלבד. במקרים של דיאבטס קל ההריוני היו חולות שנז־ קקו בזמן ההריון ל־196—60 יחידות אינסולין, ולמרות זאת לא קיבלו אינסולין אחרי הלידה.

התצרוכת באינסולין במשך ה־ הריון השתנתה ברוב החולות. בקי־ בוצת נשים עם דיאבטס קל ההריוני ההבסאו השינויים בכך, שבמשך ה־ הריון יותר ויותר חולות נזקקו לטיפול באינסולין. אצל חולות ע־ קיבלו אינסולין עלתה התצרוכת בו לקראת סוף ההריון בייחוד בעניין לעקוב אחרי השינויים אצל חולות

שהיו מאוזנות היטב כבר לפני ה־ הריון. אבל השינויים הממוצעים אינם מקיפים נכונה את התמונה: עלית התצרוכת באינסולין (בשכונה יחידות לכל המחות) היתה רק ב־57% מהחולות, ואילו ב־36% לא השתנתה התצרוכת וב־7% אפילו ירדה. כמע־ יינת השאלה, מה קורה לתצרוכת האינסולין לאותה חולה בהריונות שונים. לחמש חולות עם דיאבטס הריוני או קל שקיבלו טיפול באינ־ סולין היו 12 הריונות מוצלחים. ב־ אופן כללי, עם כל הריון נוסף, עלתה התצרוכת האינסולין (מ־12—8 עד ל־52—12 יחידות); אומנם, ב־ אחת החולות דרש ההריון הראשון לאיזונו של דיאבטס 80 יחידות אינ־ סולין, השני היה מאוזן ע"י כלור־ פרופאמיד ואילו השלישי ע"י דיאטה בלבד. בחמש חולות דיאבטס קשה היו 10 הריונות מוצלחים השינויים בהיצרוכת האינסולין בהריון השני היו בכוונים. למשל, בחולה אחת עלתה במשך ההריון הראשון התצרוכת האינסולין ב־10 יחידות ובהריון השני ב־16 יחידות (הבדל לא משמעותי); לעומת זאת, בחולה אחרת היתה בהריון הראשון עליה ב־16 יחידות, ובהריון השני ירידה ב־52 יחידות. בחולים אחרות, כל הריון מהווה בעיה בפני עצמו ודורש איזון כאילו מחדש.

עבודת צוות

הגור האירגוני החשוב ביותר ב־ טיפול בחולות דיאבטס בהריון הוא „גישת צוות". לא היה צורך בעבודת צוות ללא ההבדלים הניכרים ב־ גישה הטיפולית לדיאבטס בזמן ה־ הריון בהשוואה עם הטיפול שמחוץ להריון. ההבדלים הם בעיקר שניים:

מטרת הטיפול איזון בינוני, המת־ קבל על הדעת מחוץ להריון, אינו מספיק בזמן ההריון. עדיין אין הר־ כחות, שאיזון הדיאבטס תלוי אך

ורק בטיב הטיפול, שאיזון טוב מונע או דוחה פגיעה בכלי הדם ומאריך את חייהם של החולים. במלים אח־ רות, אין שום הוכחות, שיש הבדל מהותי במצבם של שני חולי דיאבטס אם רמת הסוכר בדם הממוצעת אצל האחד היא 180, ואילו אצל השני 110 מג"ר/100 מ"ל. לעומת זאת, בשביל העובר זהו הבדל מהותי. במיוחד חשוב הדבר כלפי חולות עם דיאבטס קשה. אם מחוץ להריון ניתן במקרים רבים להסתפק ברמת הסוכר בדם בצום כדי 180—150 מג"ר/100 מ"ל, ובמשך היום עד ל־ 220—200 מג"ר/100 מ"ל, הרי ש־ איזון כזה יש לראות כבלתי משביע רצון בזמן הריון. חשיבות רמת הסוכר בדם אצל האשה בהריון לגבי התפתחות העובר ברורה מהנתונים הבאים: כאשר הממוצע של שלוש בדיקות סוכר בדם במשך היום היה מעל ל־150 מג"ר/100 מ"ל, הגיעה התמותה הפרינטלית ל־23.6%; עם סוכר־הדם כדי 150—100 מג"ר/100 מ"ל היא היתה 15.2%, ואילו כאשר הסוכר הסוכר הממוצע היה מתחת ל־100 מג"ר/100 מ"ל ירדה התמותה הפרינטלית ל־3.8%. רוב המומים ה־ מולדים היו בקבוצה הראשונה. אין ספק, שהורדת רמת הסוכר בדם האם מונעת משקל גבוה של העובר. לעו־ מת זאת, היפוגליקמיות, לכל הפחות לא קשות, אם כי הן בוודאי אינן רצויות ויש לבנוע אותן, אינן מסכ־ נות את חיי העובר, אם הן קורות בשבועות הראשונים של ההריון, אין הן גורמות למומים.

הימנעות מהשימוש בתרופות דרך הפה בזמן ההריון. אין עדיין הוכחות לכך, שטולבוטאמיד אשם בנזק לעובר, אין גם הוכחות כאלה כלפי טולבו־ טאמיד. אומנם, כלורפרופאמיד אי־ פילו במנות נמוכות בסוף ההריון עלול לגרום להיפוגליקמיות קשות וממושכות אצל הוולד, כי התרופה עוברת דרך השליה. הנטיה בשנים

האחרונות להימנע בכל שאפשר מ־ שימוש בתרופות בזמן ההריון הבי־ אה לכך, שהטיפול בדיאבטס בהריון הצטמצם לברירה: דיאטה בלבד או אינסולין. מכאן החשיבות המיוחדת של הטיפול באינסולין בזמן ההריון גם במקרים קלים.

חולות דיאבטס קשה בממוצע היו בהשגחה טובה יותר וממושכת יותר, ואילו דיאבטס קל אובחן אצל חולות מספר רק אחרי מות העובר, וזה מסביר, שתוצאות טובות יותר היו דוקא בקבוצות חולות דיאבטס קשה.

תוצאותינו הכלליות הן: התמותה הפרינטלית היתה 7% בהשגחה של לכל הפחות 4 שבועות לפני הלידה, ו־44% בחולות ללא השגחה. ברור, שהגישה הטיפולית של רופאי נשים היתה אחידה בשתי הקבוצות; במק־ רים של תוצאות טובות, הלידה או היתוך דומן בוצעו בממוצע ביום ה־256 ואילו באותם מקרים שנגמרו במות העובר או הוולד ביום ה־249 לאחר הוסת האחרונה; מכאן ש־ ההבדל בתוצאות היה תלוי בעיקר במידת איזון הדיאבטס.

לבסוף עלינו להדגיש, שהטיפול בדיאבטס הוא החלק המכריע, אבל לא היחידי, בזמן ההריון, ולכן ש־ תוף הפעולה בין דיאבטולוג, רופא נשים האחרים גם רופא ילדים הוא הכרחי. ברור, שבלי איזון הדיאבטס היו כל המאמצים של רופא נשים ורופא לדים בלא תועלת; לעומת זאת גישת הצוות הביאה לכך, ש־ התמותה הפרינטלית אצל חולות די־ אבטס בבי"ח בילינסון, כמו במר־ כזים אחרים אחרים בארץ (למשל, הדסה — ירושלים, מרכז רפואי ע"ש שיבא בתל־השומר, בי"ח ע"ש קפלן ברחובות) היא בין הנמוכות בעולם, כמובן בתנאי של השגחה קפדנית.

מכאן מן الأصل

...ות דור המרגלים

מאת הרב חיים דוד הלוי

ויםאסו בארץ חמדה לא האמי-נו לדברו. וירגנו באהליהם לא שמעו בקול ה'. וישא ידו להם להפיל אותם במדבר; ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות (תהלים ק"ו)

...חטאים כבדים מונה דוד ה-ברית קדשו בדור המרגלים ב-: א) וימאסו בארץ חמדה, וירגנו באהליהם, זה שנאמר ב-: ותרגנו באהליכם ותאמרו את ה' אותנו הוציאנו מארץ ם לתת אותנו ביד האמורי מידנו (דברים א, כז). התגרגנות זה בדברי „נרגנות" אלה משדה עוים על השפל אליו שלול ם ארם ברגע שמגיע הוא למדה מאריך הדבר להלונה על ה' שה יוציא את ישראל ממצ-בבית עבדים, שם נידונו בלאר-לאבדן מוחלט בעבדות פרך הדורות, ביד חזקה ובזרוע , באותות ובמופתים רבים, יצ-אותם להם שמים ומי באר, עליהם בענני כבוד, והכל כדי אם אל ארץ האמורי להפילם . ג: מה שגם אדם פושע ושפל יה תשוד בעינינו לעשות כאמת זו כוחה של נרגנות.

אף שחטא גדול היה זה, אך מתוך סידור הצ'בורים, שהחטא ה לפני כן, „וימאסו בארץ חמ-דה" הוא חמור עוד יותר. אם שהשני תוצאה ממנו, הוא שקר. לכן אולי ליחד עליו את הדיבור.

...יכנסו לארץ

...ושת דברים אירעו לאבותינו באב... נגזר על אבותינו שלא לארץ, דכתיב ויבכו העם ב-ההוא. א"ר יוחנן אותו יום ערב ב היה, אמר הקב"ה אתם בכי-ית של חינם, אני אקבע לכם לדורות (תענית כ"ט). ויש לשאלה, מדוע חטאים אחרים, ם לא פחות מחטא המרגלים, חטא העגל, לא נענשו עליהם , ענש כה חמור לדורות. מי ניתן. אמנם להבין ש„מאיסת חמדה", הוא החטא החמור ב-אך מדוע העונש צריך הי-עד לדורות, ולהפוך את אותו בכיה לדורות.

...אין זה עסק מאד מאד, כי הוציאם ממצרים על מנת לתת , אילו באו אותם שיצאו אל הארץ היו עומדים שם ... ואם היתה היציאה ממצרים לארץ מעשה אחד, היתה ש-הדור שיצאו באו אל הארץ... ; היציאה ממצרים מן הביאה ארץ... היציאה היא צמיחת ש-על-ידי נסים ונפלאות... ולא אתם אל הארץ, הדבר זה יש שול המסק, כי כל הדברים ים משתוקקים אל מקומם ה-ואם היתה הארץ לישראל שבעי והיו משתוקקים לה היה זה נצחי, אבל כיון שבכו... שאין הארץ מקום טבעי לישר-הבכיה מדה כי אין הארץ לגמרי הלכך גלו ממנה" (ה-מכתביו על הרבן וגלות).

...ות ארץ חמדה

...יברים מדברים בעצמם ומאיר-אבותיהם ההיסטורית. אמנם, ...ראל לא ניתק עצמו מעולם ישראל, ואף להם ומסר נפשי-, אך מצער הדבר שכנראה ...רול מהעם בחר לו לשבות את עוד בימי הבית הראשון, וב-בימי הבית השני, ואין צריך אחרי החורבן. הלא טיטוס לא את כל העם מארצו, ואף לא ...ם אחרי כשלון מרד ביתר. ...ואף שלא העלו הרומאים על לרוקן את ארץ ישראל מיוש-יהודים מעולם. אילו גילה העם והחורבן רצון עז ומסירות נפש בארצו דוקא, ולא להינתק בשום פנים, יתכן שכל מחר-גלות והשזור לא היו. עמים המשיכו קיומם הלאומי תחת של רומי דורות רבים, ולא ל דעתם לצאת מארצם. אך ...מא קדמת של „מאיסת ארץ נתגלה כאופי באומה, והוא להם לנדוד מארצם עוד בימי הבית הראשון, ובימי הבית היו כבר קהילות פורחות ר-...ות באלכסנדריה, אתונה, רו-...ה. וכשירושלים נאבקה על נגד הרומאים ישבו רובו של התפוצות הגולה. ואחר החורבן שוב היהודי הגולל ללא לחץ של האויב, אלא מתוך אותו בא לידי ביטוי בחטא הקדמון איסת ארץ חמדה".

...תה טרם נרפאה האומה מאר-. כי מה מובע באמת וכהתבים של חלק גדול הכבד של בני ארצה אם לא אותו חטא הלא ודאי הוא שיש מספ-...אד של בעלי יכולת שיכולים ...לות ארצה בכוחם ובכספם בה בכבוד ובעושר, ועוד ר-...ורים יכולים היו להשקיע בה ...ים הגדול, ולאפשר בכך לעוד רבים לעלות ארצה ולהתפרנס בה, ללא שום עזרה וסיוע ה שעושם בסחוני כה גדול גליה.

...ולה בלי קיבוץ

...שמובטחת גאולת ישראל. ב-שאותו חטא קדמון של „מאי-...ץ חמדה" עתיד לבוא על שהלא אין „גאולה שלמה ללא גלויות, ...: ושב ה' את שבותך ורחמך ושב ר' וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' שמה (דברים ל). ושוב מד-בר, שגם לעתיד לבוא לא קן החטא מרצונם של ישר-...ל על כרחם... כי הנה מלת מדרשה בפי רבותינו: מכאן שהשכינה שרויה עם ישראל וכשנגאלין הכתיב גאולה ל-...גיגה בס). אך רש"י פירש השעם, שגדול יום קיבוץ ובקושי, כאילו הוא עצמו ...ד ממש איש איש ממקומו, נאמר: ואתם תלוקטו לאחד ...ו ישראל. מכאן שתנועה לארץ-ישראל בימי הגאולה תהיה להקב"ה מבצע קשה והשוה עוד פסחים פ"ח. „ב-קיבוץ גלויות כיום שנבראו ם הארץ"). וקושי זה טעון תאם חיו יש קשיים לפניו

...לפני שקיבוץ-גלויות בעתיד חזקה ובזרוע נטויה ובחי-...ה, כי כנראה „מאיסת ארץ ...כתך גם בזמן הגאולה (כפי : הנצר עינינו רואות), ה-: הקב"ה תהיה „אכביד ידי"

עליהם השפוך עליהם חמתי בתוך בלב העמים לגרשם ולהוציאם מאר-צם" (מצודות דוד יחזקאל כ-לד, וכך הוא גם פשוטו של מקרא). וגם רבינו סעדיה גאון הבין המקרא כך, והגיע למסקנה: „שזוהי גדולה תח-צא האומה בעת ההיא — בגאולה האחרונה — כששנאה גדולה תתחדש ביניהם ובין רבים מן האומות עד שיגרשם אל המדברות הרבים, וכד-ליו אמר יחזקאל, והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים" (האמונות והדעות, מאמר שמיני בגאולה אחרונה פרק ה').

מכאן הקושי הגדול בקיבוץ גלו-יות, קשה לו להקב"ה להציק לבניו, בני בוחניו, בני אברהם יצחק ויעקב, קשה לו לעורר נגדם שנאת העמים, ולגרום לגירושם מארצות גלותם כדי לאלצם לעלות לארץ-ישראל. יתכן, ואולי אף ודאי שיכול היה הקב"ה למצוא דרכים פחות קשות מאלו ל-העלות את עמו לארץ ישראל. אבל תהיה זו תשובת המשקל, להביא לידי „מאיסת הגלות" ע"י הצרות הרבות, מקביל לחטא של „מאיסת ארץ חמדה".

עתה מובנת גם חומרת העונש של חטא המרגלים, שכיון שלבסוף עתיד הקב"ה לאלץ את ישראל לעלות אר-צה על כרחם, אם כן כל הגלות לא הועילה לרפא את מחלת „וימאסו בארץ חמדה" של חטא המרגלים, ומה התועלת בה. הלא יכול היה להכריח את דור המדבר עצמו לעלות ארצה, וביחוד שלמעשה אחרי החטא כבר רצו בכך מעצמם, כאמור: „וישכימו בבקר ויאמרו הננו ועלינו אל המ-קום אשר ה' כי חטאנו", ואילו באו אותם שיצאו ממצרים אל הארץ היו עומדים שם לעולם" בדברי המהר"ל שהעתקנו לעיל. אבל כאן בא לביטוי מלא חומרת העונש, שמטרתו היא „מאיסת הגלות", כפתיחה לגאולה ה-שלישית המהירה שצריכה להיות גאולת עולם.

שני שלבים

אבל יותכן גם אחרת. כי אמת היא שסוף הגאולה תתבצע בקיבוץ גלו-יות מתוך רחמים גדולים (ראה ישע-יה נד-ז, ירמיה ל"א). אלא שכך גזרה חכמתו יתברך ששני שלבים יהיו לגאולה העתידה, השלב הראשון שיבוא דרך טבע, והשני שיהא נסי, וכבר ביאר זאת הרמב"ן, שהגאולה „לא תהיה כמעט אחת, כמו שמצאנו בבית שני שהיה בנין הבית ופקידת כורש ל"ח שנה, ויציאת מצ-רים עד כניסת הארץ ארבעים שנה, ובעת ההיא יעברו המלחמות והמה-מות וכו' (כתבי הרמב"ן חלק שני עמוד תקמ"ז). וקיבוץ גלויות הא-חרון יהיה על ידי אליהו הנביא ו-המשיח (עיין בתרגום יונתן בן עוזי-אל על הפסוק בדברים ל שכתב כן בפירוש, וכך יש ללמוד גם מ-דברי הרמב"ם בסוף הלכות מלכים).

מעתה יתכן, שאותה תקופה הצרות והשנאה שהתעורר בין ישראל ל-עמים בשלב הראשון של הגאולה, תגרום לריפוי אותה מחלה של „מאי-סת ארץ חמדה". יתכן, שבאותו פרק זמן ישיבו ישראל שבתפוצות „ל-הבין" כמה תלושים הם מבית-חייהם, ישובו לאהבת ארץ-חמדה, ויזכו לה-קימה „ברחמים גדולים אקבצך" ולגאולה שלימה שלבואה הננו מצ-פים במהרה בימינו.

יסודי האמונה [ג]

לפי גדלו של חכם – שיעור מעשיו

מאת הרב אהרן חיים הלוי צימרמן

קצת מהעוסקים בתורה אף הם לא נמלטו מהשפעת הדהר. אמנם התורה „אגוני מגני ואצולי מצלי", אך יש תלמידים שלא שמשו כל צרכם; דברי תורה לא נבלעו במעיהם ולבם ולא ספגו דעות התורה האמיתיים. הם דורשים הכל להנאתם ולא מתוך צער ויסורים. אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. הם מתענגים בכל מיני עינוגים במסווה תחת מסווה. במקום להתענג מעינוג הלימוד של חילוק מתוק ופלפול חריף המשמח את הנפש ולתהות על סיבכה של שקליא וטריא עמוקה בסוגיא, הם משקיעים כל מרצם בכל מיני חידושים המצאות המביאים לידי חשדות על כוונתם של אחרים שאינם חושבים ועושים כמותם.

אלה הם צעלים הלומדים עשרה דפים גמרא בשנה ויושבים כל היום ומתמטים בדקדוקים קלים, וחקירות שבר-בי-רב דחד-יומא יוכל לעבור עליהם בשעה קלה, אבל מכריזים על עצמם בקולי קולות ועל שיטת לימודם: תנסחם כאילו היא שיטת הלימוד הנבחרת שאין כמותה.

איצטלא לא לפי שיעורים

יצרים הלהוט אחרי ההתגנדרות גו-רם להם להתלבש באיצטלא דרבנן הראויים רק להתלמידי-חכמים אמי-תיים וגדולי הצדיקים ואין שיעור להבלכות עוד דעתם. להבית הגנות ולקבוע ההוי תורה וגבולים ולהע-ביר גדולי תורה חוץ לתחום אם אינם מסכימים לדברים שבדו מלבם. ולא זו בלבד אלא אף יש ביניהם כאלה שאין בנפשם קורטוב של צדק ויושר תגינה והזמים. הם מעמידים עצמם כיראים ושלמים אשר יראת שמים בוער בהם ברשפי אש.

שוב התורה הרצועה. אין מצעורים נפשיים ואין נפתולי מצפון. הם מזלזלים בגדולי הדור שאינה מסייע-תם ומכיתים בצדיקים ויקרים שבות גנצי. קוראים להם כיתים, אפיקור-סים ועוד. כלום יש לך כיזון ואפי-קורסים יותר קשים כאלה שאינם מסכימים לדברי הבאי של הברים הללו? כלום יש ערך לתלמיד-חכם אמיתי כלפי איזה נער הלומד שבעה דפים גמרא בשנה, אבל כזקן ורגיל הוא יודע למלל בכלל של המצא חולות? אין בעובדות כאלו למצוא פגם או למעט ערכם של לומדי תורה אמיתיים בישיבות שהם חיינו ואורך ימינו, ונדיר מאד-מאד למצוא בין לומדי תורה תלמיד כזה שהולך בדרך לא טובה קיצונית כזו. אבל מכיון שבריה אפילו באלף לא בטל, מן החובה על ראשי-ישיבות להשתיל בלב התלמידים עוד בילדותם להגן על הדעת בטהרת המחשבה, ולהר-גילם למעשה להתנהג בצדק ובמישרים, שבלא זה לא ישיגו עיקר הב-ליות התורה. כמאמרם: „וכי מה איכפת ליה להקב"ה בין מי שהוא שוחט מן הצואר למי שהוא שוחט מן העורף? — הוי אומר לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות. אלא אף זו, אי אפשר לזכות למאור התורה בלא מדות נכונות, וכמו ש-נתבאר.

אמרנו באופן כללי, גדולי תורה, גדולתם בחוקי התורה הוא פונקציה מטבע בנפשם ובמידות טו-בות. הרמב"ם כתב: „אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו או לתם, אבל היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ו-מלמדין אותו". מה שכתב הרמב"ם „לא טובה", נראה שכיוון לגמרא בבבא מציעא פ"ג: „רבה בר-בר חנא תברו ליה הנהו שקלאי חביתא דחמרא. שקל-לגלימייהו. אתו ואמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימייהו. אמר ליה דינא הכי? אמר ליה, אין, למען תלך בדרך טובים, יהיב להו גלימייהו. אמרו ליה: „עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן וליה לן מידי. אמר ליה זיל הב אגרייהו. אמר ליה דינא הכי? אמר ליה, אין, וארחות צדיקים תשמור" — ופירש"י: „בדרך טובים, לפנים משורת הדין". זה בדרך לא טובה שאינו עושה לפנים משורת הדין ויסודו הוא ממה שכתב הרמב"ם פ"ה מהל' יסודי התורה: „ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותו אדם גדול בתורה ו-מפורסם בחסידות דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם, ואף-על-פי שאינן עבירות הרי זה חילל את השם כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר, והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעים והוא מקיפן, או שירבה בשחוק או באכילה ושתיה אצל עמי הארץ וביניהם, או שדבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים האלו. הכל לפי גדלו של חכם. צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין, וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעור-בת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם, מכבד להן ואפילו למקילין לו, ונושא ונותן באמונה, ולא ירבה בארחיות עמי הארץ וישיבתן, ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין, והוא שלא יתרחק הר-בה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאוים למעשיו הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר". (ועיין פ"א הי"ג מהלכות תשובה). — הרי מה שתלמיד חכם צריך להתנהג לפנים משורת הדין הוא ענין שלפי גדלו של חכם צריכים להיות מדת מעשיו לפנים משורת הדין.

אם כך היא הכדה בגדולי תורה, שכל עסקם, משאם-ומתנם בהגיון של שקלא-וטריא הלכית, על אחת כמה וכמה גדולה ויקתם של גדולי המחשבה, בתורת המידות, ולא עוד אלא שרובי תורתם באה מכחם הרו-חני כיון שעיקר תורתם בכבישת החומר ובשלטון השכל על ידי שפע האהבה הגדולה שבנפשם לה' ולאדם. כל מה שדרשו בהוויות העולם הרו-חני הוא נובע ממעמדו האישי.

תורה ומדות

למדנו שיש איחוד בתורתם של גדולי ישראל ומדותיהם, שכל שמע-שיו מרובה מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת. ולכאורה הפירוש הוא שהוא ענין של זכותים וסייעתא דשמיא והו נכון מאד, ולאמור יש להוסיף שנאמרה כאן הנחה עקרונית שבמדה שאדם מתעלה במדותיו ב-אותה מדה הוא מתעלה בחכמת ה-תורה. (וראה פירוש הרמב"ם למשנה זו, ומורה נבוכים ג' פ' נ"ד).

מסורת ישראל מלאה עובדות על מעשים הנפלאים של גדולי ישראל והצדתם בחיים ועל מסירות נפשם בקדושה ובטהרה לתורה ויראה לצר-כי העם ולאהבת הזולת: „אמר דוד המלך לפני הקב"ה, לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגו-דות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכ-לכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה".

כתוב: „ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ד' אלקיך בה מרא-שית השנה ועד אחרית השנה". איתא בספרי: — ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, — וכי אותה בלבד הוא דורש והלא כל הארצות הוא דורש, שנאמר להמטיר על ארץ לא איש, להשביע שואה ומשואה, ומה תלמוד לומר ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה, כביכול אין דורש אלא אותה בלבד ובזכות דרישה שדורשה דורש כל הארצות עמה. כיוצא בו אתה אומר הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, וכי ישראל בלבד הוא שומר והלא הוא שומר את הכל שנאמר, אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש, ומה תלמוד לומר שומר ישראל, כביכול שאינו שומר אלא ישראל ובשביל שמירתן שמשמרים שומר את הכל עמהם. כיוצא בו אתה אומר והיו עיני ולבי שם כל הימים, הלא כבר נאמר עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ואומר בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים, ומה תלמוד לומר והיו עיני ולבי שם כל הימים, כביכול אין עיני ולבי אלא שם. כיוצא בו אתה אומר קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש, מה תל-מוד לומר, שיחיל כל המדברות על-ידי שיחיל כמדבר קדש", כחו פשר הדבר של מדבר קדש, פירש רש"י ז"ל מדבר קדש, — על שם שנת-קדשו ישראל על ידיו. ומדבר קדש הוא סיני, ישראל גם כן נקראו קדש, כמו שנאמר „קדש ישראל ראשית תבואתה", קדש שקפי על עם ישראל. במה שנאמר בלשון הזה, שאם ה-השגחה העליונה הצטרך להחיל מד-בר סיני בזמן שישראל נמצאים שם אז החיל כל המדברות על מדבר העמים, והמבין יבין עומק דברי ה-ספרי והרמז לכתבנו בהווה.

הכול בידי שמים

אמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וזהו דוקא מה שנוגע ליחיד, שאם לא כן אין מקום לבחירה. אבל מה שנוגע לכללות האומה, הקב"ה שומר על רוחניותו של הדור לפי כוחו ולפי מה שהוא ראוי. כתיב: „על חומותיך ירושלים הפקדתי שומ-רים בין ביום ובין בלילה"; „חומו-תיך לנגדי תמיד", פירוש, שקדושת המחיצות קיימת לעולם, וכן הכתוב (ישעיה סב): על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו וגו', פירוש על חו-מותיך ירושלים כפני קדושה החומות שקיימת לעולם. וכמו שכתב הרמב"ם דקדושת המקדש אין לה בטילה עו-למית דכל שהוא קדוש מצד השכינה אין לה בטילה עולמית, וכמו דכתיב „והשמותי את מקדשיכם", אפילו בזמן שהם שוממים בקדושתן הם עומדים. והתוס' פירשו הטעם ביב-מות (דף פב): דלכך קדושת הבית לא בטילה דכל שהוא קדוש קדושת המחיצות קיימת כל כעין דדרשינן מאשר לא הוקה בפ"ק דשבילה (ד' י') ועיין שם שבארתי הכתובי. וזהו על חומותיך שהיא קדושת מחיצות שש-רה בה קדושת שכינה.

מה שאמרתי שהקב"ה שומר על רוחניותו של הדור בכלליות לפי שבאופן זה אין הבחירה החפשית נגרעת, יתבארו בזה עומק דברי ה-רמב"ם בפירוש המשניות ברכות, הי"ל: — „אבל מי שיעזוב הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לע-שות לה' הפרו תורתך יאמר כי כש-יבא העת להפר"ע מהם ולהנקם יזדמ-נו סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבוא עליהם העונש במשפט. וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו כי נצא ממנו לענין הדין הנגזר מהקב"ה על כל אדם ועל כן אל תבקש ממני עתה בענין הזה אשר אני בו לבאר דברי המדברים בלבד על דרך הפירוש פשוט בכל דבריו, כי דברי הכתוב יבטלו קצתם לקצתם בענין ההוא וכן דברי החכמים אבל היסוד הוא כי הקב"ה יגמול לטובים ויענוש הרעים הכל במשפט. כי כן העיד עליו הפסוק כי משפטיו ישרים שנאמר כי כל דרכיו משפט א-ל אמונה ואין עול ודרך הצדק בזה. ואין ביכולת אדם להשיגו כאשר אין בכח שכל האדם להיות שכלו כולל דעת הקב"ה, וכבר הודענו ה-כתוב כי אין ביכולת רעיונינו להשיג חכמתו וצדק דיניו רק כל מה שפעל ויפעל. הוא מה שאמר (ישעיה נה) כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם. ועל כן יש לסמוך על היסוד הזה. ואל תשגה נפשך להעמיק אחר הענין הזה, כי כל מי שחוקר אחריו מאנשי התורה וזולתה לא השיג ממש. אבל הוא כמו שאמרו ע"ה צלל במים אדירים והעלה חרס בידו... והרגיל בחכמות והאיש המשכיל הנבון ישים אל לבו הדברים ההם ויקשור את דבריהם עם דברי הכתוב ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' אות באות ויכון מדברי-הם ענין קרוב ממה שדברתי לך ב-יסוד הזה או מה שהוא יותר מדויק ממנו ומבורר.

(עיין „אור שמח" הלכות תשובה, שהקשה שם מהירושלמי ר"ה ויומא, ולפי האומר דיני הבחירה של ציבור הוא מושג אחר שאינו מנוגד למסגרת יסודי הבחירה של הפרט, ועיין ב-תשובת הרשב"א).

ונראה שכל דברי הרמב"ם הוא בזמן הגלות אבל בזמן אתחלתא ד-גאולה אז אדרבה יש סייעתא דשמיא ביחודה ללימוד התורה וכשם ששומר ישראל שומר על לימוד התורה כך שומר גם כן על נשיאי ארץ ישראל הרבנות הראשית.

קבועה היא על ידי השגחה עליונה כמו שנאמר „לב מלכים ושרים ביד השם" ובשרים נכללים גם כן שרי התורה במלכות התורה וצפוי וגלוי שתהא בטהרה וקדושתה.

מפי העם

מאת עקיבא בן אהרון

יצא סיפורי-עם כמי עדות ישר-אל מאת מלכה כהן, בליווי הערות מאת חיים שורצבאום, הוצאת החברה לחקר הפולקלור „יידע-עם", הי"א, תשל"ד. 224 עמ'.

הסיפור העממי הוא השפופרת ש-דרך בה רואים את העם על אורותיו וצלליו. זאת היא הבבואה שבה בבי-תקפת נשמת העם. וכבאן מחקרי ה-פולקלור של כל אומה ולשון, ומכו-בן, גם הסיפורים העממיים של עם ישראל הם נושא חשוב למחקר פול-קלוריסטי, ואין קרקע מוכשרת יותר למחקר זה ממדינת ישראל, שבה נתקבצו שבטי ישראל מארבע כנ-פות העולם. ומשימה זאת נעשית כבר שנים אחדות על-ידי חובבי הפולקלור היהודי בצורות שונות. ויזכר לטוב המנוח ד"ר ירים לווינ-סקי, שהיה אחד ממייסדי „אוטו"ר" (אבטוביאוגרפיה, זכרונות, כתיבה ורישום), ויבדל לחיים ארוכים ד"ר דוב ביי מרסר „אסע"י" (ארכיון הסיפור העממי-יהודי), שעשו להכון איסוף הסיפור העממי. וזה מיין ש-נים ש„ידע-עם", המרכז הארצי לח-קר הפולקלור היהודי, עורך פיתון שנתי לחקר הסיפור העממי.

הספר המונח לפנינו, „מפי-העם", הוא אחד הספרים העוסקים בנושא זה, הוא מחולק לארבעה מדורים: א) צדקה ומוסר השכל, ב) פרקי זכרונות והוי, ג) סיפורי חסידים ומילי דבדיחותא, ד) מכמני פול-קלור. ועל כולם מלוות הערותיו ה-מאלפות של חיים שורצבאום.

המלקטת מלכה כהן הלכה לבית-אבות ידוע בתל-אביב ורשמה מפי הזקנים והזקנות דברי זכרונות, אג-דות וסיפורים המתהלכים בעם. יש ביניהם כמה סיפורים ידועים שה-רושמים כבר רשמו אותם, אבל יש להם גוון חדש, וזה מוסיף להם חן יהודי. סיפור כעין זה הוא הסיפור „דבר אחר" (עמ' 100). מעשה בכפ-רי יהודי, איש פשוט ועם-ארץ, שבין יתר המאכלים בליל ראש השנה שם על שולחנו גם ראש של חזיר. וטעמו עמו: „שמעתי שכתוב, אם אין ראש של כבש שים ראש של דבר אחר".

כמה אגדות מכילה הסתירה הזאת, ביחוד בימינו אנו, ימי הגויים ב-ארים כנגד מדינת ישראל, סטירה בצורת שאלה זו: אם לבני יעקב היתה כוונה להרוג את אנשי שכם, למה דרשו מהם שימולו?

והתשובה היא: בני יעקב ידעו היטב שאם יהרגו את אנשי שכם בעודם „גויים", הדבר יעורר רעש בארים, אבל אם יהרגו אותם כיהו-דים, איש לא יפצה פה... (עמ' 101).

וכן הצד השני יש סיפורים שאין להם שום שייכות וכל רמז ליהודים, ואין מקומם בספר הנדון. לדוגמה: „האיכר התם" (עמ' 139).

העורך או העורכים השתדלו לתת צורה פופולארית לחומר הבספר. ומשום כך יש שלפעמים חטאו כנגד רוח הלשון העברית.

ואוסיף להעיר עוד שתי הערות: האושפיז של היום השביעי של חג הסוכות הוא דוד המלך ולא שלמה המלך. (עמ' 32).

המעשה באשה אחת שהיתה מעי-רה לבעל-הקריאה והתקנה לו את בגאותיו (עמ' 106) עד שפעם אחת נפלה ב„פח" — מייחסים את המעשה הזה להודל, בתו של הבעש"ט, שהי-תה מלומדת גדולה (עיין נחמיה שמואל ליבאוויטש, „השכע יצחק" עמ' י"ח—י"ט).

ובסוף הספר באו כעין פרפראות, „פתגמים וניבים יהודיים", מאת זלמן אלטשולר, שיש בהם חריפות יהו-דית, והרי אחדים מהם:

„מנין שיהודי אומר דבר-כות, יבוא חבירו ויאמר להיפך?" התשובה היא: „כשיהודי אומר „שלום עלי-כם" אומר לו חבירו „עליכם שלום".

שאלה: „איזו ברכה מברכים על שקרן?"

תשובה: „שהכל נהיה בדברו, כי הכל הוא דבורו".

שאלה: „בכמה יסחר יהודי?"

תשובה: „בשכל".

בקיצור, מתוך כל סיפור ומתוך כל פתגם בבבצץ השכל היהודי, ו-היטיבה לעשות המלקטת בהנהה בסוף הספר את תמונת האיש ותולדותיו שממנה שאבה את החומר, כדי ל-קיים את הפסוק: „והיו עיניך רו-אות את מוריך" (יש' ל', כ').

ספר על הרבנות הראשית

מאת הרב אליהו כ"ץ

לפני מונח ספר חדש מאת אריה מורגנשטרן (הוצאת „שרשים" ירושלים — נתניה). הוצאה יפה, כריכה נאה והתוכן מעניין — ספר „הרבנות הראשית".

ערכו של הספר מתעלה על ידי הנספחים בסוף הספר, שבשקידה רבה איסף אותם המחבר ומגיש אותם לקורא כדי לעמוד על כמה דברים עיקריים הנידונים בגוף הספר. חבל שלא נמצא גם „לוח מפתחות" לאי-שים וענינים הנידונים תוך הספר, בין כך ובין כך מגיע למחבר תודה עבור עבודתו בשדה מחונה זה.

קשה מאד לרב שבעצמו הוא חבר במועצת הרבנות לכתוב על נושא זה, שלא ייראה כאילו נוגע בדבר אם נוגע לכבוד עצמו, ובכלל אי אפשר לו או לכל הפחות קשה לו להיות אובייקטיבי בנידון זה. מכל מקום לא דחיתי את הרצון לכ-תוב דברי הערכה על הספר כאשר שביקשו, ולא רציתי לעבור על דברי חברי.

הרבה דברים למדתי מהספר שלא היו ידועים לי ונחוצים לי עוד יותר מאשר לאחרים לדעת אותם, הש-תלשלות הענינים, יסודם והתהוותם, ודוקא לי ולחברי שבמועצת הרב-נות הראשית שנדע ממקוריותינו וחו-בותינו הן כלפי המועצה והן כלפי שולחינו ובוחרינו. אך לא רק לנו ניתן הספר הרומה חשובה, אלא לכל מי שמתענין ברבנות הראשית ב-ישראל, יעזור הספר לדעת האמת. הקורא יראה, כי גם התהוותה של הרבנות הראשית בישראל לא היתה קלה, ולפעמים יתנחם ויבין שלא כל מה שהוא זר לו הוא באשמת ההווה, יש שרשים עמוקים לכל גילוי ברבנות, ולהבין אותה צריכים ללמוד את הסוגיה לארכה ולרחבה.

יהיה איך שיהיה, הרבנות הרא-שית הוא נכס האומה כולה והישג גדול בתחיית האומה, ואורה עוד יתחזק לאבוקה מאירה לאורחי הארץ ויהודי התפוצות.

בספר יכול הקורא למצוא הרבה דברים מעניינים, ואפשר לומר זיל קרי והנהנה. המחבר במבוא אומר נכון: „אחד המאורעות החשובים שזכה לו דורנו הוא, דבר הקמת המוסד הדתי העליון של האומה ה-ישראלית, הרבנות הראשית לישראל. מאורע מרכזי זה, טרם יצר בקרב הציבור הערכה ראויה בהתאמה למידת חשיבותו הגדולה, כנראה שאופי הביחוד של מוסד עליון זה מחייב שיהיו מנת חלקו חבלי-בראשית ארו-כים יותר מכל מפעל הדומה לו, עד שיכירו בחשיבותו המכרעת של המרכז הרוחני הרבני, הנושא תפקיד עיקרי בעיצוב דמות העם, ושההכרה זו תהיה נחלת הכלל. בעצם הקמת מוסד רבני עליון שחסרונו הורגש כל כך במשך שנים, ועיני רבים רבים יחלו לעת היוצרו, יש כדי לשמש מקור עידוד לשלומי אמוני ישראל וגם לכלל כולו".

מספרו של א. מורגנשטרן יווכח הקורא כמה נכונים הדברים הנזכ-רים. הרבה אומץ לב ועצמאות רוחנית, דביקות בהלכה ובהשקפה המסורתית של היהדות היו למייסדיה ונושאיה של הרבנות בהווה יש להם ללמוד מיוצריה ומשכלליה הקודמים, ובפרט מהגראי"ה קוק זצ"ל שעמד איתן על דעתו, וקיים „אהוב את האמת על כל".

14 כרכי

האנציקלופדיה התלמודית

מכילים למעלה מ־1000 ערכים-שערים, עד אות חי"ת, בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, שבת ומועד, שופטים ומשפטים. ארץ ישראל והמקדש. טומאה וטהרה, איסור והיתר. תקנות ומנהגים (כרכים ט"ו—ט"ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך -.38 ל"י

האנציקלופדיה התלמודית, ביתינן, ירושלים

מכירה ראשית לארץ:

היים גיסלר, רחוב בילו 4, תל-אביב

קברו של יחזקאל הנביא בבבל

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר „קברי קדושים בבבל", מאת אברהם בן יעקב, מוסד הרב קוק, תשל"ד, רפ"ד עמ'.

ארץ בבל תופסת את המקום השני אחרי ארץ ישראל, במספר קברי הקדושים. מימי התנ"ך והתלמוד, הנמצאים בה. קימות כאן מצבות קדש, שמסביבן נרקמו מנהגי השתטחויות ואגדות ומנהגים שונים, בעלי ערך היסטורי ופולקלורי.

על אלה נכתב מעט ב„סדר הדו-רות" לר' יחזקאל הלפרין, שהביא על כך מדבריהם של שני הנוסעים היהודים, ר' בנימין מטודילא ור' פתחיה מרגנסבורג. הנה מזה עתה מחבר אסף לאכסניה אחת את כל מה שנכתב עד היום על הקברים האלה בספרות העברית והערבית וה-לועזית, על ידי נוסעים שונים שביקרו שם בתקופות שונות, החל מן המאה העשירית עד ימינו אלה. כן רשם כאן את כל המנהגים שבעל פה והמסורות והאגדות הקשורות עם הבי-קורים של הקברים האלה.

כן אסף והעלה על ספר את כל הכתובות, הרבות, שהיו חקוקות על קברי קדושים אלה היום לא נשאר להן כל זכר.

השתטחות על קברים

במבוא לספרו, מציין המחבר, כי המנהג להשתטח על קברי צדיקים, הוא מנהג עתיק יומין ונזכר בתורה כאמור כתוב: „ויעלו בנגב ויבוא עד חברון" — ופירש"י ז"ל: מלמד ש-פרש כלב מעצת המרגלים והלך ונשת-טח על קברי אבות. ובמסכת תע-נית אנו לומדים: „למה יוצאין לבית הקברות? נחלקו ר' לוי בר חמא ור' חנינא: חד אמר: הרי אנו חשו-בים לפניך כמתים וחד אמר: כדי שיבקשו עלינו המתים רחמים". וכת-בו התוספות: מכאן נוהגים בכל מקום לילך לבית הקברות בתשעה באב. וכן פסק רבי קארו בשו"ע אור"ח: „בתשעה באב הולכין על הקברות מיד שהולכין מבית הכנסת, וכך נהגו בערב ראש השנה, בערב יום הכיפורים ובשבע תעניות אח-רונות של גשמים".

בקשר לזה, דנו בהרחבה בספרות הפוסקים אם יש או אין בהליכה לבית הקברות, משום דורש אל ה-מתים. וכולם מצאו שאין בזה משום דורש אל המתים. ולדעת הזוהר, יש ערך גדול להשתטחות על קברי ה-צדיקים. והאר"י ויתר מקובלי צפת, נהגו עוד רב למנהג זה. ורבי נחמן מברצלב ביקש בצוואתו מאת חסידיו שיבואו לבקר את קברו.

קברים קדומים

והנה מה, שקברי הקדושים מילאו תפקיד גדול וחשוב בחיי היהודים בכל תפוצות ישראל ומסבי-בם נרקמו אגדות שונות. ויותר מכל הארצות בלטה ארץ ישראל במספר קברי הקדושים שבה ורבבות יהודים מכל תפוצות הגולה עלו לארץ, כדי להשתטח כאן על קברי הצדיקים. ומקום שני לארץ ישראל תפסה בבל במספר קברי קדושיה. אולם להינם נתפש שם את קברי הנביאים וה-אמוראים והגאונים. כי מי הפרת והחידקל עלו לעתים קרובות על גדותיהם ושטפו את הקברים.

בכל זאת שמרו יהודי בבל על קברים עתיקים אחדים יחידי סגולה, ולפי מסורות עממיות נמצאים היום בבבל קבריהם של: יחזקאל הנביא בכפר כפיל, וקבר איוב — על יד העיר חילה; וקבר עזרא הסופר — על יד העיר בצרה. וקברי יהושע כהן גדול ור' יוסי הגלילי — בעיר בגדד. וקברי יונה הנביא ועובדיה הנביא ושת בן אדם — על יד העיר מוצל. וקבר נחום האלקושי — בכפר אלקוש. וקבר ר' יהודה בן בתירה — בעיר נציבין. וקבר בנימין בן יעקב אבינו — על יד קבר שירין.

נוסף לקברים אלה, נמצאו בבבל קברים קדושים-רבים שנזכרו על-ידי נוסעים שונים, היום לא נשאר להם כל זכר. ואלה הם: קבר רב חסדא, נמצא על יד קבר רב דוסא, במקום שנקרא בשם אבנית; קבר רב יוסף בר חמא — נמצא בקזתנאת; שם נמצא גם קבר יוסי סיני; קבר יכניה מלך יהודה — נמצא בקופה; קבר יפתח הגלעדי, נמצא על ראש ההר ליד קבר עזרא הסופר; קבר ר' יצחק נפחא — נמצא בעיר כפרי; קבר ר' מאיר — נמצא בעיר חילה; קבר נג — בעיר חיבה; קבר רב נחמן בעיר פפא — נמצא ליד קבר בוסתנאי, ושם נמצא גם קברו של ר' מתן; קברו של ר' סעדיה גאון, נמצא ליד קברו של ר' האי גאון; קבר ר' עקיבא, נמצא ליד קבר ר' דוסא; קבר צדקיה המלך, נמצא בנהל רגא שבבבל ועליו „כפה גד-להי". קבר ר' צפניה הנביא, נמצא על יד העיר כפיל; קבר רב, נמצא ליד קבר בוסתנאי. קבר רבה וי"ב תלמידיו, נמצא בגוינן שעל-יד בגדד, קבר שם בן נח, נמצא בגינה; קבר שמואל, נמצא ליד קבר בוסת-נאי; קברי ר' שמואל בן עלי ושאר ראשי הישיבות שבבגדד — נמצאים בבגדד. קבר שמעון בן יעקב נמצא בעיר חיבה.

תאורי מבקרים

עיקר הספר מוקדש כאן לקברו של יחזקאל הנביא ומובאים תאורי-הם של רבים, שביקרו במקום שר-גים ליד קברו. וכך מספר, למשל, הנוסע ר' בנימין מטודילא, שביקר בקבר יחזקאל בשנת 1170: „ומשם שלוש פרסאות לכנסת יחזקאל הנביא שעל נהר פרת. ובמקום הכנסת ששה מגדלים, ובין מגדל ומגדל כנסת. ובחצר הכנסת תיבה, ואחורי הכנסת קברו של יחזקאל ועליו כיפה גדולה ובנין יפה עד מאוד. המלך יכניה מלך יהודה, ושלושים וחמשה אלף יהודים שבאו עמו, כשהוציאו אויל מרודך מבית הכלא ויכניה וכל ה-באים עמו, חקוקים בכותל, יכניה מראש ויחזקאל בסוף, ואותו המקום עד היום מקודש לישראל מקדש מעט. ובאין מארץ מרחוק להתפלל מראש השנה ועד יום הכיפורים ועושים שם שמחה גדולה ומוציאים ספר מגוויל, מכתיבת יחזקאל הנביא וקורין בו ביום הכיפורים. ושם בית גדול, הוא מלא ספרים ומבית רא-שון ומבית שני שם ספרים..." הנו-סע ר' פתחיה מרגנסבורג שביקר שם בשנת 1180, מספר: „וסביב לקבר יחזקאל מוקפת חומה ולחומה אין שער, אלא שער קטן וקצר. וה-יהודים פותחין השער ונכנסים בו על ידיהם ורגליהם כי נמוך הוא. ובחג הסוכות באין מכל הארצות שמה, והפתח מרויח ומגביה מאליו את עצמו עד שנכנסין בו עם הגמ-לים, ובאין שם כששים או כשמונים אלף יהודים, לבד מישמעאלים. הד-אדמיראל התורכי סידי עלי, שביקר בבבל בשנת 1563, מספר: „ואחרי שני ימים באנו לעיר חילה ושם ביקרתי את קבריהם של אדם, נח, שמעון. ועל אם הדרך ביקרנו בקב-ריהם של יחזקאל ור' גרשון בעיר... אלעזר סגל, שביקר בשנת 1624 ב-בבל מספר: ועל קבר יחזקאל הנביא נבנה בית המדרש היפה, מוזהבים כתליו מבפנים. רק כותל המערבי הוא כולו חומה והקבר עצמו מסוי-ומתו בית המדרש היא קטנה ביותר, וכשבאין להתפלל שמה מתרווחים הולכין בתוכה עם רב בריות גדול, הרבה יהודים דרים שמה. אלוקים ישמרם.

פיוטים ופזמונים

החל מביקורו של ר' יהודה אלח-ריזי בשנת 1218 בקבר יחזקאל חוברו עד היום עשרה פיוטים ופזמונים, שנהגו המבקרים לפזם אותם בעת השתטחות על הקבר. שירו של אל-חריזי, מובא גם בספרו תחכמוני. קטעים משירים אלה, מובאים בספ-רנו. פרקים מיוחדים מוקדשים כאן לקברי הנביא נחום האלקושי, דניאל וחנניה ומישאל ועזריה, עזרא הסופר יהושע כהן גדול ועוד ומשובצים בהם סיפוריהם של אישים שונים שביקרו על הקברים האלה בזמנים שונים. מאירי עיניים הן הציונים וההע-רות המתכונות ומראי המקום המו-באים בכל דף ודף בתחתית לטכסט. מתוך הביבליוגרפיה בסוף הספר, אפשר ללמוד, כי מחברנו טרח ועבר על ספרות גדולה מקורות, לשם היו בור ספרו.

מסע הנידחים

מאת טוביה פרשל

א.

ב-13 במאי 1939 יצאה האניה „סט. לואיס", אנית פאר של חברת „קו האמבורג—אמריקה" מהאמבורג בדרכה לקובה, כשעל סיפונה יותר משש מאות פליטים יהודים מגרמניה. הנוסעים בטוחים היו שבידיהם היתרי כניסה בני-תוקף לקובה. אבל כאשר האניה הגיעה להוואנה, לא ניתן להם, מלבד לאחדים יוצאי-מן הכלל, לרדת ממנה. במשך כמה ימים השתהתה האניה מחוץ לנמל ולאחר מכן נעה ד. קובה מתוך תקוה שהמשא-ומתן של נציגיהם עם של-טונות שבה יוכתר בהצלחה. היו גם פניות ל-ארצות הברית שתפתח שעריה לפני הפליטים. עם אבוד תקוות אלה החלה „סט. לואיס" לעשות דרכה בחזרה לגרמניה, כשנוסעיה אחוזים פחד וחרדה מפני הצפוי להם בגיהינום הנאצי. בסו-פו של דבר, והאניה כבר באמצע האוקיינוס — נשאו פרי מאמצי-הצלה, בלגיה, הולאנד, צרפת ו-אנגליה הסכימו כל אחת לקבל לתוך ארצה חלק של המטען האנושי של הספינה.

קוראים רבים יותר יזכרו מודאי קורות ה-אניה מן הכתובות שהופיעו בשעתה בעמודים הראשונים של העתונות. קוראים צעירים יותר אפשר שקראו על אודותיה בפרק שהקדיש לה ארתור מורס המנוח בספרו הנודע „בשעה ש-שישה מיליונים היו מתים".

לפני כמה שבועות הופיע בניו-יורק הספר „מסע הנידחים" "Voyage of the Damned" המתאר במרוצתו את דרך היסורים של נוסעי ה„סט. לואיס". הוא מוסר על ההתרחשויות ב-ספינה, ועל המשא-ומתן שהתנהל בחוקי-עולם שונים למצוא מקלט לפליטים. פוגש אתה „פנים אל פנים" רבים מן הנוסעים ומן אנשי הצוות של האניה, לומד אותם על חייהם לפני שעלו על האניה ועל גורלם לאחר שעזבוה. הנך רואה על כל מוראיה את קשיחות העולם הנאטר שהת-אכזר כלפי הפליטים שנגנו אליו להוציאם מן המים הזדונים, תרתי-משמע. ניתן לך להציץ מ-אחורי המסך של חוגי השלטון המשוחחים בקובה שרימו להתעשר על-ידי מכירת היתרי-כניסה ל-פליטים, ועל שותפותה של חברת „קו האמבורג—אמריקה" בעסקים אלה. הספר מגלה גם אספקט של המסע שלא היה ידוע עד כה. אדמירל וילהלם קאנאריס, ראש ה„אבוהאוור", שירות-הביון ה-צבאיים של גרמניה, היה לו עניין רב במסע ה„סט. לואיס" לקובה. אחד מאנשיו היה נמנה עם צוותה של האניה ותפקידו היה לקבל מידי איש ביון גרמני בקובה חבילה צבאיים של ארצות-הברית. הספר מתאר נסיונה הנואש של קבוצת פליטים להשתלט בכוח על האניה כדי למנוע את חזרתה לגרמניה, ומתוך דפיו עולה, בכל זוהרה המוסרי, דמות דיוקנו של רב-החובל ה-גרמני, גוסטאב שרודר. איש בלתי רגיל, אשר נשמע לפקודות חברתו להתייחס לנוסעי מסע זה אחרת משהיה עליו להתנהג כלפי נוסעים במסעות אחרים של אניתו. הוא היה מיצר ב-צרתם של הפליטים, ניחם ועודד אותם. כאשר האניה עשתה דרכה בחזרה לאירופה נגמר בלבו למנוע בכל מחיר החזרת הפליטים לגרמניה. הוא החליט — בדלית ברירה — להתקרב עם אניתו לחוף אנגליה, לשלוח אש באניה ולפנות את הנוסעים אל היבשה הסמוכה.

„מסע הנידחים" הוא ספר חשוב על אחד ה-אירועים הגדולים בתולדות התגירה היהודית מגרמניה. הוא נכתב על-ידי גורדון תומאס ו-מאקס מורגן ויטס, שני עתונאים נודעים. הם שיתפו-פעולה בשלושה ספרים שזכו להצלחה גדולה בכל רחבי העולם וזהו ספרם הרביעי. הופעת הספר כוונה על-ידי חברת „סטיין את דיי" לחול ביום השנה השלושים וחמישה של יציאת ה„סט. לואיס" מהאמבורג. גורדון תומאס, אחד המחברים, בא במיוחד לניו-יורק כדי להשתתף במעמד זה.

ב.

נפגשתי עמו זמן קצר לאחר בואו לעיר זו. הוא איש גבוה, זקן קצרצר מעטר את פניו, והוא שופע כולו ידידות תמימות. הסופר שהוא בן 41 איננו יהודי. הוא נולד בוואלס, חי באנ-גליה, הוא בן בית במקומות רבים בעולם. הוא גדל בכורח הקרב, שם היה משרת אביו, שהיה קצין בחיל התעופה המלכותי. צעיר לימים התחיל לכתוב בשביל העתונות ובשליחות ה„דיילי אקס-פרס" הלונדוני, כיסה מאורעות בינלאומיים שו-נים, כולל את מלחמת סיני משנת 1956. לאחר מכן עבד בשביל הבי.בי.סי.

תכנית אחת שהכין בשביל הבי.בי.סי. היתה „כיצד פרצה מלחמת העולם השנייה". לשם כך יצא תומאס עם הצוות שלו להאמבורג כדי לראיין את אלפרד נאויקס, קצין ס.ס. לשעבר שהיה מן ה„גיבורים" הראשים ב„תקרית גלייוויץ". ב-31 באוגוסט 1939 רצחה קבוצה של גרמנים, שהיו מוסווים כחיילים פולניים, בעיר-הספר גלייוויץ, שהיתה אז בירכת גרמניה, כמספר גר-מנים, לכעשה אסירי הגסטאפו שהופקרו לשם כך למיתה. לאחר מכן „התקיפה" קבוצה זו, בהנהגת נאויקס על תחנת השידור של העיר, כדי לשדר על פעולתה. „התקפה פולנית" זו היתה צריכה לשמש אמתלה להיטלר לפלישתו לפולין, ש-החלה בשעות המוקדמות של יום המחרת.

נאויקס נשאל על-ידי תומאס וצוותו אם הת-חרט הוא על מעשיו. הוא השיב, כי מתחרט הוא רק על דבר אחד: שלא נרצחו יותר משישה מיליונים יהודים.

אין מן הצורך לספר איזה רושם עשו דברים אלה של קצין הס.ס. לשעבר כאשר שודרו ב-טלוויזיה הבריטית. אך הם גם עוררו אנשים צעירים לפעולה. כעבור כמה חודשים נמצא נאויקס בבאוואריה, כשהוא מת. תומאס הביע לפני את דעתו כי יד שירותי הביון של ישראל היתה באמצע.

שיחותי עם תומאס נסבו, כמובן, בעיקר על ספרו החדש.

„מה הניע אתכם לכתוב על מסע ה„סט לואיס"?" שאלתי.

„הרעיון התעורר בנו בימי המשפט נגד אייכ-מאן", השיב תומאס. „דיברו אז על-כך הרבה על הרצח של שישה מיליונים יהודים. אך לרוב האנשים שישה מיליון הם רק מספר, הוא איננו מחייה לפניהם את הזוועה על כל מוראותיה, על יסוריה, עינוייה וסבלותיה. אז נגמרנו אומר לכתוב ספר שיעלה לפני הקורא את הסבל ואת הכאב של היהודי".

הם ידעו על מסע ה„סט. לואיס". בקובה קיבלו ידיעות על האינטריגות של חוגי השלטון במדינה מסביב לאנייה-הפליטים. בזמן יותר מאוחר נודע להם ממקורות בגרמניה על העניין שהיה ל„אבווהר" במסע האנייה.

לאחר עבודת-הכנה מרובה יצאו שני המחב-רים לחפש את אלה מנוסעי האנייה שהם עדיין בחיים. לא היתה זו משימה קלה. רובם של אלה שמצאו מקלט בהולאנד, בלגיה וצרפת נספו במלחמה במחנות המוות הרוכות של היטלר. אלה שנשארו בחיים מפוזרים בכל רחבי תבל. עלה בידם של המחברים להגיע אל רבים מהם. „כיצד גיליתם אותם?" שאלתי. „צעדנו הראשון היה לפרסם מודעה ב„אויפבוי" השבועון בשפה הגרמנית היוצא בניו-יורק והנ-קרא על ידי פליטים יהודים רבים מגרמניה. ביקשנו מנוסעי ה„סט. לואיס" שעדיין בחיים להתקשר עמנו".

שני המחברים נסעו בנפרד לחלקי תבל שונים להיפגש עם נוסעי האניה או עם משפחותיהם וידידיהם, לעיין בארכיונים רשמיים שונים ולבדוק יומנים, איגרות ותעודות פרטיות אחרות. הם ביקרו בדרום-אפריקה, צפון ודרום אמריקה, ישראל, אירופה המערבית, סקאנדינביה ומזרח ומערב גרמניה. הם גם שוחחו עם אנשים מן הצוות של האנייה ועם אישים שונים שהיו קשו-רים למאמצים למצוא מקלט למען הפליטים.

מאלפי פרטים קטנים וגדולים שיחזרו המחב-רים לפנינו את סיפורו המלא של מסע האנייה. הספר מבוסס, אמנם, על עבודת-מחקר מרובה ומייגעת, אך הוא נקרא כסיפור-מתח השובה רוחו ולבך כשאתה עוקב ברעד, צעד אחרי צעד, אחרי מאבקם הנואש לחיים של יותר כשש מאות יהודים המיטלטלים על ים של אדישות אנושית.

هكذا من الأصل

מאת
נעמי גוטקינד

בחוג המשפחה

מחקר חדש: חולות סכרת יכולות ללדת בבטחון

תוצאותיו של מחקר חדש שבוצע במרכז הרפואי בילינסון במחלקה נשים ויולדות, פורסמו לאחרונה, כשהוא [illegible] באחד הבטאונים הרפואיים [illegible] נשים [illegible] בארץ: טיפול מסכרת בזמן ההריון.

מסתבר שבשנים 1967 עד 1972 ילדו בבית חולים בי־לינסון 108 חולות סכרת, מהן 45 עם סכרת קשה. בקרב ה־חולות שהיו בהשגחת בית ה־חולים לפחות ארבעה שבועות לפני הלידה נע אחוז תמותת התינוקות בין אפס ל־14%. ואילו באותן קבוצות בהן ה־חולות היו בהשגחת בית חו־לים פחות מארבעה שבועות או ללא השגחה בכלל היתה תמותת התינוקות בין 27% — ל־68%! הבדל זה מדבר בעד עצמו והוא מוכיח כי השגחה תכופה והתאמה מתמדת של הטיפול למצב המשתנה (כולל כיוונים תכופים במנת האינ־סולין) קובעים את עתידו של ההריון.

כללית הירידה התלולה ב־תמותת עוברים ותינוקות של חולות סכרת בשנים האחרו־נות מעידה על הצורך לרכז את הטיפול בבתי חולים מיו־חדים שיתמחו במיוחד לנו־שא זה.

הרופאים סבורים כי להו־לות סכרה בהריון אין די ב־טיפול בריאות, ואפילו כדי־כדובר בצורה קלה של המח־לה.

אכנם, האינסולין כתכשי־ריים כבר עברות בגניה, אך לב בעקה הדיבור בו בזמן ההריון דוקא ההוצאה בזמן האחרון כהתפתיות הרלסה ראה הרזה „לגיבת הצוהר" כלומר, טיפול ע"י רופא מומחה לסכרת ובמקביל הה־גהה ע"י רופא נשים באותו בי"ח כבו האשה מתכוננה ללדה.

להתפתחות העובר חשובה הרבה המתמדת של הסכרת בדם האם. רמה זו בהשגחה כל הפה, לכן חשוב לאפשר ההרה להתקשר לרופא גם בהיין לשעות עבודתו, סלל ערבים רבבות, שכן גם ה־הצדיכה באינסולין בהתאם בהתאם לשינוי רמת הסוכר בדם, השינוי המיכון נקבעים ע"י רופא. אבל רוב הבכים (57% מהמקרים) צלחה תצ־ריכה ואינסולין בזמן ההריון אך הפרט המעניין הוא שאפי־לו ההזה מסכרה קשה הצלי־חו להיקן ללדה. כידוע, הג־יות בשבים האחרונות היא להבצע ככל האפשר משיכוש בהרשה בזמן ההריון, עוב־דה זו הביאה את הרופאים לסכנה שהטיפול בסכרת מצטמצם לכתי בריוות בלי־בד: דיאטה או אינסולין. כאשר נשלת הדבר על אינ־סולין השובה מאד ההשגחה האידית הקפדנית לתקופה כלדיכה ככל האפשר. בעזרת השגחה כזו הצליחו מרכזים רפואיים אחדים בארץ, כמו הדסה בירושלים, שיבא בתל־השומר ובילינסון בפ"ת להו־ביע להגבירת תינוקות בין הג־בוכות בעולם בקרב נשים הירות סכרה!

עקרת הבית - כאשה עובדת

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הדובדבן - פרי חודש יוני

עונת ההבשלה של הדובדבן היא בחודש יוני ובתחילת יולי, זוהי עונה קצרה לפי הגבהם בארץ למעט [illegible] דיקר. ואכנם, עץ הדובדבן זקוק להרה קר והידולו בישראל מצליח באיזורי הרר בלבד, בגליל העליון ובהרי ירושלים. למרות עובדה זאת היה הפרי מוכר גם לאבותינו והוא מוזכר אפילו במשנה. לדובדבן הבשל טעם ייני, מתוק המבחנק והוא נאכל פרי ומשמש גם כתוספת טעם למיני מאפה, גלידה ומשקאות. את יכולה להוסיף הדובדבנים כקישוט לסל הפירות או להכין מהם ריבה, לפתנים ומי־קרה. הנה כמה הצעות:

לפתן דובדבנים

רוחצי ½ ק"ג דובדבנים, לאחר שהוצאה מהם את הגבעולים ו־הגלעינים. הרתיחי בערך 1 כוס מים, ובעת רתיחתם הוסיפי את הדובדבנים. כסי את הסיר ובשלי על אש קטנה עד שיתרככו. עתה, הוסיפי כוס סוכר (או חצי כוס סוכר) בהתאם לסוג הדוב־דבנים והרתיחי עוד דקה.

סלט דובדבנים ושקדים

בשלי כוס וחצי דובדבנים נקי־ים בלי גלעינים בחצי כוס סוכר ומים לכיסוי עד שהפרי רך. כבי הוסיפי מים למיץ עד שיהיו לך 2 כוסות. רככי שקית ג'לטין ב־רבע כוס מים כ־5 דקות, הוסיפי את המיץ החם והמיסי תוך בחי־שה. קררי עד שמתחיל להתקשות עתה הוסיפי הדובדבנים מבושלים וחצי כוס שקדים פרוסקים, הכ־צבירי להבנית יפה, רפופה או לצלוחיות קטנות, וקררי עד ש־נקרש.

דובדבנים בקישוט

עונת הדובדבנים קצרה כידוע, ומחיר הפרי גבוה, בשום כך קונים רק כמויות קטנה של דובדבנים. הכלי להשתמש אם כן בפרי לקישוט מאכלים ולשי־פור טעמם, כיון שלדובדבנים ניתנת מיוחד. לדוגמא: קשטי צלחת פיינג או מרק פירות בדובדבן פרי אחד במרכז כל צלחת. אם את מכינה ג'לי מקופ־סא לציפוי עוגה, הוסיפי כמה דובדבנים לקישוט ושיפור הטעם. הוסיפי גם דובדבנים לכל עוגת פירות. עוגה זו תוכלי לשפר גם בעזרת מרקחת דובדבנים. כבכל פרי, מכינים גם הפעם את המר־קחה ע"י הרתחה ק"ג פרי עם ק"ג סוכר בחום, ובישול בסיר פתוח על אש בינונית, עד שמת־קבל סירופ סמיך כמו דבש. אח־רי הבישול מעבירים לצנצנות לצנצנות חמות ומורחצות הנ־צבות על פרוס, מכסים בחתיכת הזהק (או ברפין מותך) ושומר בכקום אפל, קריר ויבש.

דמי כיס — ביחסי הורים ובנים

על דמי הכיס, המשמשים נושא להויכוחים והסכסוכים רבים בין הורים לילדיהם בכל גיל, יצאה לא מכבר חוברת הדרכה מטעם המחלקה לכלכלת בית במשרד החקלאות. כידוע, הנושא הניצחי הזה נעשה בער שבעתיים בעונת הקיץ ובזמן החופשה מלימודים. בגלל ההתייקרות המוספת של כל אמצעי המחיה, בהקשים הורים רבים עתה, יותר מבעבר, לעמוד בדרישות דמי הכיס של הילדים. יעם זאת, קשה לחשוב על אמצעי טוב יותר להדריך ילדינו לעצמאות ולהעריכה יכולת הקניה והחסכון של הכסף הישראלי.

הנה, אם כן, הצעות ועזרות של אנשי המקצוע:

כיצד נותנים דמי כיס?

דמי כיס הם סכום קבוע הניתן לילד ע"י ההורים. את הסכום הזה מעבירים ההורים לרשות הילד כדי שישתמש בו לפי ראות עיניו.

כאשר מחליטים בשאלה דמי הכיס, יש לענות על 3 שאלות:
א. לכמה זמן יסופקו דמי הכיס?
ב. מה יקנה הילד בדמי הכיס?
ג. מה יהיה גובה הסכום?

נענה על השאלות תוך הת־יעצות עם הילד.

כיצד מתייעצים

אפשר לשאול ילד אילו דב־רים הוא קונה לעתים קרובות וכמה כסף הם עולים לו. נזכיר לו אילו דברים הוא רגיל לקנות בשביל עצמו.

לדוגמה:

דני, בן ה־10 הסכים עם הו־ריו, כי דמי הכיס ישמשו לו במשך שבוע — לממתקים, נסי־עה לביקור חברים, כרטיס לסרט קולנוע ולמכשירי כתיבה.

בתהליך ההתייעצות אמר דני שדמי הנסיעה לשיעור צריכים לכלול גם כסף לשתיה בדרך. לעומתו טענו ההורים שההוצאה הזו שייכת לסעיף המבתקים, ולפי דעתם הסכום שהוקצב ל־ממתקים צריך להספיק גם ל־שתיה בדרך. דני קיבל את דע־תם. ההורים מצידם קיבלו את רצונו של דני לכלול ההוצאה למכשירי כתיבה בסכום השבועי, לברוה שקודם לכן לא חשבו כי הוצאה זו שייכת לדמי כיס. דני טען שלא נוח לו לרדת אחרי אמא כל פעם שהוא צריך לקנות מחב־רת, עפרון או כלים אחרים, והוא מעדיף שהכסף המוקצב לדברים אלה יהיה בידיו.

לכמה זמן?

חשוב מאד להגדיר את משך הזמן של דמי הכיס. כאשר הילד קטן מוטב שמשך הזמן יהיה קצר. ילד קטן אינו מסוגל להבין את מושגי הזמן כמו המבוגר. בעיניו נמשך השבוע לנצח. לכן, בגיל הגן אפשר לקבוע דמי כיס לשלושה ימים בלבד. בגיל בית־הספר — גיל 10 — תקופה של שבוע יכיה נראית סבירה.

לאחר שנים, כאשר רכש הילד נסיון אפשר להגדיל את התקופה לשבועיים, ובגיל ביה"ס התיכון — עד חודש ימים.

מה קונים בדמי כיס?

ילד צעיר נוהג לקנות ממת־קים בלבד. בגיל ביה"ס דרושים לו דברים נוספים, והוא קונה לעצמו גם מכשירי כתיבה, מש־לם בעד נסיעות וכד'. לכן רצוי לכלול בדמי הכיס את הדברים שבשבילם אנו מקלכים או קונים בשבילו.

לפעמה, בהצעתנו להעניק דמי כיס, אין אנו מתכוונים לגרום להורים הוצאות נוספות. להיפך — כוונתנו להדריך את הילד ללמוד כיצד משתמשים בכסף.

לדוגמה: הורה של רותי נתני לחה לה דמי נסיעה באוטובוס בכל פעם שנסעה לשיעור נגינה מחוץ למושב. לאחר ההתייעצות עם רותי צורפו דמי הנסיעה ל־דמי הכיס; ההוצאה הכללית של ההורים לא השתנתה.

כמה כסף

גודל הסכום שונה לפי גיל הי־לד, צרכיו, נסיונו בהוצאת כס־פים, הכנסת המשפחה, מספר הנ־פשות במשפחה, הדברים הנכ־ללים בדמי הכיס וכד'.

נסיון אישי בשימוש יעיל בתקציב

אולר או סרט קולנוע?

דמי הכיס מלמדים את הילד כיצד מתהססים אגודה ולירות לדברים כמו אולר וסרט; או בכלים אחרות — למוצרים. ב־קניה האולר הוא לומד את ערך הכסף מעוט שמצא ששוה אותו עם מוצרים אחרים בהם הפץ. למעשה, הוא לומד לשקול אם בכסף זה כדאי לקנות כרטיס לסרט או מוטב יקנה אולר: הכ־חיר זהה, אך הוא כעדיף את האולר על פני הסרט. בכלים אחרות: הילד לומד כי דמי ה־כיס הם סכום מוגבל, הקציב אשר איננו יכול להקנות לו את כל מאוויו, לכן מוטב לו לקנות את הדברים בהם הוא חפץ לפי סדר השיפוצ עדיפות. והאולר — במקרה זה — חשוב ביותר. ב־מקרה אחר, יתכן שיבחר לקנות מתנה קטנה לאחד מבני המש־פחה, וויותר בשבועיים הקרובים על הוצאות אחרות. כאן, יהיה הסיפוק שיקבל מקניית המתנה שקול בעיניו כנגד כל שאר ה־דברים אותם לא קנה.

דחית סיפוקים

ההכונה לוותר על רצון של רגע הנאה מיידית או לדחותם לזמן אחר היא תכונה של מבו־גרים. תכונה זו נרכשת ע"י נסי־ון ממושך. לפעמים אפילו אנו המבוגרים שוגים. טוב להתנסות בדחית סיפוקים בגיל צעיר. לק־ראת ההבגרות, בריאה ושלכת, דמי כיס נותנים את האפשרות לילד ללמוד שלעתים כדאי לד־חות סיפוק מיידי כדי להשיג דברים גדולים וחשובים יותר.

לדוגמה: לדני אבד הכדור־רגל שלו. ברצונו להמשיך מדמי הכיס כדי שיוכל לקנות כדור חדש. דני ערך חישוב ומצא כי בדמי הכיס של 6 שבועות יוכל לבצע זאת. אם דני יצבה בהח־לטתו להמשיך את דמי הכיס במ־שך ששה שבועות — או אפילו רק חלק כהם — למען קנית הכדור החדש, הוא ילמד כי יש מטרות לטווח רחוק, שאפשר ל־השיגן רק אם בוותרים על הרבה מטרות חולפות.

דוגמה נוספת: — השקעה ב־ליבור לשם רכישת מקצוע: הו־רים מוכנים לוותר על הרבה דברים כדי לשלם את שכר הלי־מוד. ואילו הילדים, בהקפה לי־מודיהם מסתפקים בפחות בילוי ומשחק כדי להקדיש זמן ללימו־דים. התוצאה הסיפוק הנובע מכנה מתקבלים כבוכן רק לאחר שנים. גם ההורים וגם הילדים דוחים במשך התקופה זו הרבה דברים היכולים להם סיפוק מיי־די ומהיר, מהר הכרה שהיה זו היא תנאי להשגה מטרה וסי־פוק שאין להשיגם בדרך אחרת, אבל בשמיגנו — הם שרירים וקיימים במשך שנים רבות.

אחריות

כאשר מוציא הילד את דמי הכיס שלו על הדברים הדרושים לו, ניתנת לו ההזדמנות לפתח חוש אחריות. צעירים בצורי נסי־יון בהוצאת כספים חושבים רק על הרצונות שלהם, ואין להם מושג על הוצאות הקיום של ה־משפחה.

דמי כי סדירים ועקביים

עלינו לתת את דמי הכיס ב־אופן סדיר כדי שהילד יוכל ל־תכנן את הוצאותיו. אם אינו בטוח שגם בשבוע הבא יקבל את הסכום הקבוע, לא יתכוף ב־שבוע זה לקראה הוצאה גדולה יותר. הוא יוציא בבת אחת כל שנשאר בכיס: ולא ילמד לשקול לתכנן ולהיות אחראי להחלטו־תיו.

לאחר הסיכום הראשון בין הו־הורים והילד בדבר מה יעשה בדמי הכיס, רצוי להת לילד ל־החליט כיצד יוציא את כספו. מ־ברי שיצטרך לתת דין וחשבון להוריו. אם המבוגרים ימעטו להתערב בדרכי הוצאה הכסף ילמד הילד להסתדר יותר טוב. ובכן, לא דין וחשבון לא הטפת מוסר, לא עצות בלתי מבוקשות, ואף לא מקדמות על חשבון ה־שבוע הבא. עקביות בהתנהגות ההורים חשובה מאד, אם רוצים שדמי הכיס ישמשו את מטרתם החינוכית. דווקא כאשר ההורה אינו מתערב, רב הסיכוי שהילד ישאל בעצמו זו הזדמנות בלתי רגילה ללמד ילד, להשפיע ול־שמש לו דוגמה חיובית.

אין לעכב כתן דמי כיס כעו־נש, או לתת דמי כיס תמורת עבודה הילד בבית או במשק, או בעד התנהגות טובה. בדרך זו פוגעים בעקרון החינוכי של דמי הכיס. הורים רבים אומרים „יוסי שלי אינו זקוק לדמי כיס. אנו ממילא נותנים לו כסף לקנות את כל מה שהוא מבקש". יש הורים שרוצים כי הילד יבקש כסף בכל פעם. אלא שהסדר זה אינו מאפשר ליוסי להתנסות כי־צד מתמודדים עם סכום כסף קבוע והוגע סבנו להחליט איזה משני דברים עליו לקנות. אם יוסי מק־בל כסף בכל פעם שמשהו דרוש לו הוא לומד כדבר מובן מאליו שכל צרכיו יסופקו ע"י אחרים. יבוא יום והדבר בו חשק יוסי אינו נראה בעיני ההורים. אם יסרבו ההורים יראה בכך יוסי אי צדק. הוא כועס על ההורים שאינם כבינים לרוחו, הוא מא־שים אותם ומכנסה להתמרד. הוא יכול לנצות להשיג מבוקשו ב־דרכים שונות, אשר עלולות להי־יות פחות רצויות להורים מאשר עצם ההוצאה על החפץ.

שכר עבודה

מתן דמי כיס בעשה הרבה זמן לפני שהילד מסוגל לצאת לעבו־דה ולהשתכר — על כן יש להב־דיל בין שני מקורות אלה של כסף. מדמי הכיס למד הילד ה־תנהגה כיצד להוציא את כספו. כאשר הוא גדל טוב שההיינה לו הזדמנויות להרויח כסף מ־חוץ לביתו. כאשר הוא משתכר יותר אפשר להקטין או להפסיק את דמי הכיס — הכל תלוי ב־צרכיו ובכמה הוא משתכר. אין זה חינוכי לשלם לילד עבור תרו־מתו לבית ולמשק, כפי שאין האב והאם מקבלים תשלום עבור עבודתם הם. יש הורים המשל־מים עבור שמירה בערב על יל־דים של שכנים או עבור סידור בסביבתם. לאחר התשלום כזה מגדיל הנער את דרישותיו. יש והוא אומר: „אין לי חשק לה־עריב להשאר בבית תמורת שתי לירות, אעשה זאת תמורת 4 לירות". בכל זה לומד הילד כי־צד ל„סדר" את ההורים במקום ללמוד כיצד להסתדר עם כספו שקיבל כדמי כיס. כדי לא לבל־בל את היוצרות טוב שילד יד־יע כספי תמורת עבודה אצל שכן — אם במשק ואם כשמרטף ל־ילדים של משפחות אחרות. ב־ביתו ומשקו כולנו שותפים — אהרת ילמד הילד אך ורק לקבל ולעולם לא לתת.

תוספת דמי כיס למתבגרים

כאשר הילד גדל וצרכיו מתר־בים יש להגדיל את דמי הכיס בהתאם. בכל גיל ילמד הילד בדמי הכיס כצד לשקול, לתכנן ולהיות אחראי להחלטותיו.

המאבק האולימפי בעיצומו

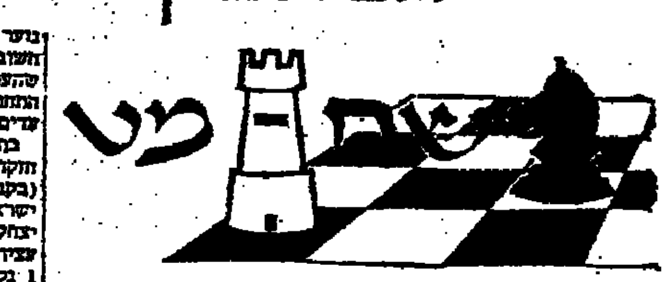

בעריכת שלמה קנדלשיין

75 מדינות נאבקות בעיצות, על ה־הגמינה הצלמפית בשחמט. הנריה נהנה האורה מביה של נבחרת ישראל המשובצת בבית קר יחסית שאינו ב־שופט „בגמצבות שחכם". גם ה־מועמדה למקום הראשון בבית בציגת „הנוע המורדי" בולגריה אינה בב־ניה על „האריות שבהבורה" — ב־משחקה עם צרפת נהנה שחקנה ה־בכיר רב אמן בינלאומי רדולב ע"י אלוף צרפת לשעבר מאקל. נראה כי נבחרתו מסוגלת לזכות באחד כי־שני המקומות הראשונים ולהעפיל לשלב הגמר, בין 17 הנבחרות הנב־סיות. מועמדים נוספים לשני המ־קומות הראשונים מלבד ישראל בול־גריה הם הפיליפינים, אינדונזיה, ד' צרפת. לאחר הסיבוב הד' המצב ב־בהים כדלקמן: בית א' — גריית ה־מוצצות 15½ חלם 14 (1), בית ב' — ארה"ב 13 (1), קנדה 11, בית ג' — יגוסלביה וקובה 13 (2) כ"א. בית ד' — התגריה 15, ספרד (½), בית ה' — מערב גרמניה 13, רדום אמ־ריקה 10½, בית ו' — צ'כיה 15, גור־בגיה 11½ (1), בית ז' — בולגריה 12 (1), ישראל אינדונזיה 10½ כ"א. בית ח' — ארגנטינה 14½, אוסטריה 13.

בסיבוב השלישי סיימה ישראל ב־תיקו 2:2 עם הפיליפינים ובסיבוב הרביעי גברה על קפריסין 0:4.

שחקנינו הבצטיין עד עתה יצחק רשעקובין על הלוח האחרון שצבר 3 נק' מ־3 משחקים.

צבור השחמטאים הדתי זכה באר־ליבמפיאדה ביצוג נכבד: רב האמן היהודי מארה"ב שמואל („סמי") רשבסקי המופיע בשורות הנבחרת ה־חזקה של ארה"ב. רשבסקי שהינו יהודי שומר מצוות, אינו משחק ב־שבת. אבל יתכן כי בעתיד יעלה רשבסקי לישראל להשתקע בה.

משחקי הליגה — סבוב 9
ליגה לאומית

אוניברסיטה א' תל אביב — „הפ־קרי" חיפה 1:3 (2), רמת גן — „רד־בינשטיין" א' ירושלים 1:4 (1), „הפועל" ירושלים א' — „הפועל" עמק חפר / נתניה 2:4 „הפועל" בת־ים — „לסקר" תל אביב 3:3, מרכז הנ־נוער א' תל אביב — אס"א טכניון ב' חיפה 3:3. יתר המשחקים נדחו.

הדרוג: „הפועל" בת ים 33 נק', אס"א אוניברסיטה א' ת"א 32 (3), אס"א טכניון א' חיפה 30 (7), „לס־קר" תל אביב 28½ (1) וכו'.

ליגה א' מחוז הצפון:

„הרצליה" חיפה — פתח תקוה 2:4, „הפועל" גליל עליון — ותיקי „הפועל" חיפה 2:4, „הפועל" נצרת עילית א' — „הפועל" כפר מסריק א' 2:3 (1). „הפועל" עפולה / גלבוע א' — „בית גלרי" קרית חיים 3:3, „הפועל" חדרה — מרכז הנוער ע"ש יהונן נתניה 1:4 (1).

הדרוג: „הרצליה" חיפה 34 (1), פתח תקוה 34, מרכז הנוער ע"ש יד־חנן נתניה 31 (1), „הפועל" חדרה 30 (1) וכו'.

ליגה א' מחוז הדרום:

„אליצור — רשבסקי" א' תל אביב — אוניברסיטה ב' תל אביב 3½:2½, ביהי"ר „רסי" תל אביב — ביהי"ר „מיכל" תל אביב 2:4, „הפועל" רא־שון לציון — ותיקי רמת גן 3½:1½ (1), אס"א א' ירושלים — ב. ל. ל. ת"א 3½:1½ (1) מרכז הנוער ב' תל אביב — צעירי „הפועל" ירוש־לים 2:3 (1), „הפועל" חולון — צעי־רי רמת גן 2:2 (2).

הדרוג: אס"א א' ירושלים 33 (1), „אליצור — רשבסקי" א' ת"א 32½, מרכז הנוער ב' תל אביב 32 (1) וכו'.

אליפות „אליצור — רשבסקי" תל אביב — 1974

לאחר הסיבוב ה־9 של אליפות המועדון מובילים יחד אבשלום יושע ויעקב קורצמן עם 6 נק', שלישי אה־רון בריל 5 נק' (2) וכו'.

מפעל הנצחה לשחמטאים ותיקים בראשון לציון

במפעל לזכרו של בן ציון הנדל ז"ל מחבר בעיות שהמם ביום השנה ה־12 לפטירתו השתתפו 20 שח־מטאים. בבכורה זכה רון אלבר.

בהזהרות „הבוקי המסורתית ה־10" במבין לזכרו של שלמה צליל (צלי־ליכין) ז"ל השתתפו 22 שחמטאים ממחוז יהודה. האמן צדוק דובינינץ שזכה בגביע בשנתיים האחרונות נכ־של השנה בנסיונו לזכות בגביע, ב־שלישית ולצמיתות.

מנצח השנה מרדכי בנק.

גמר האליפות הקבוצתית של בתיה"ס החקלאיים ומוסדות עליית הנוער

ביחים 28—29.5.74 נערך בכפר ה־נוער „הדסים" שלב הגמר של מפעל חשוב זה בהשתתפות 4 הקבוצות שהעפילו לגמר מתוך 28 הקבוצות ש־התחרו במוקדמות ובמוקדמי הגמר שנ־ערכו קודמים.

בתואר האלופה זכתה נבחרתו ור־חוקה של „הדסים" שצברה 10½ נק' (בקבוצה הופיע אלוף הנוער של ישראל דוד ברנשטיין) למעון אלוני יצחק — 8 נק', המוסד הדתי „אור עציון" (שפיר) 4½ נק'. „הדסים" ב' 1 נק'.

הצטיינו בתחרות רבקין יעקב, ר' ליפמן פליכס „מהדסים" שצברו את מכסימום הנקודות — 3. בתחרות „הקף" שנערכה לאחר האליפות זכה חיים שניידר מאלוני יצחק. את הפ־רסים להכים הבגיקו מנהל המוסד „הדסים" שלמה אהרונסון והבר ער־הלתה ג. איזיק. ארגנו והצלו את הפעלל לכל. ארוך. הדרך מפקח האגף לחינוך התיישבותי במשרד ה־חינוך, והתרבות שמואל פרידמן ו־שמואל ברנרמן.

הדית של המלך

(אליפות הארץ — סבוב אחרון)

[illegible]

אוניברסיטת בר אילן
הפקולטה למשפטים ע"ש יעקב הרצוג

יצא לאור הספר
TEH TAX CONSEQUENCES OF AMERICAN INVESTMENTS IN ISRAEL
בעריכת פרופסור יעקב נאמן

הספר דן בנושא המס על השקעות מארצות הברית בישראל.

הובאו בספר מאמרים ומחקרים ודיוני הכנס בנושא זה שנערך באוניברסיטת בר אילן בשיתוף המכון הישראלי למיסים והאגודה האמריקאית—ישראלית למיסים.

350 עמוד. מחיר הספר בהזמנה ישרה — 60. ל"י

בהזמנות יש לפנות לאוניברסיטת בר אילן, הפקולטה למשפטים ע"ש יעקב הרצוג, רמת־גן, במשרד המזכירות.

מוסד ביאליק • ספרים חדשים

מאקס וינר
הדת היהודית בתקופת האמנציפאציה
תרגמה מגרמנית לאה זגגי
הקדים מבוא יהושע עמיר

ההיסטוריה פנימית של יהדות האמנציפאציה, על גישושיה ומאבקיה הרוחניים: הוקת-דת ואורח-חיים, פילוסופיה והשקפת-עולם, הרעיון הדתי בחכמת ישראל, יהדות כהלך-נפש. המבקש לרדת עד השיתין של תהליך התפתחותה של המחשבה והיהדות בעת החדשה, לא יוכל לפסוח על ספר זה (בשיתוף עם מכון ליאו בק). 303 עמ' — 30. ל"י.

סיגי אוקו
על האופי והטוב
בספר זה מבחר המובר מש[illegible], כגון: חינוך, אושר, ערכים, חירות, מצפון, אחריות וכו' ומעמיד אותם על משמעותם המקורית והמחייבת הלכה למעשה. בסוף הספר ארבע מסות על פילוסופיה של ניטשה, על יחסים בין פסיכולוגיה ופילוסופיה בימינו, על הממד הקאטגורי של קאנט ועל מיתוס, משל ואגדה בזמננו.
186 עמ' — 16. ל"י

להשיג בחנויות הספרים ובמדור ההפצה של מוסד ביאליק ת. ד. 92, ירושלים.

אוניברסיטת בר אילן
המחלקה למוסיקולוגיה
מודיעה על קונצרט

משתתפים:
יונתן זק חרות פרדז — פסנתר
אורי פיאנקה — כינור.

תוכנית נאוה:
באך, בטהובן, בראמס ובן חיים.

שיתקיים אי"ה ביום שלישי ה' בתמוז תשל"ד 25.6.74 בשעה 20.30 באודיטוריום ע"ש שלייפר בקרית האוניברסיטה.

האוניברסיטה העברית בירושלים

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום מועמדים לשנת הלימודים תשל"ה ללימודי „מוסמך" ותעודה

הרשמת מועמדים לשנת הלימודים תשל"ה ללימודים לקראת התואר „מוסמך" וללימודי תעודה תפתיים ביום ה', י"ב באלול תשל"ד (29.8.74) פרט ללימודי הלימוד להם צויין תאריך שונה.

מתקבלות בקשות לפקולטות / בתי"ס:

הפקולטה למדעי הרוח
למעט: לימודי תעודה בתרגום כתבי מדע —

ביה"ס לספרנות —
סיום ההרשמה 30.6.74

הפקולטה למדעי החברה
למעט: החוג לפסיכולוגיה
ביה"ס למינהל עסקים

ביה"ס לעבודה סוציאלית
המרכז להכשרת מנהלים למרכזים קהילתיים —
סיום ההרשמה 31.10.74

הפקולטה למתמטיקה ולמדעי הטבע
ביה"ס למדע שימושי וטכנולוגיה
המרכז להוראת המדעים

הפקולטה לרפואה
מדעי הרפואה הבסיסיים
נוירוביולוגיה
בריאות הציבור
תעודה באופתלמולוגיה

הפקולטה לחקלאות
הפקולטה למשפטים
המכון לקרימינולוגיה

ביה"ס לרוקחות

המועמדים ירשמו במשרד לקבלת תלמידים. טפסי הרישום וה„מדריך לתלמידי התואר" ניתן לרכוש תמורת 5 ל"י (ע"י מנה אישית או בכתב) ב„אקדמון", גבעת רם ירושלים, ת. ד. 61, ירושלים. ללא צירוף המחאה על הסך הנ"ל לא ישלחו הטפסים והמדריך; תשלום בשורות המכון יקבלו את הטפסים והמדריך חינם, אישית או לכתובתם הצבאית.

המועמדים שבצטיינו בלימודיהם לפקולטות אלה הם מבקשים להתקבל (מועמדים לפקולטה למדעי החברה מתבקשים להמציא את גליונות הציונים ב"ג שתקים).

מועמדים לפקולטות: מדעי הטבע, מדעי הרפואה, רוקחות, ספרנות ועבודה סוציאלית — חייבים לפנות לפקולטה לייעוץ מוקדם לקבלת טופסי הרשמה.

בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה בחו"ל ירשמו במשרד לתלמידי חו"ל, הר הצופים, ירושלים. בוגרי האוניברסיטה העברית בירושלים המבקשים להמשיך לימודיהם באותה הפקולטה, ירשמו במזכירות הפקולטות.

מועמדים מגויסים שחל עליהם „חוק החייל המשוחרר"
מועמדים שהתקבלו ללימודים בתשל"ה, נמחזר א' ותאות גיוס נכבד מהם ללמוד בשנה זאת, קבלתם תקפה לשנת הלימודים תשל"ה באותו תחום לימודים אליו התקבלו — בתנאי שיפנו בכתב במועד ההרשמה למשרד לקבלת תלמידים, בבקשה למימוש קבלתם לתשל"ה. מועמדים שלא יפנו במועד — קבלתם לתשל"ה אינה מובטחת.

המעוניינים להתקבל על־פי חוק החייל המשוחרר חייבים לצרף לבקשתם אישור משלטונות הצבא לזכאותם במסגרת חוק זה.

עיריית באר־שבע
דרושים

1. מורים (מכרז מס' 05/18/74)
להוראה בשנה"ל תשל"ה במקצועות הבאים:
מהנדס אלקטרוניקה
מהנדס חשמל
אנגלית לכתות י"ב
הסטוריה
גיאוגרפיה
כלכלת בית
פקידות

2. פסיכולוגים (מכרז מס' 05/19/74)
בעלי השכלה בפסיכולוגיה חינוכית, לעבודה בתחנה לייעוץ חינוכי.

מועמדים בעלי השכלה וניסיון מתאימים ימסרו מועמדותם למחלקת המנגנון עד יום ששי ח' תמוז תשל"ד (28.6.1974).

„אגרקסקו" — המועצה לייצור ולשיווק
חברה לייצוא חקלאי בע"מ — של ירקות
אגף הירקות

החתמת חוזים לגידולי ייצוא סתיו/חורף 1975/1974

אנו מודיעים בזאת כי החל מיום א' 16.6.74 תחל התחמת חוזים לגידולי הייצוא הבאים: —

פלפל קליפורני
פלפל קליפורני ערבה
חצילים
סלרי

ההחתמה תבוצע בסניפים האזוריים של משרד החקלאות ע"י נציגי אגרקסקו — אגף הירקות. ההחתמה תסתיים ב־7.7.74.

ש. עופר
מנהל אגף הירקות

מכנז من الاصل